

200/1922 27-

delet. F. t. a.

1920.

THE K...
K...

Szabályrendeletek szám-és tárgymutatója 1920.évre.

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET KÖNYVTÁRA	
K. napló sor: <i>40/1885</i>	Közlési jelzés
<i>III</i> csoport szám	Szakmai ágazat
Batu csoport szám	Elhelyezés <i>III/6</i>

OEE Könyvtár
Áll. Ell. 2018

Országos Erdészeti Egyesület
KÖNYVTÁRA

2. kötet

1851-1866

1851-1866

1851

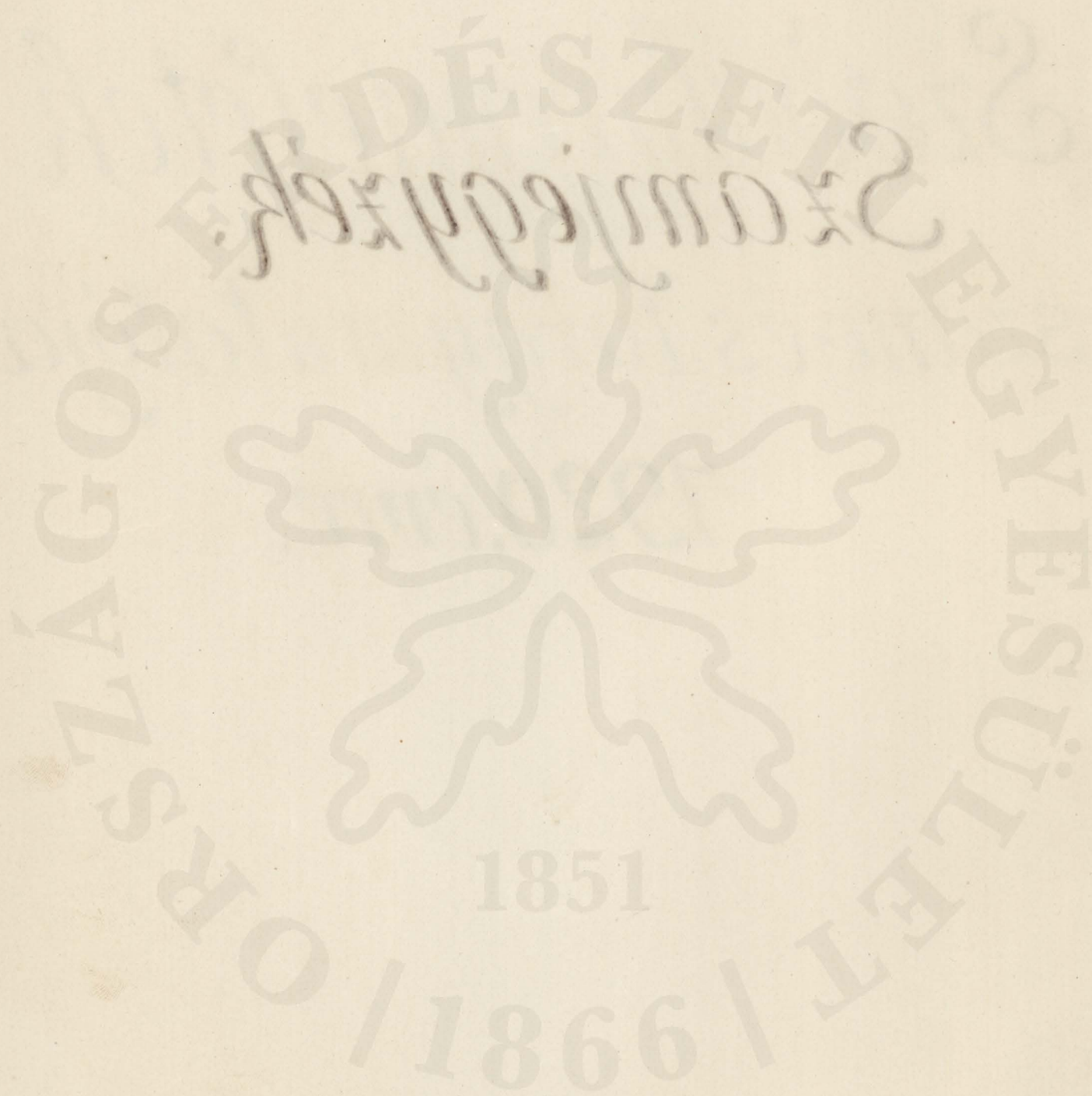
1866

1851-1866

1851-1866

Számjegyzék.

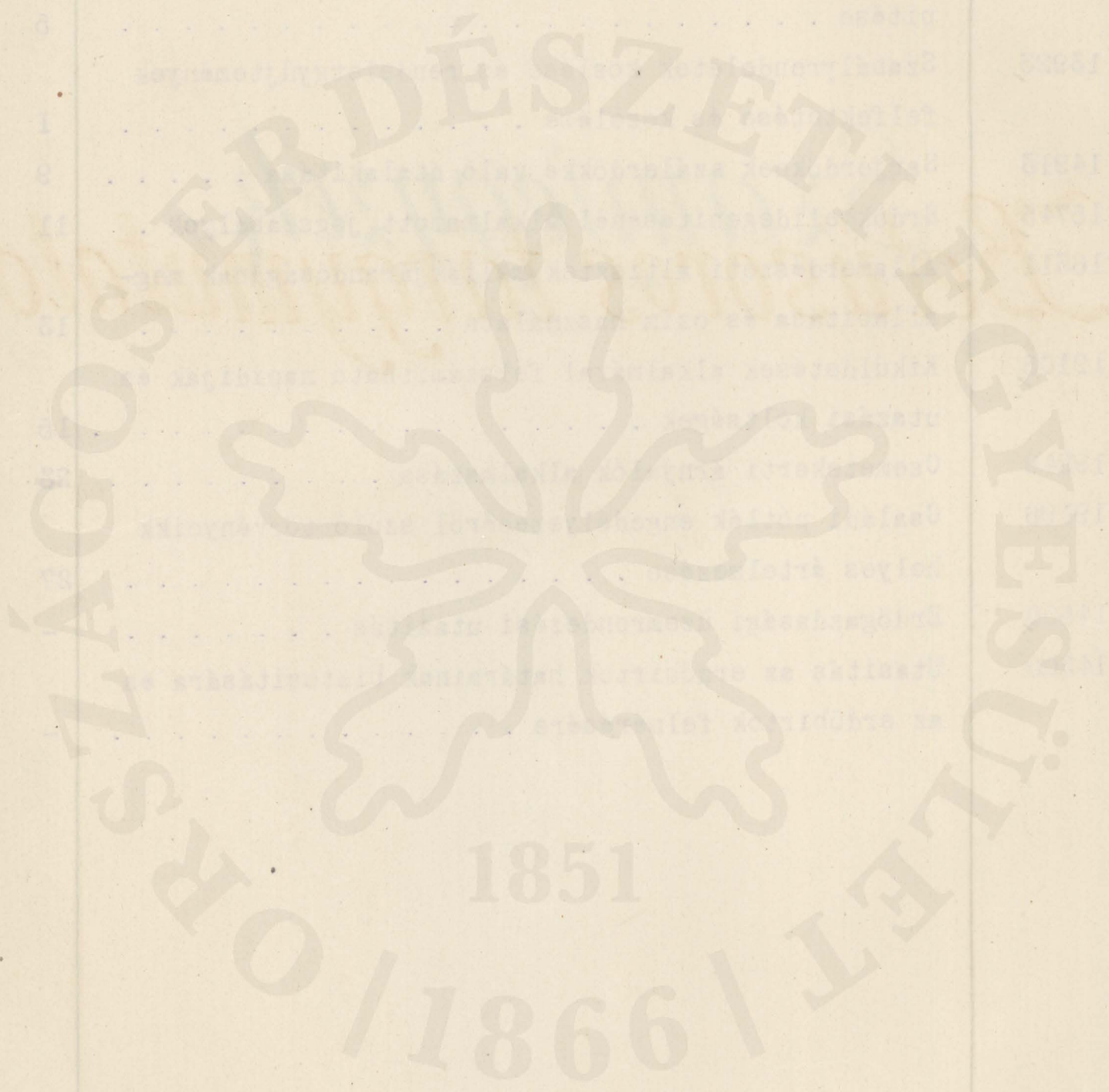
Számjegyzék.

A rende- let s száma	T á r g y	Gyűj- teme- nyi lap- szám.
13545	Famagvak gyűjtése	1
13730	Erdősítési hátralékok pótlása, csemetekertek tele- pitése	5
13923	Szabályrendeletek közlése és rendeletgyűjtemények felfektetése és kezelése	I
14913	Sarjerdőknek szálerdökké való átalakítása	9
15745	Erdők elidegenítésénél alkalmazott jogszabályok .	11
16311	Államerdészeti altisztek mellékjárandóságának meg- állapítása és czim használata	13
19105	Kiküldetések alkalmával felszámítható napidijak és utazási költségek	15
19249	Csemetekerti árnyalók alkalmazása	23
19196	Családi pótlék engedélyezéséről szóló törvénycikk helyes értelmezése	27
14500	Erdőgazdasági üzemrendezési utasítás	-
14500	Utasítás az erdőbirtok határainak biztosítására és az erdőbirtok felmérésére	-

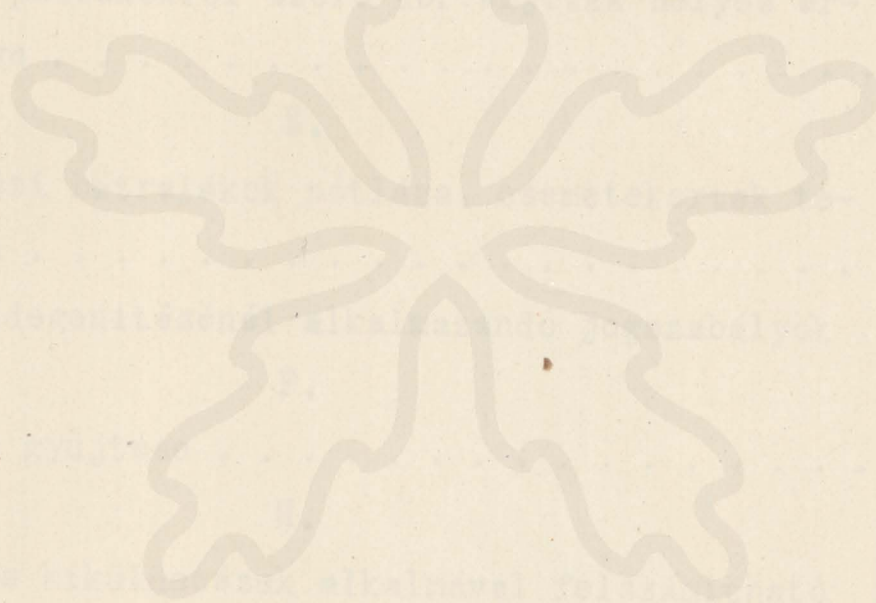
1851

/1866/

Sorszám	Tárgy	Év
1	...	1850
2	...	1851
3	...	1852
4	...	1853
5	...	1854
6	...	1855
7	...	1856
8	...	1857
9	...	1858
10	...	1859
11	...	1860
12	...	1861
13	...	1862
14	...	1863
15	...	1864
16	...	1865
17	...	1866
18	...	1867
19	...	1868
20	...	1869
21	...	1870
22	...	1871
23	...	1872
24	...	1873
25	...	1874
26	...	1875
27	...	1876
28	...	1877
29	...	1878
30	...	1879
31	...	1880
32	...	1881
33	...	1882
34	...	1883
35	...	1884
36	...	1885
37	...	1886
38	...	1887
39	...	1888
40	...	1889
41	...	1890
42	...	1891
43	...	1892
44	...	1893
45	...	1894
46	...	1895
47	...	1896
48	...	1897
49	...	1898
50	...	1899
51	...	1900

Betűsoros tárgymutató.

1851

/1866/

Belső tájnyomtatás

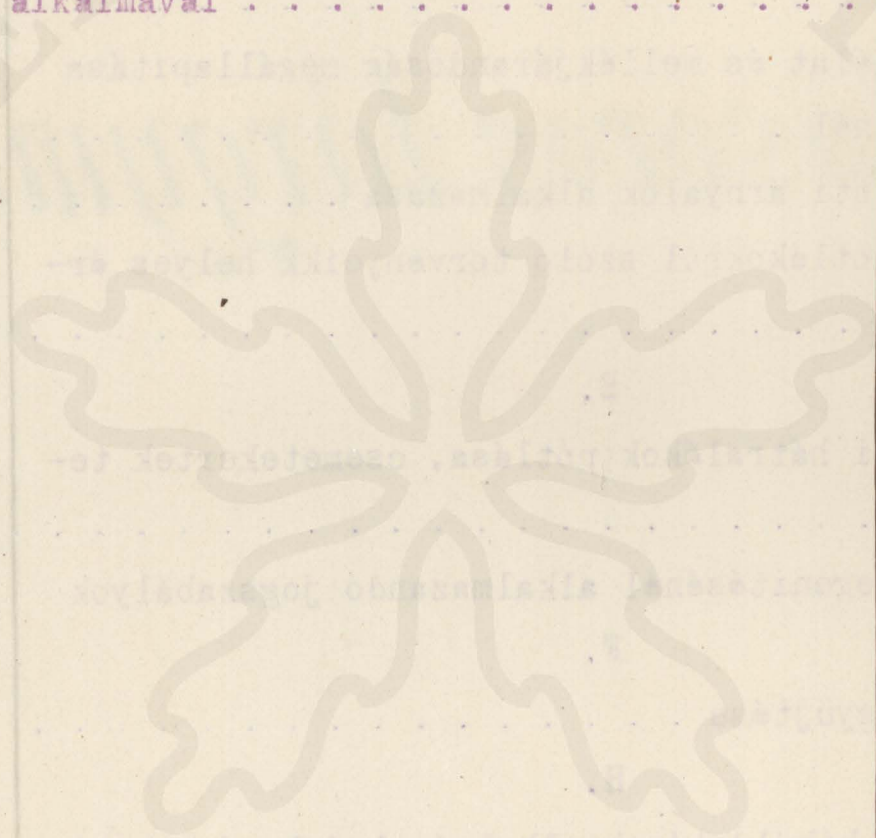

1851

/ 1866 /

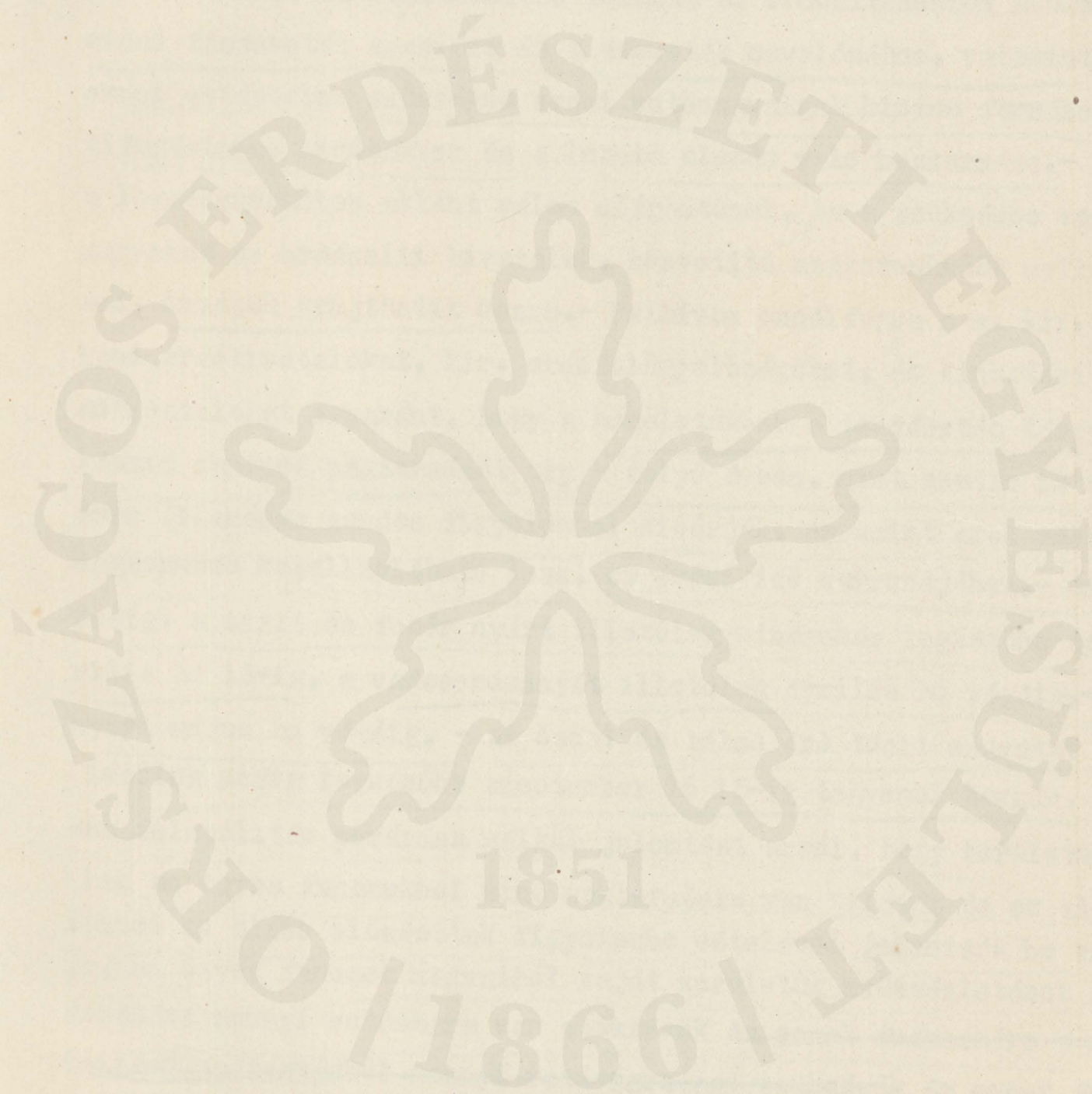
Tétel	Tárgy	Rendelet száma	Gyűjteményi lapsz.
	A.		
1	Altisztek mellékjárandóságának és czim használatának megállapítása	16311	13
2	Árnyalók alkalmazása csemetekertekben	19249	23
	C.		
3	Csemetekertek telepítése, erdősítési hátralékok pótlása	13730	5
4	Czimhasználat és mellékjárandóság megállapítása altiszteknél	16311	13
5	Csemetekerti árnyalók alkalmazása	19249	23
6	Családi pótlékokról szóló törvénycikk helyes értelmezése	19196	27
	E.		
7	Erdősítési hátralékok pótlása, csemetekertek telepítése	13730	5
8	Erdő elidegenítésénél alkalmazandó jogszabályok	15745	11
	F.		
9	Famagvak gyűjtése	13545	1
	H.		
10	Hivatalos kiküldetések alkalmával felszámítható napidijak és utazási költségek	19105	15
	K.		
11	Kiküldetések alkalmával felszámítható napidijak és utazási költségek	19105	15
	M.		
12	Mellékjárandóságok és czimhasználat megállapítása altiszteknél	16311	13
	N.		
13	Napidijak és utazási költségek felszámítása hivatalos kiküldetések alkalmával	19105	15
	./.		

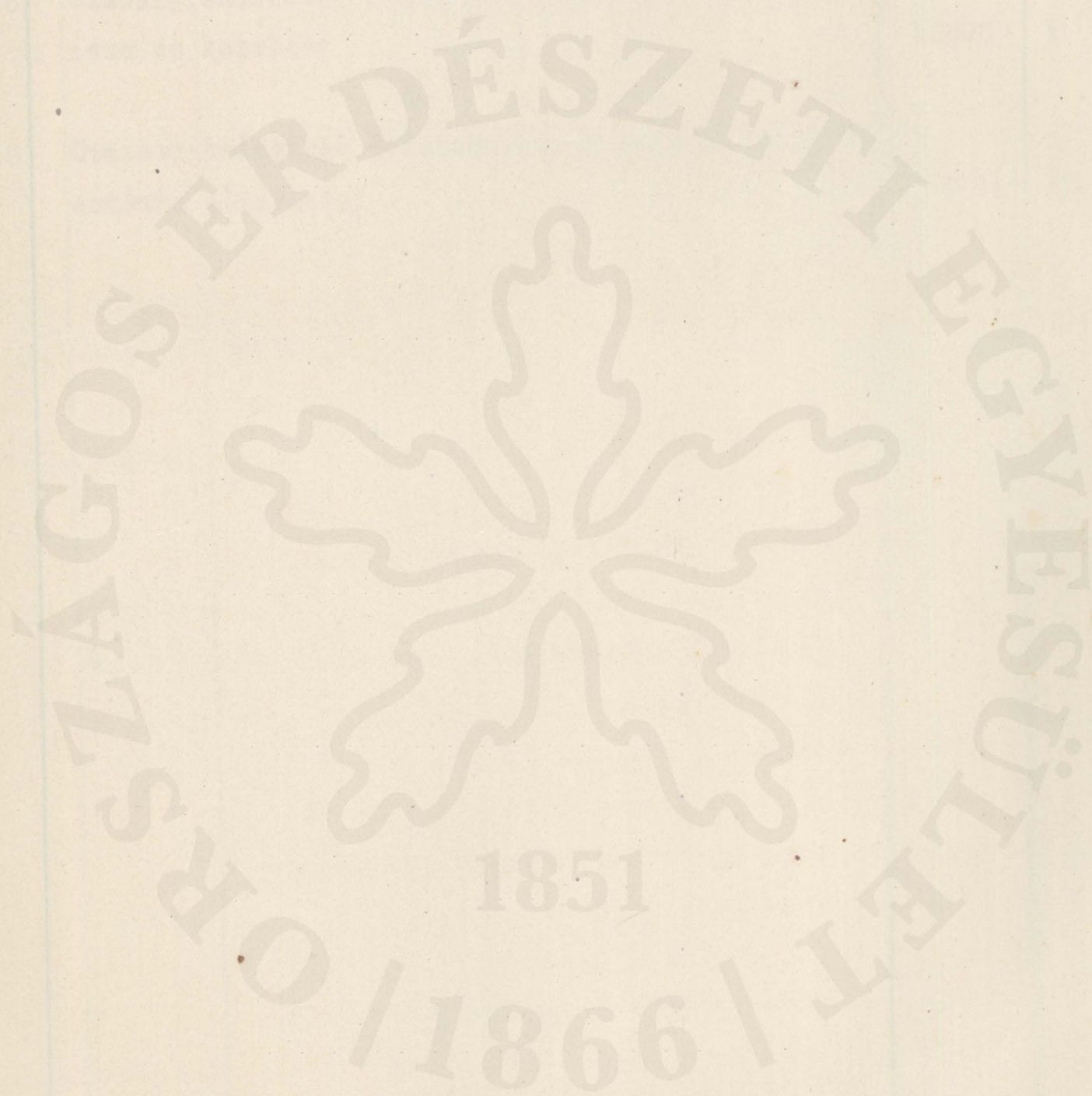
Té- tel	T á r g y	A rende- let száma	Gyűj- temé- nyi lapsz.
	S.		
14	Sarjerdőknek szálerdökké való átalakítása	14913	9
15	Szabályrendeletek kezelése, gyűjtemény felfekete- tése és kezelése	13923	I
	U.		
16	Utazási költségek felszámítása hivatalos kikül- detések alkalmával	19105	15

1851

EGY/1866/L

A háberus évek alatt fokozott mértékben használt erdők vágásának felujtása és a korábbi erdősítési hátralékok pótlása az Alföldön tervezett nagyobb szabású fásítási munkálatokkal együtt olyan feladatot ró a magyar erdészetre, a mely csakis gondos előlátással párosult odaadó munkássággal lesz sikeresen megoldható."

Első és legfontosabb feladat az erdősítésekhez szükséges erdei facsemeték nevelése és a csemeték neveléséhez, valamint az erdei vetésekhez szükséges erdei vetőmagvaknak biztos forrásból kifogástalan minőségben és a lehető olcsón való beszerzése.- Ezt a legcélszerűbben akként vélem elérhetőnek, ha a szükséges vetőmagvakat az erdészeti hivatalok, közvetítő magkereskedők mellőzésével, önmaguk gyűjthetik össze.- Felhívom ennélfogva a m. kir. állami erdőhivatalokat, kir. erdőfelügyelőségeket, és kincstári erdőhivatalokat egyaránt, hogy a kerületükben a tenyészítés tárgyát képező fajok magtermését úgy a folyó évben, mint azután is évről-évre állandóan gondos figyelemmel kísérik, és amint azok várható magtermése megállapítható lesz, az érési idő sorrendjében,- és pedig: a szilv és fehér nyárt illetőleg mindenkor legkésőbb április hó 15-ig, a vadcserezsnyét illetőleg április hó végéig,- a nyírt május hó végéig, - az őszel és télen érő többi magvakat illetőleg pedig legkésőbb szeptember hó 15-ig tegyenek hozzá, minden felszólítás bevárása nélkül jelentést arról, hogy kerületükben az egyes fajokból minő magtermésre van kilátás és ez alkalommal az alább előadottak figyelembe vételével jelentsék be azt is, az egyes fajok magvaiból saját kerületük szükségletének fedezésére mennyi vetőmagra van szükségük és ennek fedezésére a mutatkozó magtermésből mennyi vetőmagra van szükségük és ennek fedezésére a mutatkozó magtermésből mennyi vetőmag és kb. minő költség lesz összegyűjthető? mennyi lesz a máshonnan fedezhető hiány és ill. mennyi lesz a gyűjtött magból más hivatalok részére elszállítható.- Ezt a jelentését minden egyes fajoknál olyan időben kell hozzá esetről-esetre felterjeszteni, hogy az egyes hivatalok kiutatott szükségletei alapján a gyűjtést ill. szükséges intézkedéseket ideje korán megtehesse.- Az erdei fajokból állandóan legnagyobb szükség lesz az országban akác és fekete-fenyő magra, tovább

bá; kocsántalan tölgy és csemakkra, a gyűjtésnél a fő gond tehát ezekre lesz fordítandó.-

Ezenkívül még évről-évre állandóan tekintélyes magkészletek lesz szükség, kocsányostölgy, - magas, - virágos, - és amerikai kocsányból kopasz és kocsányos szilból, juharból, bükkből és vadcserezsnyéből, jegenyefenyőből és erdei fenyőből, továbbá az Alföldi fásításokhoz és az árterek beerdősítéséhez szükséges erdei facsemeték megtermelése céljából berendezett csemetekertekben ezeken kívül korlátoltabb mennyiségben molyhos tölgy, fekete dió, bálványfa, nyír, fehérnyár, és mégis éger vetőmagvából.- És végül figyelmet kell fordítani a szükségletképen megtelepítendő külföldi fafajok magvái gyűjtésére is, - amire nézve az 1920 évi 13230. sz. körrendeletbenbe foglaltakat kell állandóan szem előtt tartani.-

Hogy a folyó évben mutatkozott dus virágzás után várható magtermés a kellő módon kihasználható legyen, utasítom, tegyen már most lépéseket az iránt, hogy a fennebb felsorolt fafajok magvából még az egyes fákon összegyűjthető kisebb termés is az állami erdészet javára és még az esetben is biztosítsassék, ha az körülmények szükségletét tettemesen meghaladná.- E végből lépjen érintkezésbe mielőbb szokkal, a birtokosokkal, akiknek a magvak gyűjtésére kiszemelt fák tulajdonukat képezik, és szerezzék meg tőlük a jogot a magvak gyűjtéséhez, vagy pedig jóváhagyáson fenntartása mellett kösse meg velük az egyezséget arra nézve, hogy a magtermést az állami erdészet részére önmaguk gyűjtessék össze, és az egyezséget jóváhagyás végett késedelemlen nélkül terjesszék elő.-

A kir. erdőfelügyelőségeknek és ill. a m. kir. áll. erdőhivataloknak a magvak gyűjtésével kapcsolatos költségeire szükséges elszámolandó előleget az erre vonatkozó átlátszóvetések bemutatása mellett mindenkor idejekorán hozzá felterjesztett jelentésében kell kérni.-

Elvárom az erdőgazdálkodókat minden tagjától, hogy az erdők gyors felújításával és az új erdők telepítésével járó országos érdeket hivatásának megfelelően szem előtt tartva, annak előmozdításában ennek a rendeletnek lelkiismeretesen való végrehajtásával is segítségemre legyen.- Budapest, 1921 június 11. Min. helyett Kálmán s. k. h. államtitkár.-

A hivatalos másolat hitelű.

Dr. Kálmán Sándor
Min. helyettes államtitkár

496 csef
1921

13923/920.

.....szám.

I.B.I.

S z a b á l y r e n d e l e t

.....
 az általános érvényű rendeleteknek alárendelt hivataloknál és inté-
 zeteknél alkalmazott összes tisztviselőkkel való közlése, szabályrende-
 letgyűjtemények felfektetése és kezelése tárgyában.

A szabályrendeleteknek az alárendelt hivatalok-
 nál /:intézeteknél:/ alkalmazott tisztviselőkkel való közlését egy-
 öntetűleg kívánom szabályozni és egyúttal intézkedni kívánok az iránt
 is, hogy az egyes erdőgazdálkodásoknál is megfelelően összeállított
 szabályrendelet gyűjtemények álljanak a tisztviselők rendelkezésére.-

A gyűjtemények egyöntetű és célszerű berendezé-
 se, könnyebb kezelése, valamint a felesleges és költséges lemásolás és
 sokszorosítás elkerülése végett, ezentúl az I.A. és I.B. főosztályaim
 által kiadott szabályrendeleteket már eleve annyi példányban fogom
 minden hivatalnak /:intézetnek:/ megküldeni, hogy az alárendelt erdő-
 gazdálkodásoknak szükséges egy-egy példány kiküldése után még három
 példány a hivatali központ rendelkezésére maradjon.-

A nem I.A. és I.B. főosztályaimból eredő e így
 csak egy példányban megküldött szabályrendeletek kellő számú másola-
 tait esetről-esetrol pótlólag fogom a hivataloknak megküldeni.-

Az erdőgazdálkodások részére küldött példányo-
 kat a rendeletet borító félíves intézkedéssel "Tudomásvétel és a
 szabályrendelet gyűjteménybe való elhelyezés végett" kérelelem nél-
 kül szét kell küldeni.-

Az erdőgazdálkodásoknál iktatmányul csak a hivatal
 rendelete szolgál az képezi irattári kezelés tárgyát.-

Ezen igazolják úgy az erdőgazdálkodók, mint az esetleg
 beosztott tisztviselők azt, hogy a rendeletet tudomásul vették e erre
 kell feljegyezni a rendeletnek a gyűjteményben a tételezám megjelölé-
 sével történt elhelyezését is.-

Valamennyi

.....
 kir. erdőfelügyelőszéknek, a kir. állami erdőhivatalnak, vadászterületi m. kir.
 erdőészeti szakiskolának, a királyi helyi m. kir. erdőügyi és vadügyi iskolának

 a kecskeméti alföldi erdőtelepítési kirendeltségnek.

11.
A szabályrendelet magy, melyre ugy a hivatal mint az erdőgazdálkodás iktatói számát az első oldalon feljegyezni köteles, nem képez irattári kezelés tárgyát, hanem azt "Szabályrendeletek" felírással ellátott lehetőleg kemény borítékban kell elhelyezni s ott a tárgymutató beérkezéig megőrizni.-

A hivatalnak /: intézetnek:/ visszamaradó három példány közül egy iktatványt képez. Ez a példány csak akkor helyezhető irattárba, ha az összes központi tisztviselő és esetleg beosztott, segédanyagot is a tudomásul vételt róla vezette.-

A másik két példányból gyűjteményt kell összeállítani.-

Az egy-egy évfolyamhoz tartozó rendeletekről következő év első napjaiban ugyanannyi tárgy és számmutatót fogok megküldeni, ahány példányban a szabályrendeleteket a hivatalok /: intézetek:/ az év folyamán megkapták.-

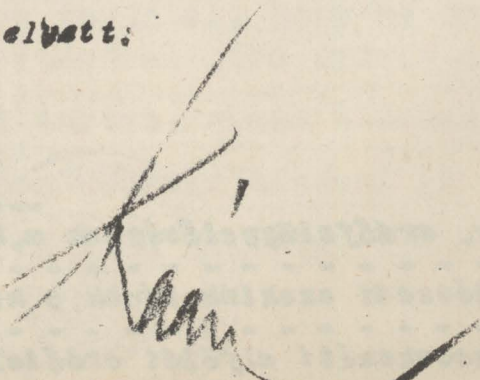
Az összegyűjtött szabályrendeleteket a tárgy és számmutatóval együtt be kell köttetni és leltárilag tárgyalni. A rendeletek leporaszkodással el nem látott üres félleveit /: mind az egész ívek kiegészítő részét:/ egy cm. széles szegély visszahagyásával le kell vágni és a visszamaradt szegélyt a bekötésnél a következő lephoz ragasztani, mivel különben a megukban álló félívek könnyen kiszakadnának.-

Bekötés előtt a gyűjteményt az annak kezelésével megbízott tisztviselő átvizsgálja és ugy a tárgy, mint a számmutatóval összehasonlítani köteles.- Amennyiben azt találja, hogy a tárgymutatóban felsorolt rendeletek valamelyike hiányzik, annak beszerzése iránt a szükséges lépéseket haladéktalanul megtenni köteles.-

Elvárom a hivataltól, /: intézettől:/ hogy jelen rendelkezéseimet legszigorubbán befojja tartani. A központi tisztviselőknél pedig kötelességüké teszem, hogy a szabályrendeletek gyűjteményének helyes és pontos kezeléséről az erdőgazdálkodások kerületeiben tett kirándulásaik alkalmával mindenkor meggyőződést szerzzenek.-

Budapest, 1920. évi június hó 7-én.

A minister helyett:

h. államtitkár.

M.kir.földmivvelésügyi minister.

13545/1920.

----- szám.

I-A-3.

A háborus évek alatt fokozott mértékben használt erdők vágásának felujtása és a korábbi erdősítési hátrálékok pótlása, az Alföldön tervezett nagyobb szabású fásítási munkálatokkal együtt olyan feladatot ró a magyar erdészetre, a mely csakis gondos előrelátással párosult odaadó munkássággal lesz sikeresen megoldható.

Első és legfontosabb feladat az erdősítésekhez szükséges erdei facsemeték nevelése és a csemeték neveléséhez, valamint az erdei vetésekhez szükséges erdei vetőmagvaknak biztos forrásból kifogástalan minőségben és a lehető olcsón való beszerzése. - Ezt legcélszerűbben aként vélem elérhetőnek, ha a szükséges vetőmagvakat az erdészeti hivatalok, közvetítő magkereskedők mellőzésével, önmaguk gyűjtetik össze.

Felhivom ennél fogva a m.kir. állami erdőhivatalokat, kir.erdőfelügyelőségeket és kincstári erdőhivatalokat egyaránt, hogy kerületükben a tenyésztés tárgyát képező fánemek magtermését úgy a folyó évben, mint azután is évről-évre állandóan gondos figyelemmel kísérik, és amint azok várható magtermése megállapítható lesz, az érési idő sorrendjében, - és pedig: a szilt és fehér nyárt illetőleg mindenkor legkésőbb április hó 15.-ig, a vadcserezsnyét illetőleg április hó végéig, a nyirt május hó végéig az ősszel és télen érő többi magvakat illetőleg pedig legkésőbb szeptember hó 15.-ig tegyenek hozzá, minden külön felszólítás bevárása nélkül, jelentést arról, hogy kerületükben az egyes fánemekből minő magtermésre van kilátás és ez alkalommal az alább előadottak figyelembe vételével jelentsék be azt is, az egyes fánemek magvaiból saját kerületük szükségletének fedezésére mennyi vetőmagra van szükségük és ennek fedezésére a mutatkozó magtermésből mennyi vetőmag - és körülbelül minő költséggel lesz összegyűjthető? - mennyi lesz a más-

Valamennyi

 m.kir.állami erdőhivatalnak, kir.erdőfelügyelőségnek, kincst.erdőhivatalnak, a tatai m.kir. erdészeti szakiskolának, és a királyhalómi erdőri és vadőri iskolának.

honnán fedezendő hiány? - és illetőleg mennyi lesz a gyűjtött magból más hivatalok részére elszállítható.

Ezt a jelentést minden egyes fanemnél olyan időben kell hozzám esetről-esetre felterjeszteni, hogy az egyes hivatalok kimutatott szükségletei alapján, a gyűjtést illetőleg szükséges intézkedéseket ideje korán megtehessem.

Az erdei famagvakból állandóan legnagyobb szükség lesz az országban akác és fekete fenyő magra, továbbá; kocsántalan tölgy és csermakkra. A gyűjtésnél a főgond tehát ezekre lesz fordítandó.

Ezenkívül még évről-évre állandóan tekintélyes magkészletekre lesz szükség kocsányostölgy-, magas-, virágos- és amerikai kőrisből, kopasz- és kocsános szilből, juharból, bükkből, vadcsereznyéből, jegenyefenyőből és erdei fenyőből, továbbá az alföldi fásításokhoz és az árterek beerdősítéséhez szükséges erdei facsemeték termelése céljából berendezett csemete kertekben ezeken kívül korlátoltabb mennyiségben molyhos tölgy, fekete dió, bálványfa, nyír, fehérnyár és mergés éger vetőmagvakból. És végül figyelmet kell fordítani a szükségletképen megtelepítendő külföldi fanemek magvainak gyűjtésére is, amire nézve az 1920. évi 13230. számú körrendeletben foglaltakat kell állandóan szem előtt tartani.

Hogy a folyó évben mutatkozott dus virágzás után várható magtermés a kellő módon kihasználható legyen, utasítom, tegyen már most lépéseket aziránt, hogy a fennebb felsorolt fafajok magvából még az egyes fákon összegyűjthető kisebb termés is az állami erdészet javára és még az esetben is biztosíttassék, ha az kerületének szükségletét tetemesen meghaladná. E végből lépjen érintkezésbe mielőbb azokkal a birtokosokkal, akiknek a magvak gyűjtésére kiszemelt fák tulajdonukat képezik és szerezzék meg tőlük a jogot a magvak gyűjtéséhez, vagy pedig jóváhagyáson fentartása mellett kösse meg velük az egyezséget arra nézve, hogy a magtermést az állami erdészet részére önmaguk gyűjtsék össze és az egyezséget jóváhagyás végett késedelem nélkül terjesszék elé.

A kir. erdőfelügyelőségeknek és illetve az m.kir. állami er-

./.

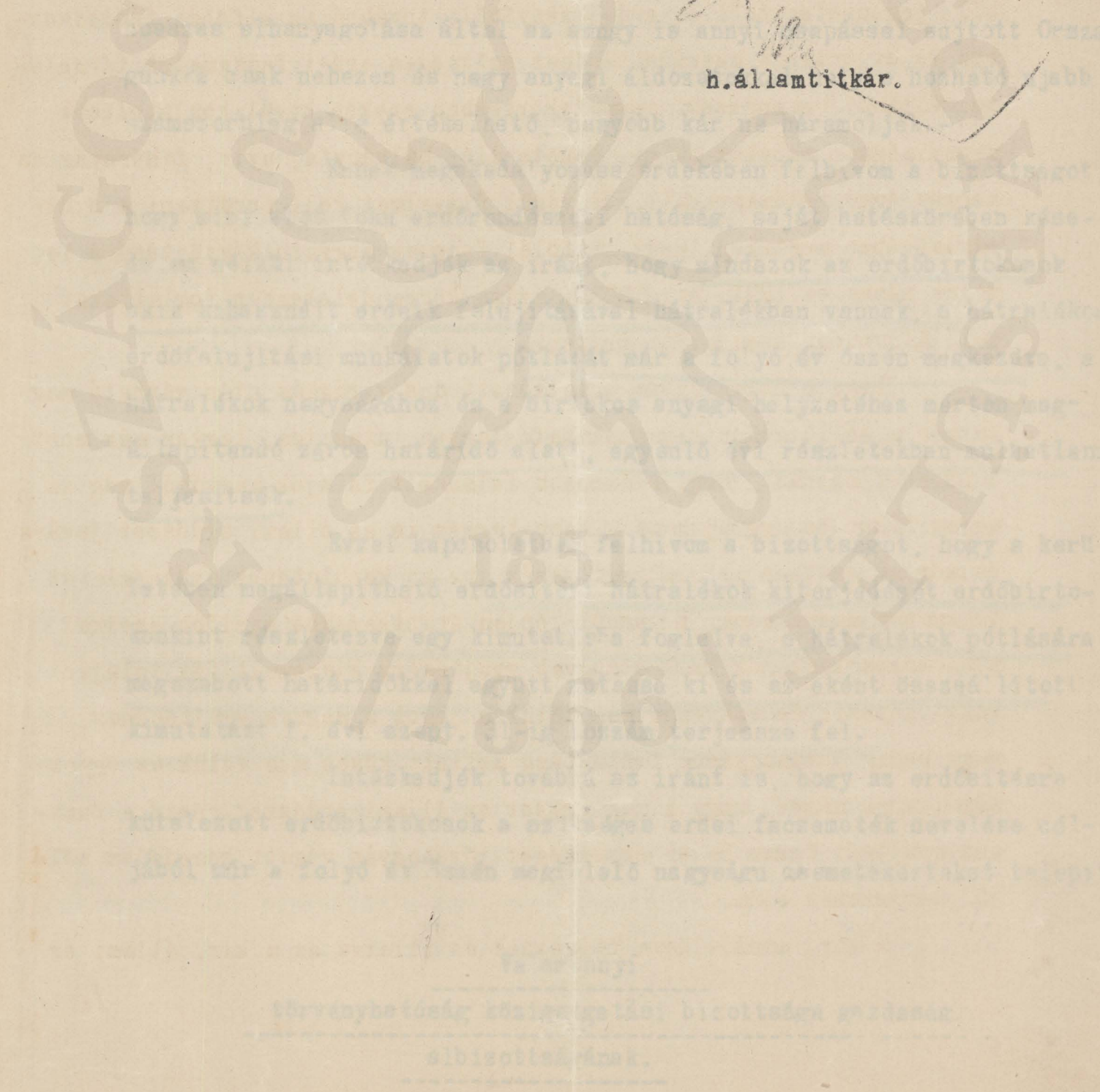
dőhivataloknak a magvak gyűjtésével kapcsolatos költségekre szükséges elszámolandó előleget az erre vonatkozó költségvetések bemutatása mellett mindenkor ideje korán hozzám felterjesztett jelentésben kell kérni.

Elvárom az állami erdőtisztikar minden tagjától, hogy az erdők gyors felujtásával és az új erdők telepítésével járó országos érdeket hivatásának megfelelően szem előtt tartva, annak előmozdításában emek a rendeletnek lelkiismeretes végrehajtásával is segítségemre leend.-

Budapest, 1920. évi június hó 1.-én.

A minister helyett:

[Handwritten signature]
h.államtitkár.

49

141-II/920 sz. r.

Gárgy = Erdei fagyok gyűjtése és a termés bejelölése

141/I-90

M. kir. földmívelésügyi minister.

13730/1920.

szám.

I-A-3.

A háborus évek alatt fokozott mértékben kihasznált erdőterület szükségrend felujtása valamint a korábbi évekről visszamaradt erdősítési hátralékok pótlása egyrészt teljesen elmaradt, másrészt pedig nem történt meg olyan mértékben, amint azt az okszerű erdőgazdaság szem előtt tartása mellett teljesíteni kellett volna.-

A beerdősítésre váró területek ennek következtében annyira felszaporodtak, hogy a mulhatlanul szükséges fásítási munkálatok most már megfeszített munkát igényelnek nehogy a kihasznált vágások hosszas elhanyagolása által az amugy is annyi csapással sújtott Országunkra csak nehezen és nagy anyagi áldozatokkal helyre hozható újabb számszerűleg alig értékelhető, nagyobb kár ne háramolják.-

Ennek megakadályozása érdekében felhivom a bizottságot, hogy mint első fokú erdőrendészeti hatóság, saját hatáskörében késedelem nélkül intézkedjék az iránt, hogy mindazok az erdőbirtokosok, akik kihasznált erdeik felujtásával hátralékban vannak, a hátralékos erdőfelujtási munkálatok pótlását már a folyó év őszén megkezdve, a hátralékok nagyságához és a birtokos anyagi helyzetéhez mérten megállapítandó záros határidő alatt, egyenlő évi részletekben mulhatlanul teljesítsék.

Ezzel kapcsolatban felhivom a bizottságot, hogy a kerületében megállapítható erdősítési hátralékok kiterjedését erdőbirtokonként részletezve egy kimutatásba foglalva, a hátralékok pótlására megszabott határidőkkel együtt mutassa ki és az eként összeállított kimutatást f. évi szept. 31-ig hozzám terjessze fel.

Intézkedjék továbbá az iránt is, hogy az erdősítésre kötelezett erdőbirtokosok a szükséges erdei csemeték nevelése céljából már a folyó év őszén megfelelő nagyságu csemetekerteket telepít-

Valamennyi

törvényhatóság közigazgatási bizottsága gazdaság-
albizottságának.

senek, mert az állami csemetekertek készleteit a kopár stb. területeken főként a köz érdekében fogantositandó erdősítések és a nagy magyar Alföldön tervbe vett nagyobb arányú fásítások annyira igénybe veszik, hogy azokból vágásterületek felujtásához facsemetéket a termelési költségek megtérítése ellenében is csak alárendelt mennyiségben és csak akkor utalványozhatók ki, ha a közérdekű kopár stb. fásítások szükségleteinek fedezése után, készlet felesleg fog rendelkezésre állni és így saját nevelésű csemeték hiánya esetén kénytelenek lesznek az érdekelt birtokosok csemeteszükségletüket kereskedelmi csemetekertekből drága áron beszerezni.

Felhivom továbbá a bizottságot, hogy figyelmeztesse az erdősítésre kötelezett birtokosokat arra, hogy az esedékes erdősítések további elhalasztására a munka költséges voltát elfogadható indokul el nem fogadhatom, mert egyrészt az erdőhasználatok a háboru alatt a birtokosnak a munkabérekkel arányosan emelkedett jövedelmet is nyújtottak, másrészt pedig a mai fainség mellett módjában áll a birtokosnak a csemetekertnél és a fásításoknál foglalkoztatott munkásokat készpénz helyett, a kereskedelmi forgalomban nehezebben értékesíthető selejtes faanyaggal /:galy és rözse:/ is díjazni.-

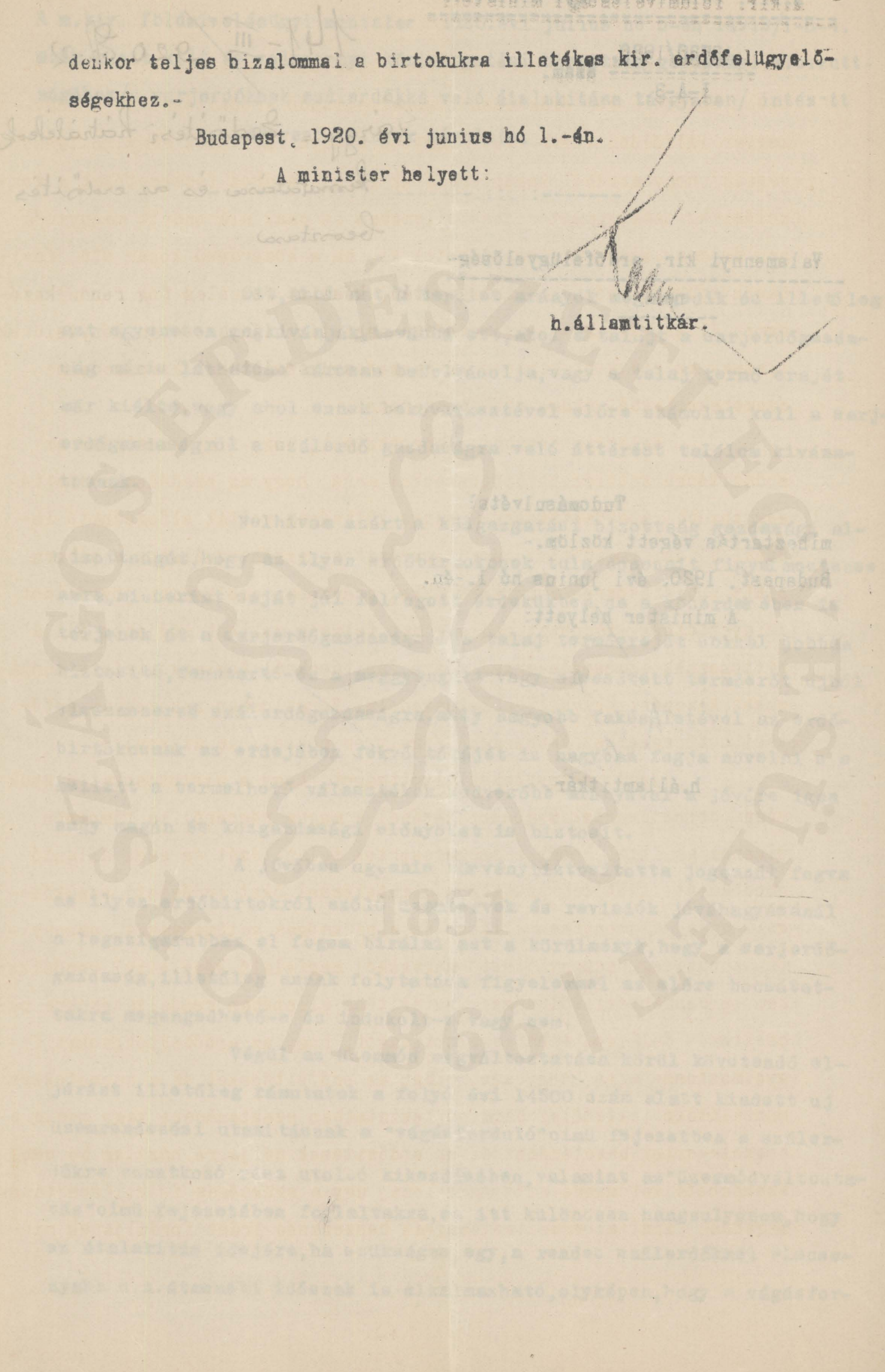
Végül értesítem a bizottságot, hogy a birtokosokat a szükséges csemetekertek megtelepítésénél a magam részéről is támogatni kívánom az által, hogy a csemetekertek telepítését és azok állandó gondozását illetőleg szükséges utmutatással őket erdészeti szakközegem útján díjmentesen ellátom és a szükséges vetőmagvakat, amennyiben a házilag összegyűjthető magvakból megfelelő készlettel rendelkezem, a beszerzési költségek megtérítése ellenében rendelkezésükre bocsájtom.- Felhivom tehát a bizottságot, hogy az erdőbirtokosokat figyelmeztesse arra, hogy anennyiben az erdősítéseket és a csemetekert munkálatokat illetőleg bárminő tekintetben szaktanácsra vagy pedig a csemetekertek bevetéséhez és az erdősítések céljaira házilag be nem szereshető vetőmagra szükségük lesz, úgy a szükséges felvilágosítások megadása, mint az erdei vetőmagvak beszerzése iránt forduljanak min-

denkor teljes bizalommal a birtokukra illetékes kir. erdőfelügyelő-
ségekhez.-

Budapest, 1920. évi június hó 1.-én.

A minster helyett:

h.államtitkár.

8.)
K. kir. földművelésügyi minister.

13730/1920.

szám.

I-A-3.

141-III/920 Gh. 2.

Tárgy = Erdősítési hátralekrok
kimutatása és az erdősítés
beosztása.

Valamennyi kir. erdőfelügyelőség-

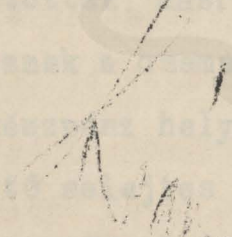
nek.

Tudomásulvétel

mihez tartás végett közlöm.

Budapest, 1920. évi június hó 1.-én.

A minister helyett:

h. államtitkár.

141-III/920 Gh. 2.

A m.kir. földmivvelésügyi minster 1920.évi. július hó 5-én 14913/I-B-4. szám alatt kelt és valamennyi közigazgatási bizottság gazdasági albizottságához/a sarjerdőknek szálerdökké való átalakítása tárgyában/ intézett körrendeletének másolata.

Ott, ahol azt a terület arányok megengedik és illetőleg azt egyenesen megkívánják, továbbá ott, ahol a talajt a sarjerdőgazdaság máris láthatóan károsan befolyásolja, vagy a talaj termő erejét már kiélte, vagy ahol ennek bekövetkeztével előre számolni kell a sarjerdőgazdaságról a szálerdő gazdaságra való áttérést találm kivánatosnak.

Felhivom azért a közigazgatási bizottság gazdasági albizottságát, hogy az ilyen erdőbirtokosok tulajdonosait figyelmeztesse arra, miszerint saját jól felfogott érdekükben, de a közérdekben is térjenek át a sarjerdőgazdaságról a talaj termőerejét sokkal jobban biztosító, fenntartó-és a meggyöngült vagy elvesztett termőerőt újból visszaszerző szálerdőgazdaságra, mely nagyobb fakészletével az erdőbirtokosnak az erdejében fekvő tőkáját is nagyban fogja növelni s a mellett a termelhető választékok kedvezőbb arányával a jövőre igen nagy magán és közgazdasági előnyöket is biztosít.

A jövőben ugyanis törvénybiztosította jogomnál fogva az ilyen erdőbirtokról szóló üzemtervek és revisiók jóváhagyásánál a legszigorubbán el fogom bírálai azt a körülményt, hogy a sarjerdőgazdaság, illetőleg annak folytatása figyelemmel az előre bocsátottakra megengedhető-e és indokolt-e vagy sem.

Végül az üzemmód megváltoztatása körül követendő eljárást illetőleg rámutatok a folyó évi 14500 szám alatt kiadott új üzemrendezési utasításnak a "vágásforduló" című fejezetben a szálerdőkre vonatkozó rész utolsó kikezdésében, valamint az "üzemmódváltoztatás" című fejezetében foglaltakra, és itt különösen hangsúlyozom, hogy az átalakítás idejére, ha szükséges, egy, a rendszer szálerdőknel alacsonyabb u.n. átmeneti időszak is alkalmazható, olyképen, hogy a vágásfor-

15745/I-A.1.

1920.K Ö R R E N D E L E T

az erdők elidegenítésénél alkalmazandó jogszabályokra nézve.

Felmerülhető kétségek eloszlatása végett figyelmeztetem a kir. erdőfelügyelőséget, hogy az erdőként nyilvántartott ingatlanok elidegenítése kérdésében is az ingatlanok forgalmának ideiglenes szabályozása tárgyában kiadott /:Budapesti Közlöny 1919. évi 164. számában közzétett: / 5200.M.E. számú rendelet nyer alkalmazást. E rendeletnek az erdőkre vonatkozó rendelkezései közül különösen felhívom a figyelmet a 2.§.4. és 8.pontjára, amely szerint az erdők elidegenítéséhez valamint bérbe vagy haszonbérbeadásához e rendelet 1.§-a értelmében való hatósági hozzájárulásra van szükség és emellett az erdők eldarábolását a földmivvelésügyi minister jóváhagyásához kötő rendelkezések hasonlóképen hatályban maradnak.

Ezekhez képest az erdőkre vonatkozó jogszabályok kiegészítéséről szóló 3296/1918.M.E. számú rendelet módosítása tárgyában kiadott /:a Budapesti Közlöny 1918. évi 286. számában közzétett: / 6201/1918.M.E. számú rendelet 5.§-ának első bekezdésében foglalt rendelkezés hatályát vesztette. Egyebekben e kormányrendelet s nevezetesen annak az idézett 5.§. második bekezdésében foglalt az a rendelkezés, amely szerint erdő feldarábolva csak a földmivvelésügyi minister által jóváhagyott tervek szerint idegenithető el, továbbá a 6.§-ban foglalt az a rendelkezés, amely szerint erdőt irtani csak a földmivvelésügyi minister engedélyével szabad, - továbbra is hatályban maradt.

Miután különös súlyt helyezek az ugyis aránytalanul megapadt erdők közgazdasági érdekekből annyira fontos fenntartásának biztosítására s ennek szolgálatában az erdők feldarábolását és irtását a rendelkezéseimre álló törvényes eszközökkel a lehetőségig megakadályozni kívánom, felhívom a felügyelő-

./.

Valamennyi királyi erdőfelügyelőségnek.

séget, hogy a most vázolt rendelkezések szigorú betartása fölött nevezetesen, hogy az erdők elidegenítése kérdésében való hozzájárulásra nézve - vármegyei gazdasági albizottság határozata, - felbontás esetén pedig az én határozatom minden egyes esetben ki-
 eszközöltessék, teljes odaadással öröködjék és ezeket a kerületé-
 ben levő erdők, különösen magánerdők tulajdonosainak megfelelő
 módon hozza tudomására.-

Budapest, 1920. évi augusztus hó 11. én.

RUBINEK s.k.

M. Kir. Földmivelésügyi Minister.

15745/1920. I-A. 1. szám.

Valamennyi kir. erdőfelügyelő-
 ségnek, m. kir. állami erdőhivatalnak,
 kir. kincstári igazgatási hivatalnak,
 m. kir. erdészeti kísérleti állomás-
 nak, a tatatóvárosi erdészeti szakis-
 kolónak, a királyhalomi erdőőri és
 vadőri iskolának és a kecskeméti al-
 földi erdőtelepítési kirendeltségnek.

A szabályrendeletek gyűjteményé-
 be való felvétel végett megküldöm.

Budapest, 1920. évi augusztus hó 11. én.

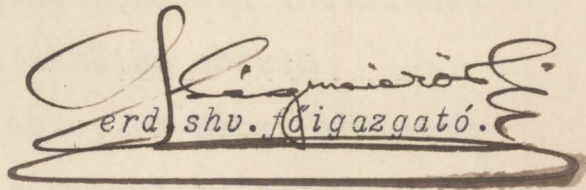
A minister helyett:

K A Á N s.k.

h. államtitkár.

A hivatalos másolat hitelével:

Budapest, 1922. évi május hó 13. án.

 erd. shv. igazgató.

16,311/1920.

-----szám.

I.B.-1.

K ö r r e n d e l e t.

/: Az államerdészeti altisztek mellékjárandóságainak megállapítása és címhasználatának szabályozása. :/

Az államerdészeti altiszteknek az 1919. évi január hó 13-án és márczius hó 17-én hozott ministertanácsi határozatokkal engedélyezett státuszrendezéséből folyólag az államerdészeti altisztek mellékjárandóságainak megállapítása és címhasználatának szabályozására nézve a következőket rendelem.

1/. A műszaki altisztek első /: "A"/ csoportjába sorozott altiszteknek ugyanaz a lakpénz jár, amely az illető állomáshelyen a hasonló fizetést élvező IX. X. és XI. fizetési osztálybeli tisztviselők részére van megállapítva. A műszaki altisztek második /: "B"/ csoportjába és a kezelő altisztek /: "C"/ csoportjába sorozott altisztek lakpénze továbbra is az marad, mely az altisztek részére az illető állomáshelyre vonatkozóan eddig is meg volt állapítva. Az egyéb altisztek /: "D"/ csoportjába sorozottak lakpénzre igényt nem tarthatnak; azok azonban, akik lakpénzt már élveznek, - ennek élvezetében továbbra is megmaradnak. -

2./ A fa-és földjárandóságot az egyes fizetési csoportokra nézve a következőkép állapítom meg:

az A., csoportban	4 kh.föld	és évi	36 ürm.	vegy	kes kemény	tüzifa,
a B.,	" 3 "	" " "	24 "	" "	" "	" "
a C.,	" 2 "	" " "	20 "	" "	" "	" "

V a l a m e n n y i

kir. erdőfelügyelőségnek, m.kir.állami erdőhivatalnak, a gödöllői m.kir. erdőhivatalnak, a tótsóvári m.kir.erdőhivatal miskolczi kirendeltségének, az alföldi erdőtelepítés kecskeméti kirendeltségének, a soproni m.kir.bányászati és erdészeti főiskolának a m.kir.központi erdészeti kísérleti állomásnak, a tatai m.kir.erdészeti iskolának és a királyhalmi m.kir.e. dőri és vadőri iskolának

/s

A D., csoportbeli altiszteknek föld-és failletményre nincs igényük.-

Amennyiben a B., C., és D., csoportbeli altisztek között volnának olyanok, akik eddigi állásuk után magasabb föld-, vagy failletményt élveztek, mint amennyi őket jelen rendelet megállapítása szerint megilleti, - ezeket az eddigi magasabb föld-, illetőleg fajarandóság élvezetében ezentul is meg kell hagyni.-

3., Az A., csoportba sorozott altisztek egyenruha-illetményre igényt nem tarthatnak; a D., csoportbeliek közül is csak azokat kell az egyenruha-illetmény élvezetében átmenetileg meghagyni, akik egyenruha -illetményt eddig is élveztek.-

4., Az altisztek szolgálati állásának megjelölésénél:
az A., csoportba sorozottak m.kir.főerdőr"-öknek,
a B., csoportba sorozottak m.kir.I.osztályu erdőőr"-öknek,

a C., csoportbelieket pedig m.kir.II.osztályu erdőőr"-öknek címzendők s az altiszteket figyelmeztetni kell, hogy szolgálati minőségük megjelölésénél csakis ezeket a címeket használhatják.-

A B., csoportba sorozottak közül azok, akik régebbi intézkedés alapján főerdőrökké már kinevezettek, - ezt a címet ezentul is megtartják.-

A D., csoportba sorozott altisztek az erdőr"címét semmiféle alakban sem viselhetik, tehát nem lehetnek helyettes-, segéd-, pót-, vagy bármilyen más jelzővel ellátott erdőőrök sem. Az eddig hivatalsszolgának nevezetteket ezentul segédaltiszt"-eknek, a többieket pedig működési körüknek /: foglalkozásuk természetének:/ leginkább megfelelő változatokban felvigyázó"-nak /: vágásfelvigyázó, csemetekerti felvigyázó, utfelvigyázó stb.:/ kell nevezni.-

Tájékoztatásul megjegyzem végül, hogy az A., csoportba kinevezhetők képesítési feltételeit külön rendelettel kívánom szabályozni.

Budapest, 1920. évi szeptember hó 20-án.

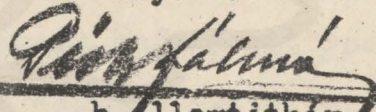
Jabó

19105/1920.
----- szám.
I.B. -1.

Az állami alkalmazottak által hivatalos kiküldetések alkalmával felszámítható napidijak és utazási költségek tárgyában az 1920. évi 9700.M.E. szám alatt kiadott s a Budapesti Közlöny 1920. évi 263. számában megjelent rendelet másolatát a körrendeletek gyűjteményébe való felvétel és a személyzettel való közlés végett kiadom.

Budapest, 1920. évi december hó 7-én.

A minister helyett:

h. Allamtitkár.

Valamennyi kir. erdőfelügyelőségnek, m. kir. állami erdőhivatalnak, a gödöllői m.kir.erdőhivatalnak, a tótsóvári m.kir. erdőhivatal miskolci kirendeltségének, az alföldi erdőtelepítés kecskeméti kirendeltségének, a soproni m.kir.bányászati és erdészeti főiskolának, a m.kir.központi kísérleti állomásnak, a vadászzerdei m.kir. erdőgazdasági szakiskolának és a királyhalmi m.kir.erdőőri és vadőri iskolának.

A m. kir. minisztériumnak 1920. évi 9700. M.E. számú rendelete az állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak által a hivatalos kiküldetéseknél felszámítható illetmények tárgyában.

A m. kir. minisztérium a rendkívüli viszonyokra való tekintettel, az állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak által a hivatalos kiküldetések /:szolgálati utazások:/ alkalmával felszámítható illetményekről szóló szabályzatoknak részbeni módosítása és kiegészítése tárgyában, a minisztertanácsnak 1920. évi november hó 10-én hozott határozata alapján, a következőket rendeli:

1. A magyar közigazgatás alatt álló helyre történt hivatalos kiküldetések /: szolgálati utazások:/ alkalmával felszámítható napi díjaknak az összege 1920. évi november hó 1-jétől kezdődő hatálylyal további rendelkezésig a következő:

az I. és II. fizetési osztályba tartozó tisztviselők- nél	200 K
a III. és IV. fizetési osztályba tartozó tisztviselők- nél	180 "
az V. és VI. fizetési osztályba tartozó tisztviselők- nél	160 "
a VII. és VIII. fizetési osztályba tartozó tisztviselők- nél	140 "
a IX. X. és XI. fizetési osztályba tartozó tisztviselők- nél	120 "
a kezelőknél és a kezelőnőknél	100 "
a díjnokoknál	90 "
a műszaki és kezelő altiszteknél	80 "
az egyéb altiszteknél	70 "
a szolgáknál	60 "

2. Olyan hivatalos kiküldetések /:szolgálati utazások:/ alkalmával, amelyeknél az elutazásnál igénybevett vonatok vagy hajó-

nak menetrend szerinti indulási ideje és a visszautazásnál igénybevett vonatnak vagy hajónak menetrend szerinti érkezési ideje között tizenkét óránál kevesebb idő telt el, az 1. pont szerint járó napidíjnak csak a felét lehet felszámítani.

Olyan hivatalos kiküldetések /: szolgálati utazások:/ alkalmával, amelyeknél az elutazásnál igénybevett vonatnak vagy hajónak menetrend szerinti indulási ideje és a visszautazásnál igénybevett vonatnak vagy hajónak menetrend szerinti érkezési ideje között tizenkét óránál több, de huszonnégy óránál kevesebb idő telt el, az 1. pont szerint járó teljes összegű vagyis egy egész napidíjat lehet felszámítani.

Olyan hivatalos kiküldetések /: szolgálati utazások:/ alkalmával pedig, amelyeknél az elutazásnál igénybevett vonatnak vagy hajónak menetrend szerinti indulási ideje és a visszautazásnál igénybevett vonatnak vagy hajónak menetrend szerinti érkezési ideje között huszonnégy óránál több idő telt el, a hivatalos kiküldetés /: szolgálati utazás:/ minden teljesen befejezett huszonnégy órájára az 1. pont szerint járó teljes összegű napidíjat, a fennmaradó időre pedig abban az esetben, ha ez az idő tizenkét óránál kevesebb, az 1. pont szerint járó napidíjnak csak a felét /: egy fél napidíjat:/ abban az esetben ellenben, ha ez az idő tizenkét óránál több, az 1. pont szerint járó teljes összegű /: egy egész:/ napidíjat lehet felszámítani.

A fentiek szerint tehát a napidíjak megállapításánál 1920. évi november hó 1-jétől kezdve nem jön számításba az, hogy a hivatalos kiküldetés /: szolgálati utazás:/ hány naptári napra esik. Vagyis például a tizenkét óránál rövidebb időre terjedő hivatalos kiküldetés /: szolgálati utazás:/ alkalmával abban az esetben is csak egy fél napidíjat, a tizenkét óránál hosszabb, de huszonnégy óránál rövidebb időre terjedő hivatalos kiküldetés /: szolgálati utazás:/ alkalmával pedig abban az esetben is csak egy egész napidíjat lehet felszámítani, ha a kiküldetés két naptári nap keretébe esik.

3. Olyan esetekben, amelyekben a tisztviselő vagy egyéb alkalmazott rendes állomás helyén kívül egy és ugyanazon a he-

lyen harmincz napnál hosszabb ideig van hivatalos kiküldetésben, valamint olyan esetekben is, amelyekben a tisztviselőnek, vagy egyéb alkalmazottnak a rendes állomáshelyén kívül eső helyen történt időleges alkalmazása /:kirendelése:/ harmincz napnál hosszabb ideig tart, 1920. évi november hó 1-jétől kezdve a kiküldetés /: alkalmazás, kirendelés:/ első harmincz napjára az 1., illetőleg 2. pont szerint járó napidíjat, a kiküldetés /: alkalmazás, kirendelés /: harminczegyedik napjától kezdve azonban a kiküldetés egész hátralévő tartamára csak az 1. pont szerint járó napidíjnak a felét lehet felszámítani.

Az olyan kiküldetéseknél /: alkalmazásoknál, kirendeléseknél /: amelyeknél a fentebb említett harmincz nap 1920. évi november hó 1-jén már letelt, 1920. évi november hó 1-jétől kezdve csak az 1. pont szerint járó napidíjnak a felét lehet felszámítani.

Nem tekinthető az ilyen hosszabb tartamu hivatalos kiküldetés /: alkalmazás, kirendelés /: megszakításának az, ha a tisztviselő vagy egyéb alkalmazott időközben rendes állomáshelyére visszatér és ugyanarra a helyre harmincz napon belül újból kiküldetik, vagy kirendeltetik. Ilyen esetekben a napidíjak szempontjából a két vagy több egymásután következő kiküldetésben /: alkalmazásban, kirendelésben /: töltött időt együtt kell felszámítani.

Minden hivatalos kiküldetés /: alkalmazás, kirendelés, /: amelynek időtartama a négy hónapot meghaladja, az ötödik hónaptól kezdve csak akkor tartható fenn, ha ahhoz a pénzügyminiszter hozzájárul. Ez a rendelkezés az olyan hivatalos kiküldetésekre /: alkalmazásokra, kirendelésekre /: is vonatkozik, amelyeknek tartama a négy hónapot a jelen rendelet közzétételének időpontjában már meghaladta.

4.A hivatalos kiküldetések és átköltözések al-

kalmával járó illetményekről szóló szabályzatoknak minden olyan határozmény, amely szerint az állami tisztviselők a működési körületük határán belül teljesített hivatalos utazásoknál nem a saját, hanem csak a közvetlen alacsonyabb fizetési osztály szerint járó /:mérsékelt:/ napidíjat számíthatják fel, továbbra is hatályon kívül helyezve marad.

5. Napidíjak egyáltalán nem számíthatók fel az állami tisztviselő vagy egyéb alkalmazott rendes állomáshelyének területén - akár a vámvonalon, illetőleg a község belterületén kívül, akár azon belül eső helyre - történt kiküldetés esetében.

6. Mindazok az állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak, akik - a hivatalos kiküldetések és átköltözködések alkalmával járó illetményekről szóló szabályzat szerint - a lakásról a vasuti vagy hajóállomásig, illetőleg a vasuti vagy hajóállomástól a lakásig bérkocsidíjat számíthatnak fel, hivatalos kiküldetés /:szolgálati utazás:/ esetén a vasuti vagy hajóállomásig illetőleg a vasuti vagy hajóállomástól való minden egyes menetért továbbra is az eddigi bérkocsidíjakat, vagyis Budapesten 40 koronát, egyéb helyeken 20 koronát számíthatnak fel.

E bérkocsidíj mellett sem a kocsi belsejében el nem helyezhető podgyászért fizetendő díjakat, sem a podgyásznak a bérkocsitól a vonathoz vagy hajóhoz, illetőleg a vonattól vagy hajótól a bérkocsihoz történt vitelért fizetendő vitelbért /:hordárdíjat:/ külön felszámítani nem lehet.

A fentiek szerint járó bérkocsidíjakat a fentemlitett állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak azokban az esetekben is felszámíthatják, amelyekben az utazásnak folytatása végett kénytelenek voltak ugyanabban a városban vagy községben egyik pályaudvarról a másikra, vagy a vasuti állomásról a hajóállomásra vagy a hajóállomásról a vasuti állomásra menni.

Bérkocsidíj egyáltalán nem számítható fel olyan hivatalos kiküldetésnél /:szolgálati utazásnál:/ amelynél az elutazásnál igénybevett vonatnak vagy hajónak menetrend szerinti indulási ideje és a visszautazásnál igénybevett vonatnak vagy hajónak menetrend szerinti érkezési ideje között huszonnégy óránál keve-

sebb idő telt el.

7. A jelen rendelet szerint járó napidijakon és bérkocsidijakon felül semmiféle más napidijat, napidijpótléket, bérkocsidijat vagy bérkocsiátalányt továbbá lakás, fűtés, világítás vagy kiszolgálás czimén felmerült kiadást vagy egyéb ellátási vagy kényelmi kiadást felszámítani nem lehet s az ilyen kiadásoknak felszámítására külön engedélyt nem szabad adni.

8. Olyan esetekben, amelyekben a kiküldött tisztviselő vagy egyéb alkalmazott hitelt érdemlően beigazolja, hogy a kiküldetés helyén hálásra alkalmas helyet nem talált és hogy emiatt meghálás czéljából egy más községbe volt kénytelen utazni, a tényleg felmerült vasuti vagy hajó menetdíjakat felszámíthatja. Ezen a menetdíjakon felül egyéb kiadások /: bérkocsidij, fuvarpénz, stb.:/ 1920. évi november hó 1-jétől kezdve egyáltalán nem számíthatók fel.

9. Azoknál a hivatalos kiküldetéseknél /: szolgálati utazásoknál /: amelyek még 1920. évi november hó 1-je előtt kezdődtek, de csak 1920. évi november hó 1-jén vagy azután fejeződnek be, az e rendelet szerint járó napidijak az 1920. évi november hó 1-jétől kezdődő időre felszámíthatók.

10. Mindazok a tisztviselők és egyéb alkalmazottak, akiknek - a hivatalos kiküldetések és átköltözködések alkalmával járó illetményekről szóló szabályzat szerint - a tengelyen /: szekéren:/ megtett utakért fuvarpénz jár, mindazokban az esetekben, amelyekben fuvarpénz felszámítására jogosultak, kilométerenként tíz korona fuvarpénzt számíthatnak fel.

11. Azoknál az állami tisztviselőknél és egyéb alkalmazottaknál, akik a napidijaknak vagy az utazási költségeknek esetenként való felszámítása helyett átalányt /: napidijátalányt, utazási átalányt, munkaátalányt stb.:/ élveznek, ennek az átalánynak az összegét 1920. évi november hó 1-jétől kezdve az 1914. évi július hó 31-én megállapítva volt összegeknek négyszeresére kell felelni.

Az ilyen tisztviselők és egyéb alkalmazottak sem na-

pidijakat, sem bérkocsidíjakat, sem pedig fuvarpénzt önként érthetőleg egyáltalán nem számíthatnak fel.

12. A város vagy község belterületén belül teljesített hivatalos utakért 1920. évi november hó 1-jétől kezdve sem bérkocsidíj, sem a némely esetben engedélyezett ugynevezett gyaloglási díj nem jár.

A Budapest székesfőváros területén teljesített ilyen sürgős utak alkalmával a tisztviselők, kezelők, kezelőnkés díjnokok, abban az esetben, ha a távolság a kiindulási ponttól a kirendelési helyig számítva két kilométert meghalad, közlekedési eszköz /:villamos vasut, társaskocsi, helyi hajó, sikló:/ viteldijmegtérítés czimén minden egyes utért oda és vissza, tekintet nélkül arra, hogy a kirendelési hely a vámvonalon belül, vagy azon kívül fekszik, összesen 12 koronát, olyan utért pedig, amelynél a kirendelési hely a vámvonalon kívül a közlekedési eszköz /:villamos vasut, társaskocsi, helyi hajó:/ legközelebbi megállóhelyétől egy kilométernél távolabb fekszik, további 12 koronát, vagyis oda és vissza együtt 24 koronát számíthatnak fel. A sürgősséget a közvetlen hivatali /:szolgálati:/ főnökkel kell igazoltatni.

Ez a viteldijmegtérítés nem számítható fel:

a/. ha a tisztviselő, kezelő, kezelőnkés, vagy díjnokok hivatalos kocsit vagy hivatalos gépkocsit vett igénybe;

b/. ha a tisztviselő, kezelő, kezelőnkés, vagy díjnokok azért a munkájáért, amelynek elvégzése végett a hivatalos utat megtette, bármilyen külön díjazásban /:például óradíjban, jelenléti díjban stb.:/ részesül.

A jelen pontban foglaltak nem vonatkoznak az olyan tisztviselőkre és egyéb alkalmazottakra, akik a jelen pont alá eső hivatalos utjaik gyakorisága miatt - külön rendeletek alapján - a fentieknél kisebb összegű viteldijmegtérítésben /:bérkocsidíjban stb.:/ részesülnek. Az ilyen tisztviselők és egyéb alkalmazottak további intézkedésig a részükre ezidő szerint megállapítva lévő viteldijmegtérítési összegeket /:bérkocsidíjat, stb.:/ számíthatják fel.

13. E rendelet hatályának tartama alatt az állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak egyes csoportjai vagy egyes állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak részére, akár az egész országra, akár csak egyes vidékekre nézve is, a hivatalos kiküldetéseik és átköltözködésük alkalmával felszámítható illetményeikhez az e rendeletről eltérő vagy azon túlmenő díjazásokat vagy feljavításokat engedélyezni nem lehet.

14. A külföldre, illetőleg a nem magyar közigazgatás alatt álló helyre történt hivatalos kiküldetések /: szolgálati utazások:/ alkalmával felszámítható napidíjaknak és bérkocsidíjaknak mértékét időről-időre a pénzügyminiszter különrendelettel állapítja meg.

15. A hivatalos kiküldetések /: szolgálati utazások:/ alkalmával felszámítható illetményekről rendelkező és 1914. évi július hó 31-én hatályban állott rendeleteknek és szabályzatoknak a jelen rendeletről ellentétben nem álló határozmányai továbbra is érvényben maradnak.

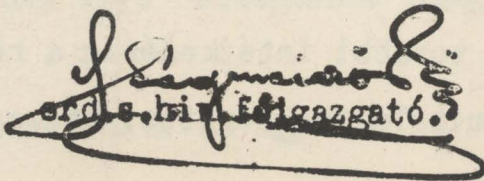
E rendelet kiadásával a m.kir. minisztérium által 1918. évi március hó 29-én 1301.M.E. szám alatt kiadott rendelet, továbbá az 1919. évi augusztus hó 16-án 3988.M.E. szám alatt kiadott rendeletnek 5.§-a, valamint az 1920. évi január hó 17-én 1500.M.E. szám alatt kiadott rendelet hatályát veszti.

16. Az államvasuti alkalmazottakra, az államvasuti rendszerű illetményeket élvező állami alkalmazottakra, valamint a m.kir. pénzügyőrségnél alkalmazásban álló tisztviselőkre és altisztekre ez a rendelet nem terjed ki s az azok által a hivatalos kiküldetések /: szolgálati utazásoknál:/ felszámítható illetményeket külön rendeletek fogják megállapítani.

Budapest, 1920. évi november hó 13-án.

Gróf Teleki Pál s.k.,
m.kir. miniszterelnök.

A hivatalos másolat hitelül:

országos hivatali igazgató.

K Ö R R E N D E L E T

/:csemetekerti árnyalók alkalmazása tárgyában:/

Azt tapasztaltam, hogy az áll. csemetekertek kezelői a kezelésük alatt álló állami csemetekertekben a legritkább esetben gondoskodnak kellően arról, hogy a zsenge korokban a perzselő nap ellen védelmet igénylő fanemek magágyi csemetéi a szükséges megfelelő oltalomban részesüljenek; és ennek következtében az ilyen fanemek csemetéinek nevelésénél kellő eredményt felmutatni még azokban a csemetekertekben sem képesek, a melyek talajuk, fekvésük és éghajlati viszonyaik tekintetében az illető fanemek tenyésztési feltételeinek egyébként teljesen megfelelők.--

A csemetekertektől várható siker biztosítása érdekében elrendelem tehát, hogy a fiatal korokban mérsékelt beárnyalást igénylő fanemek nevelésénél az áll. csemetekertek kezelői megfelelő árnyalók alkalmazására mindenkor különös figyelmet fordítsanak.-- Tekintettel arra, hogy az általános használatban volt mesterséges árnyalók / rácso, stb.:/ beszerzése a mai viszonyok között aránytalanul nagy költséggel járna, felhívom a Cimet, hogy a kezelése alatt álló áll. csemetekertekben ilyenek helyett a gyakorlatban jól bevált és különös költséget nem igénylő természetes árnyalókat alkalmazzon kendermag vetéssel; szem előtt tartva a következőket:

A csemetekertekben a beárnyalást igénylő fanemek részére tartott táblákban a vetény ágyakat úgy kell beosztani, hogy azok hosszúságukban keletről nyugat felé huzódjanak.-- A vetésre elő

Valamennyi kir. erdőfelügyelőségnek, m. kir. áll. erdőhivatalnak, a gödöllői m. kir. erdőhivatalnak, a tótsóvári m. kir. erdőhivatal miskolczi kirendeltségének, a kecskeméti m. kir. alföldi erdőtelepítési kirendeltségnek, a vadászerdői erdőgazdasági szakiskolának, a királyhalmi erdőőri és vadőri iskolának.--

készített 120 c/m. sz. vetényágyak déli szélén a tavaszi magvetéssel egyidejűleg, ha pedig az ágyak bevetése őszel történt, a vetést követő március hó második felében kell a kendermagot elvetni egymástól 30-40 c/m. távolságban 2-2 szemet, 3-4 c/m. mély takarással.-Az így elvetett kendermag csakhamar kikell, gyorsan nő, és mire a forró nyári napok bekövetkeznek, a felmagasó kender a közte kibujt facsemeték részére a nap heve ellen már elegendő védelemet nyújt.- A kertileg megmunkált erőteljes csemetekerti talajon az ilyen ritkán vetett kender rendkívül gyorsan fejlődik, úgy hogy a nyár derekán az egyes szálak 3. m.-nél nagyobb magasságot is elérnek, és annyira elágasodnak, hogy magukra hagyva olyan zárt állományt fognak képezni, hogy alattuk az alacsonyan maradt facsemeték a megfulladás veszélyének lesznek kitéve.- Ezért a csemetekert kezelőjének gondoskodni kell arról, hogy az árnyalónak nevelt kender a kellő időközben foganatosított ritkítással állandóan csakis olyan sűrűn álljon, amennyire azt a tőle várt védelem megkívánja.- A kender gyéritésénél először is kiszedendők lesznek az egyes fészkekből párosan kelt példányok, azután a szükséges mértékben fel kell tisztítani az egyes kenderszálak alsó oldalhajlásait oly magasságig, hogy a magági facsemeték felett szabad légjárásra elegendő tér maradjon.- Később ha a kender nagyra felnőtt és záródott, a sűrű helyekről kikell a fölös számú egyedeket vágni tőből és pedig amennyire lehet, ez alkalmal a virágos szálakat szedjük ki, a magvakat pedig hagyjuk megéⁿⁱ, hogy a magot értékesíthessük.-

A nyár végén, a midőn már beárnyalásra szükség nincs a kender az ágyasok széleitől mind ki kell szedni és a magot a kóróról letakarítva értékesíteni, a kórót pedig ha értékesíteni nem lehet, fel kell tüzelni.-

Az ilyen árnyékolók magterméséből azok fenntartási költsége rendszerint megtérül.-

A kender árnyalókhöz szükséges vetőmagból 1000 m²-re egy liter bőven elegendő.- A szükséges vetőmag beszerezhető a földművelésügyi ministerium alföldi erdőtelepítési kirendeltségénél Kecskeméten és a váczi állami csemetekertnél.- Felhívom tehát a Cimet, hogy amennyiben kender vetőmaggal a jövő év tavaszán nem rendel-

kezik, szükségletének fedezése iránt forduljon közvetlenül a fentnevezett ministeri kirendeltséghez, vagy a váczi állami csemetekert kezelőjéhez, közölvén velük egyuttal a pontos czimeket is, a hova a mag szállítását kívánja.-

Végül utasítom a kecskeméti alföldi erdőtelepítési kirendeltségét, és a váczi állami csemetekert kezelőjét, hogy az állami csemetekerteket kezelő hivatalok részére szükséges kendermagot az érdekelt hivataloknak hozzájuk intézett megkereséseire és a megjelölt czimekre irányítva, a rendelkezésükre álló készleteikből, ingyen, csupán a felmerülő csomagolási és szállítási költségek megtérítése ellenében szállítsák el, a készleteikből ezek után fennmaradó magot pedig a szállítások befejezte után szabályszerűen értékesítsék.-

Budapest, 1920. évi december hó 14.-én.-

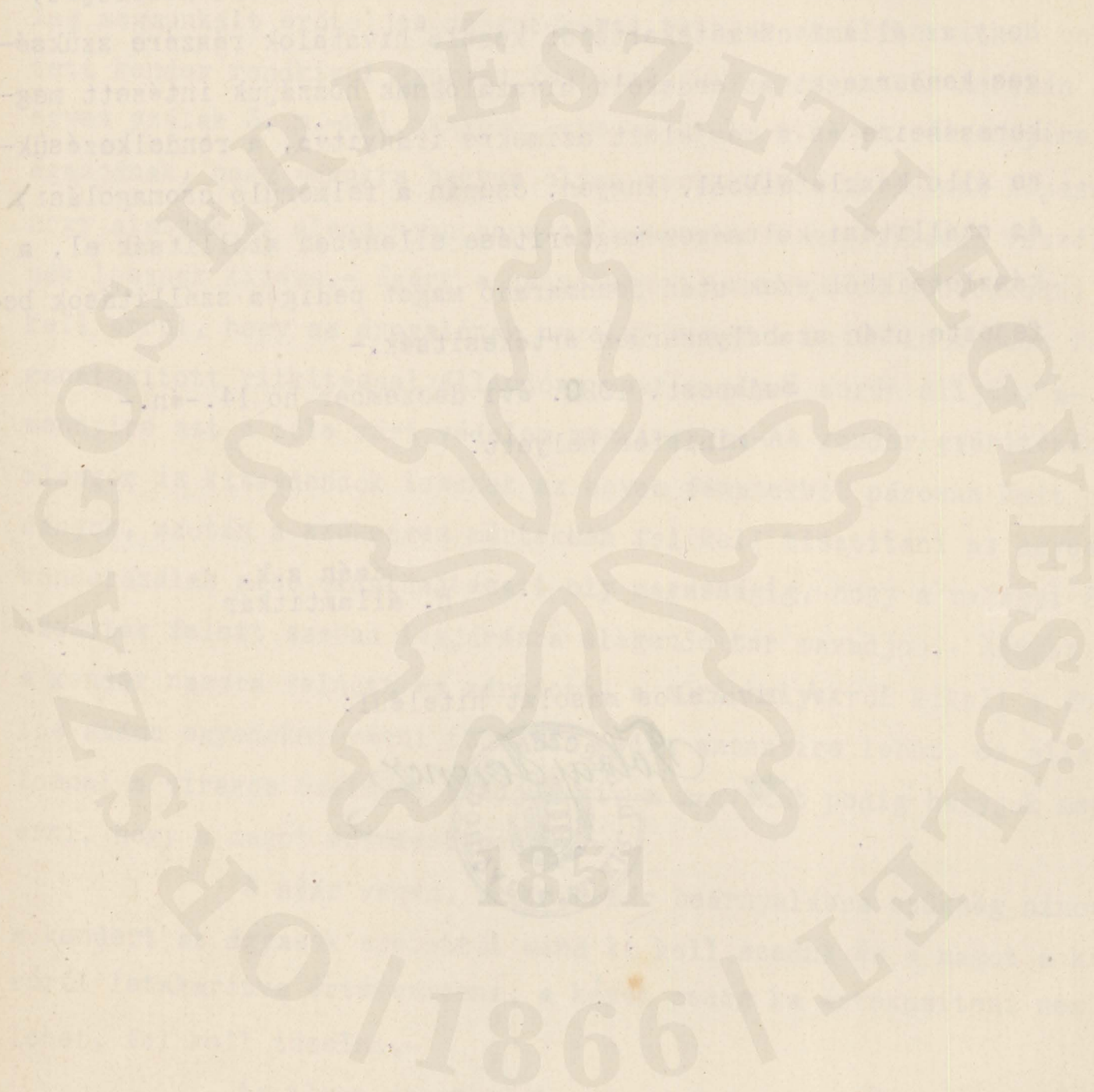
A miniszter helyett:

Kaán s.k.
h. államtitkár

A hivatalos másolat hitelül:

Tolnay Terencz

19196/920.

-----szám.

I.-B.1.

27.

K ö r r e n d e l e t .

családi pótlékok engedélyezéséről szóló 1912.évi XXXV.t.c.9.§-ának helyes értelmezése tárgyában.

A pénzügyminister ur felmerült eset alkalmából felhívta figyelmemet arra a körülményre, hogy az 1912.évi XXXV.t.c.9.§-ának helyes értelmezése szerint családi pótlékot családtagok után csak akkor lehet engedélyezni, ha a családtagot egymaga a folyamodó alkalmazott tartja el, s így oly esetekben, amikor a feleségnek is számottevő önálló keresete vagy jövedelme van, családi pótlékot családtagok után egyáltalában nem lehet engedélyezni.-

Ebből folyólag a pénzügyminister ur arra kért fel, hogy a mennyiben az idézett törvény cikk 9.§-a alapján olyan alkalmazottak részére is engedélyeztetett volna családi pótlék, akiknek felesége számottevő önálló keresettel vagy jövedelemmel bír, e családi pótlékokat a legközelebbi beszüntetési időponttal szüntessem be.-

Ezekről a címet tudomásul és alkalmazkodás végett azzal értesitem, hogy a mennyiben a fenti meghatározás alá eső családi pótlék a Cím hatásköre alá tartozó alkalmazottaknál netalán engedélyeztetett volna azok beszüntetése iránt tegyen hozzám előterjesztést.-

A számvevőségi alkalmazottakra vonatkozó előterjesztések az 1920.évi XXVIII.t.c.-re való tekintettel a számvevőségi főigazgatóhoz teendők meg.-

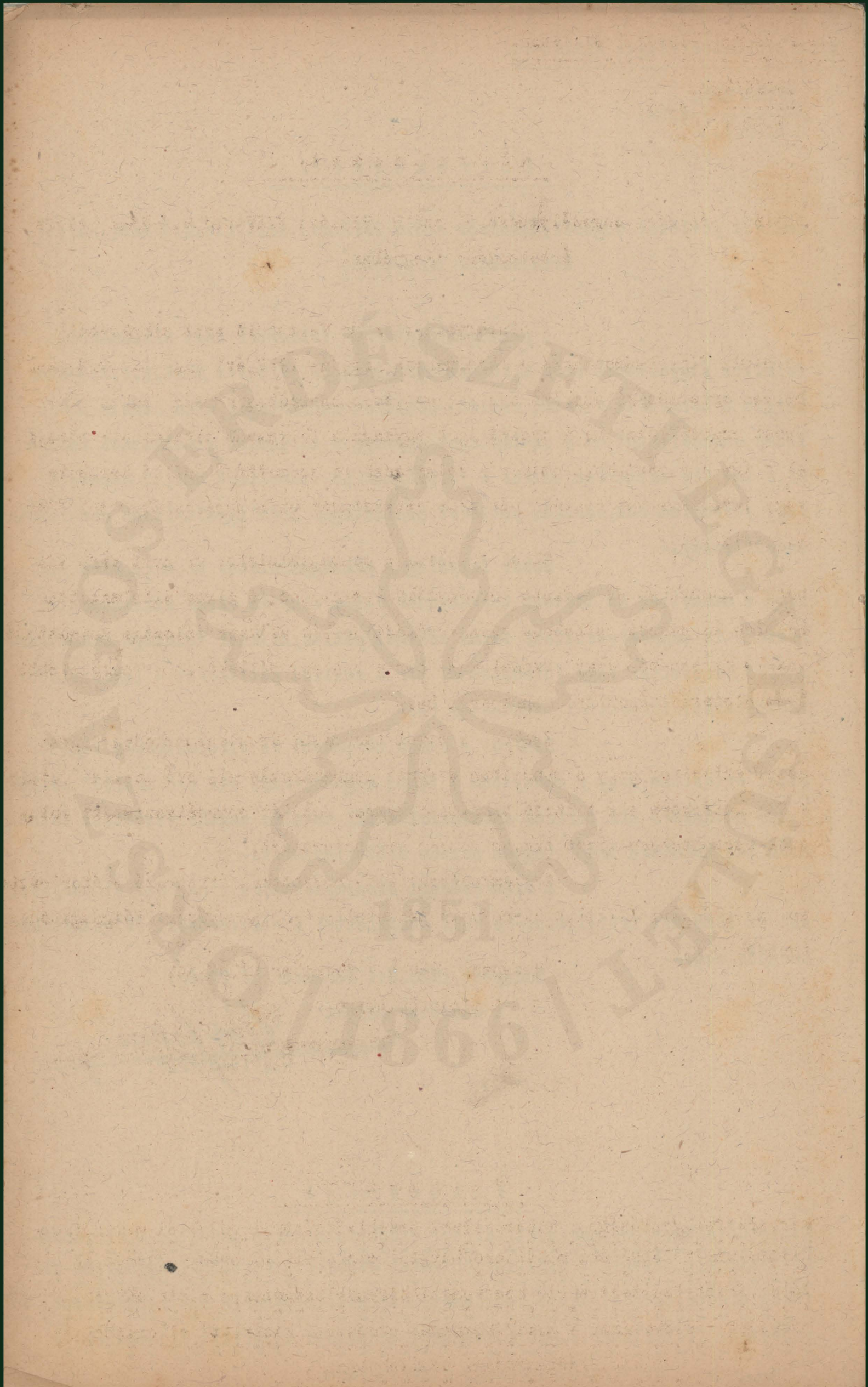
Budapest, 1920.évi december hó 27-én.

A minister helyett:

h. államtitkár.

V a l a m e n n y i

kir.erdőfelügyelőségnek m.kir.állami erdőhivatalnak, a gödöllői m.kir.erdőhivatalnak, a tótsóvári m.kir.erdőhivatal miskolczi kirendeltségének, az alföldi erdőtelepítési akció kecskeméti kirendeltségének, a m.kir.bányászati és erdészeti főiskolának, a m.kir.központi erdészeti kísérleti állomásnak és a m.kir.erdőgazdasági szakiskolának.

Erdőgazdasági üzemrendezési utasítás.

Az üzemrendezésre nézve eddig fennálló rendeletek helyett ezentul a kormány jóváhagyása alá kerülő üzemtervekben tárgyalt erdőkben az alábbi rendelkezések érvényesek.

Az erdőgazdasági üzemrendezés célja.

Az üzemrendezés célja világos és átnézetes képet nyújtani az erdőgazdaság jelenlegi viszonyairól és az erdők jelen állapotáról, továbbá megállapítani azokat a főbb irányelveket, melyek alapján a gazdálkodást szabályozni kell; célja megszabni a hozadékok mértékét és a legközelebbi jövőre elkészíteni a részletes gazdasági terveket. Feladata végül gondoskodni az előírások végrehajtásának biztosításáról és a gazdasági eredmények nyilvántartásáról.

I. Külső és belső határok megállapítása és biztosítása.

A. Külső határok.

A külső határok megállapítására és biztosítására külön utasítás intézkedik.

B. Belső határok.

Az erdőbirtokokon (erdőgondnokságokon) belül a művelési ágak eloszlása nem mindig megfelelő. Ezért az üzemterv készítését megelőzően vizsgálat tárgyává teendő, hogy mely területek csatolandók az erdőterülethez vagy melyek vonandók abból ki. Erre nézve az alábbi irányelvek a mérvadók:

1. Az erdőbirtokhoz tartozó mezőket, réteket és legelőket, amennyiben jókarban vannak vagy gazdaságos módon ismét jókarba hozhatók, mint ilyeneket továbbra is fenn kell tartani, mert egyfelől jól jövedelmező tényezői a gazdaságnak, melyek a munkás- és fuvarszükséglet biztosítását nagy mértékben megkönnyíthetik és mint rakodóhelyek is nélkülözhetetlenek, másfelől vadászati és végül tájszépészeti tekintetben is kiméletet érdemelnek. Ily területeknél tehát inkább csak a határok célszerű kikerekítéséről, keskeny beszögelések levágásáról lehet szó, anélkül azonban, hogy igen hosszú egyenes határok létesítésére kellene törekedni.

2. Beerdősítésre e szerint csak a további mezőgazdasági használat által termőerejükben tartósan lerontott földek (szántók, rétek, legelők) jelölendők ki, melyek megjavítása aránytalan költség mellett kevés sikert ígér, vagy a beállott kopárosodás és vizmosások keletkezése miatt egyáltalában sürgős beerdősítésre és javításra várnak.

3. Kétes esetekben a beerdősítés eshetősége annál inkább lép előtérbe, minél kisebb területekről van szó, minél távolabb fekszenek azok az emberlakta vidéktől és minél nagyobb szükséglet szenved az illető vidék erdőben és fában.

4. Idegen belzetek megváltására vagy kicserélésére kell törekedni.

5. Ahol a személyzet és az állandó munkásság illetmény- és bérföldjei részére szükséges területek nem állanak rendelkezésre, egyes állandó mezőgazdasági művelésre alkalmas erdőrészek irtás és telkesítés céljából kijelölhetők. Ugyanez történhetik a 4. pont alatt említett cél érdekében is.

6. Kőbányák, rakodók, marhacsapások, tőzeglápok stb. szintén a célnak megfelelő elhatárolással jelölendők ki, csapások lehetőleg oly módon, hogy területük ne kopárosodjék el.

7. Ide tartozóan kijelölendők végül a természeti vagy történeti emlékek megfelelő környezettel, a nagyobb kiterjedésű terméketlenek, mint sziklák, hiányosan erdősült kőomlások, lavinajaratok, törpefenyvesek, halastavak, stb.

Az erdőterület belső határainak külön biztosítása állandó jelekkel csak akkor szükséges, ha nagyobb kiterjedésű bérföldek és legelők tartoznak a gazdasághoz, vagy ha a gazdaság érdeke egyébként is megkívánja.

II. Az erdő jelen állapotának leírása.

A. Az erdőrészek elkülönítése.

A termőhely, fanem, kor, sűrűség, fejlődés és egészségi állapot tekintetében egységes összetételű faállományokat külön-külön erdőrészekként kell kihasítani. Az elkülönítés szüksége akkor merül fel, ha a faállomány a felsorolt feltételeknek legalább egyikében számot tevő módon tér el környezetétől, úgy, hogy az illető terület már a jelenben, vagy legalább a jövőben előreláthatólag külön gazdasági rendelkezés tárgya, vagy a pontos fatömeg felvétel érdekében kell azt elkülöníteni.

Ebből következik, hogy az erdőrészek elkülönítésének részletessége a gazdaság fejlettségi fokával arányos; fejlettebb viszonyok között részletesebb, kezdetlegesebb gazdaságokban kevésbé részletes.

Mínt hogy azonban az erdőrészek azok a gazdasági egységek, amelyeken az erdő használata, rendje és könnyvitele, szóval az egész erdőrendezési mű felépül, az üzemet és hozamot befolyásoló minden

külömbőség feltüntetendő, úgy hogy a részletek leírása az erdőről teljesen tiszta és kellően részletezett képet nyújtson; csupán a kicsinyességig menő aprólékosságot kell kerülni. Általában egy k. holdnál kisebb részletek csak kivételesen alakítandók (leginkább beerdősítendő tisztásokból), míg egyébként elegendő, ha az ily jelentéktelen részletekről csak a részletes erdőleírás „megjegyzések” rovatában történik említés (pl. az északkeleti sarokban $\frac{1}{2}$ k. holdnyi hótörött folt).

Ahol az erdőrészletek határai nem különülnek el eléggé szembetűnően, ott a határmenti fák festékkel tartósan megjelölendők.

B. Részletes erdőleírás.

Minden egyes erdőrészletről a terület kitüntetésén kívül az alábbiak szerint részletezett leírás készül.

1. A termőhely leírása.

Erre vonatkozólag ott, ahol a termőhelyi minőséget befolyásoló szintkülönbségek fordulnak elő, tagonkint vagy erdőrészletenkint ki kell tüntetni a fengerszint feletti magasság határértékeit a katonai térképekből meritett vagy aneroidbarometer segélyével megállapított adatokkal (Lásd: *Erdészeti kísérletek* 1902. évfolyam 45. oldal.)

Ki kell tüntetni továbbá az égtájak szerinti *kitettséget* és a *lejtésöget*, utóbbit határértékeiben, amelyek becslés útján vagy valamely egyszerű klinometer, pl. geológiai compass vagy: függő ónnal ellátott körív segélyével állapíthatók meg (I. Béky Albert: A talaj hajlásszögének egyszerű mérése. Erdészeti Lapok, 1909. VII. f. 391. lap.)

A *fekvésből* származó különleges termőhelyi viszonyokat (pl. fagynak kitett völgyalj, szélnek kitett fensik stb.) szintén fel kell jegyezni.

A *talaj* leírásánál kisebb erdőkben s általában ott, ahol a kőzet, annak földtani kora és hovatartozandósága nagyobb területeken egy és ugyanaz, az erre vonatkozó adatokat vagy csak az általános erdőleírásban, vagy dülönkint és tagonkint, változatos viszonyok mellett azonban erdőrészletenkint kell kitüntetni. Ellenben a *talaj összetétele* (homoktalaj, agyag, homokos agyag stb.) *mélysége, kötöttsége* (kötött, szivós, laza stb.) *nedvtartalma* (mocsaras, vizes, üde, száraz stb.) *humusz* és *egyéb anyagtartalma* (humuszos, kavicsos, köves, sziklás, szikes stb.), végre a *talajtakaró* minősége (nyers humusz, moha, áfonya, hanga, gyomok, lomb- és tüalom stb.), rendszerint erdőrészletenkint s legfeljebb tagonkint összefoglalva irandók le. A felsorolt tényezőkből következtethető *általános talajállapotot* (erőtéljes, sovány stb.) és a természetes felújulás tekintetében való *fogékonyt* a leírásba szintén fel kell venni.

A fenti tényezők összhatásaként mutatkozó *termőhelyi minőséget* az illető részleten tényleg tenyésző (tisztásoknál a jövőben tenyészendő) uralkodó fanem *termési táblája* alapján határozzuk meg, még pedig oly részletekben, amelyek fatömege felvétel által vagy szomszédos vágások eredményéből elegendő pontossággal ismeretes, ennek alapulvételével, egyébként pedig — nevezetesen fiatal és középkorú állományokban — az átlagos famagasság alapján.

Ahol a jelenlegi helyett a jövőben más fanem tenyésztése van tervben, ott a termőhelynek erre a jövőbeli uralkodó fanemre vonatkozó eltérő minőségét zárjelben s az illető fanem jelzése mellett (jf. III.) szintén ki kell tüntetni, ugyancsak megjegyzésként azt a körülményt is, ha régebbi gazdasági hibák vagy károsítások (vadkárok) következtében a termőhelyi minőség a faállomány minőségében nem jut helyes kifejezésre.

A termőhelyi minőségek területi eloszlásának gyors áttekinthetése végeit célszerű azokat egy térképvázlaton (lithografián) különféle *színekkel* vagy színfokozatokkal feltüntetni, az általuk a gazdasági osztályon belül fanemenkint és korosztályonkint elfoglalt területeket azonban külön táblázatban kitüntetni csak akkor szükséges, ha a területnek valamelyik termőhelyi osztályra való *átszámítása* szándékoltatik, míg máskülömben ezt a célt az alább tárgyalandó grafikus ábrázolások megfelelőbb módon szolgálják.

A területnek a leginkább képviselt termőhelyi minőségre való átszámítását (a szabályos vágáskorban mutatkozó fatömegekből, ill. átlagnövedékekből leszármaztatott viszonzszámok segélyével) nagyobb erdőbirtokokon, ahol a vágás-területek többfelé eloszlanak, a termőhelyi minőségbeli eltérések által okozott hozamkülönbségek tehát nagyjában kiegyenlítődnek, mellőzni kell; az évi hozamnak alább leírandó meghatározási módja, amely a 20 évi vágásterületen, tehát a gazdasági osztálynak többnyire $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{4}$ részén talált fatömegeből indul ki, *kisebb birtokokon is rendszerint nélkülözhetővé* teszi az átszámítást, amely tehát az oly esetekre szorítkozik, amidőn a gazdasági osztályban csak kevés helyen van használat s az egyes korosztályok lényegesen eltérő termőhelyi minőségű területeket foglalnak el.

A termőhelyi minőségek meghatározására szolgáló *fatermési táblák* megnevezendők és másolatban az üzemtervhez csatolandók. A Feistmantel-féle általános fatermési táblák helyett, addig, amíg új magyar fatermési táblák készülnek az újabbkori német fatermési táblák használata ajánlatos ott, ahol helyi táblák összeállítására nehézségekbe ütközik. (Lásd Erdészeti Lapok 1916. év jan.)

Helyi fatermési táblák szerkesztésénél is legcélszerűbb az általános fatermési táblákhoz alkalmazkodni és a fatömeggörbék szerkesztésénél azokból kiindulni. Ebben az esetben a fatömegbecslési teendők csak arra szorítkoznak, hogy az illető vidéken előforduló legjobb és legrosszabb termőhelyekről annyi adatot gyűjtsünk, amennyi a termőhelyi ingadozások határértékeinek hozzávetőleges megállapításához szükséges. A szélsőséges határgörbék után az általános fatermési táblák legközelebb eső görbéinek a vezetésével szerkesztjük meg. A közbeeső részt annyi egyenlő sávra osztjuk, ahány termőhelyi osztályt kívánunk alakítani.

Tekintettel azonban arra, hogy az általános fatermési táblák a tömegnövekedés tekintetében nem mindig felelnek meg a helyi viszonyoknak, kívánatos, hogy a nagyobb uradalmakban az önálló helyi fatermési táblák felállítása is felvétessék a gazdaság munkatervébe. Ebből a célból a szabályos növekedésű faállományokban állandó jellegű próbaterületek tűzendők ki, azokon a fatömeg pontosan megbecsülendő s ennek alapján a helyi fatermési táblák felállítása megkísérlendő. Nagy mértékben emelhető az ilyen fatermési táblák megbízhatósága azáltal, ha a becslést időnkint megismételjük s ezáltal a növekvés menetének a kipuhatolásához újabb adatokat gyűjtünk. Természetes azonban, hogy az ilyen adatoknak csak akkor van értékük, ha az illető próbaállományok az irányadó erdőápolási elvek tervszerű betartásával kezeltek. Rendszerint 5 termőhely megkülönböztetése még nagyobb termőhelyi különbségeknél is elegendő, mi mellett közbeeső fokok (II/III. III/IV. stb.) a szomszédos fokok számaival jelezhetők.

2. A faállomány leírása a következő adatokra terjed ki:

a) *Fanem* (fafaj) és *elegyarány*, utóbbi a növtér tizedeiben. Egy tizednél kisebb területhányadon előforduló fanemek megjegyzés alakjában szintén kitüntetendők, pl: elszórtan kőris és juhar, egyes jeg. fenyők, kevés bükk stb.

A *mellékállományhoz* tartozó fanemek mint pl. a fiatalosokban előforduló nyár, fűz, nyír stb. az elegyarány kitüntetésénél figyelmen kívül maradnak, de szintén felemlítendők.

Mellékállomány alatt a tenyésztés tárgyát nem képező fanemeken kívül az előhasználatok (gyéritések) által kiszedendő fatömeg, végül pedig a fiatalosokban visszamaradt koros állomány maradékok értendők. A részletes erdőleírásban csak az utóbbiakat kell fatömeggel kitüntetni.

Amennyiben az állomány jellegzésére szükséges, ide tartozóan még feltüntetendő:

az *elegyedés alakja* (egyesével, soros, csoportos, stb.),

a *keletkezés módja* (ültetésből, sarjról, önvetényülésből, stb.),

az *alakbéli kifejlődés* (jó növesü, sinlődő, nyurga, ágas stb.),

az *egészségi állapot* (sok meghajkolt törzs, rákos jf. (vörös redv, álgeszt, stb.),

az *eddiggi kezelési mód* (ism. gyéritve, természetes felújítás alatt, annak előrehaladottságának jelzése mellett, bükkal alátelepítése stb.)

természeti csapások (hőnyomás, széldöntés stb.),

tultartott törzsek,

alátelepült újulatnál annak eloszlási módja és alkalmassági foka a természetes felújításra (elszórt vén jegf.-újulat, egészséges fiatalos csoportok, stb.)

b) *A faállomány kora*, mint a vágásra érettség egyik legfőbb jellegzője, úgy fiatal, mint idős állományokban lehető pontosan állapítandó meg. Ez történhetik: fiatal állományokban a régebbi felújítási nyilvántartásokból, amelyekből a részlet átlagos felújítási vagy megtelepítési éve megállapítható. Történhetik fenyőknél a rudas korig az ágpereszlenek megszámlálása alapján, s végül mindennemű idősebb erdőben az évgyűrűknek az átlagtörzshöz közel álló vastagságu egynehány törzs lehetőleg mélyen vágott tuskóján való megolvasása által.

Egykoru szálerdőkben 10 évi, sarjerdőkben 5 évi korkülönbségek külön részlet kihatását teszik szükségessé. Vegyes kőru erdőkben, ha a korkülönbségek 20—30 évet nem haladnak meg, a *korbeli határértékek* és az átlagos kor tüntetendő ki, ha azonban a korkülönbségek nagyobbak, akkor az *egyes korfokok* területei (tizedekben) külön-külön kimutatandók. Ebből következik, hogy természetes felújítás alatt álló részletekben az anyaállomány, a már felújult rész és a még tisztásnak tekintendő rész által elfoglalt területhányadokat szintén külön-külön kell kimutatni.

Szállaló erdőkben többnyire elegendő kitüntetni, hogy a részletben mely korosztályok az uralkodók (fiatal, középkoru, vágható).

Az átlagos kor kitüntetése ily esetben zavaró, tehát mellőzni kell.

Ha a fiatal korban hosszú ideig tartó elnyomatás, legeltetés, vagy vadkárok, stb. következtében a faállomány tényleges korához képest fejlődésében visszamaradt, megjegyzésként azt a *gazdasági kort* is fel kell jegyezni, melynek fejlettsége megfelel. Gyakorlatilag a gazdasági kor úgy állapítható meg, hogy a tuskón látható igen keskeny évgyűrűk nem teljes számban számíttatnak, hanem csak annyi évvel, amennyi rendes körülmények között ezen sűrű évgyűrűzetű rész létesüléséhez szükséges lett volna. A korosztályokba az állomány ekkor gazdasági kora alapján sorozandó be.

c) *A sűrűség* a terület tizedeiben tüntetendő ki. Ez a tényleges fatömegkészletnek viszonyát jelzi az illető termőhelyen és korban megkívánható szabályos fatömeghez.

d) *Az átlagos famagasság*, mely az állomány átlagos vastagságához közelálló néhány törzs magasságának számtani átlaga.

3. A fatömeg és növedék megállapítása.

A fatömeg és növedék meghatározása — a fatermési táblák szerkesztése és a vágásforduló megállapítása érdekében netalán szükséges egyéb felvételektől eltekintve — azokra a faállományokra szorítkozik, amelyek az első 20 évi vágásterület kijelölésénél figyelembe jöhetnek.

Ezen megszorításra való tekintettel a felvételnél fő és mellékállomány megkülönböztetése rendszerint nem szükséges. Az előhasználatok útján termelendő fatömeget a fiatalabb állományokban mellékállományként felvenni és a részletes erdőleírásban külön kitüntetni szintén szükségtelen. Az előhasználatok

mértékére csak a megjegyzések rovatába és a részletes előhasználati tervbe veendő fel a szükségesnek talált utmutatások.

Mellékállományként ezek szerint a részletes erdőleírásban csak a fiatalosokban visszamaradt egyes koros törzsek fatömegét kell kimutatni. Kihasznlásukat azonban nem az eddigi módra az előhasználati, hanem (terület nélkül) a főhasználati tervben kell előírni.

A részletes erdőleírásban nem szükséges minden fanemet külön kimutatni, igen eltérő értékű fanemek egybefoglalását azonban kerülni kell. Ahol pl. a fenyőféleken kívül csak a bükk fordul elő számottevő mennyiségben, ott elegendő a fatömeget mint fenyő és bükk vagy lágy és kemény megkülönböztetni. Igen változatos viszonyok mellett az alábbi csoportosítás ajánlatos, melytől azonban a helyi viszonyok szerint egyik vagy másik előtérbe lépő fanem javára eltérésnek is lehet helye:

Tölgy, kőris, juhar, szil, akác,
Bükk, gyertyán, csertölgy.
Egyéb lombfa (nyár, nyír, éger, fűz).
Fenyőfélek.

A fatömegnek csak a 7 cm-nél vastagabb részét kell kimutatni köbméterekben *kéreggel* együtt. Egyben fel kell jegyezni, hogy a helyi viszonyokhoz képest a fatömegnek hány %-a esik előreláthatóan a kéregre termelési és közelítési apadéokra.

A fatömeg felvétel módja többféle lehet. Egykoru lényileg elegendő és egyenletes záródású állományokban az összehasonlító tételek alapján való becslés nincsen kizárva, ha a szomszédban hasonló viszonyok között felvett próbaterek vagy vágások eredményeiben meg van az összehasonlítás alapja és ha a becsló ezen a téren kellő tapasztalattal és gyakorlattal bír.

Kevésbé egykoru, elegyes és némileg változatos záródású állományok felvételére a területen kellően elosztott próbaterek alkalmasak, különösen a *próbakörökkel* való eljárás. Minél egyenlőtlenebbek a viszonyok s minél hézagosabb az állomány, a területnek annál nagyobb %-át kell felvenni próbatérképen. Megfelelő terepviszonyok esetén a szalagszerű próbaterek alkalmazása is ajánlható (lásd: Erd. kísérl. 1914 évf. 1 oldal).

Igen változó összetételű és záródású állományok, nevezetesen pedig a fokozatos kihasználással egyenlőtlenül kiritkított állományok fatömegét törzsenkinti kiszámlálás útján kell felvenni.

A felvétel a 12 cm. mellmagassági átmérőt elérő és ennél vastagabb törzsekre terjed ki.

Az átmérők felvétele 1-3 m. magasságban, hegyoldalban a törzs felső oldalán, váltakozó irányban (egyik törzsnél pl. E—D., a másikonál K—Ny irányban) 2—2 vagy 4—4 cm-es fokokban történik, erre a célra berendezett átlalókkal (pl. a 16—20 cm.-es törzsek 18 cm.-rel a 20—24 cm.-esek 22 cm.-rel jegyeztetnek fel s az átlalón is csak a 16-os, 20-as, 24-es, 28-as stb. osztásrész van megjelölve, a két osztásrész közé esően pedig a feljegyzendő 18, 22, 26 stb. kitüntetve).

Átlagfákat dönteni rendszerint csak akkor kell ha a faállomány rendellenes fejlődése, pl. gyenge záródása ezt megokolttá teszi. Ilyenkor célszerűen alkalmazható a fatömeggörbés graficus módszer is vagy *Rónai* tángens fatömegtáblája (l. Erd. Kísérl. 1915. évf. 29 és 32 old, illetőleg 1913. évf. 103 old.).

Egyébként célszerűbb az átlagtörzs meghatározásának mellőzésével a fenn leirt módon nyert vastagsági fokok mindegyikének fatömegét fanemenként elkülönítve a tömegtáblák segélyével megállapítani s a próbatérnek, illetőleg törzskiszámlálás esetén az egész faállománynak fatömegét ekként meghatározni. Ez természetesen feltételezi, hogy az egyes vastagsági fokoknak megfelelő átlagos famagasságok nagyszámú magasság mérések által megállapítottassanak és grafikus uton kiegyenlítettessenek (lásd. erre nézve Grundner-Schwappach. Táblák álló fák és faállományok fatömegének meghatározására. Az Országos Erd. egyesület kiadása 1916. és Erdészeti kísérletek 1914. évf. 291 old.).

A megállapított fatömegekhez a vágási tervben *10 évi növedéket* kell számítani.

A növedéket fatermési táblák segélyével állapítjuk meg, még pedig a növedék % alkalmazásával.

A részletes erdőleírás végül a mutató százalék részére is rovatot nyit. Megállapítása azonban csak oly állományokban szükséges, amelyeknek vágási érettsége kétes és egyéb tényezőkből el nem dönthető, továbbá bizonyos esetekben a vágásforduló meghatározásánál (l. ott, ahol kiszámítási módja is tárgyaltva van.).

4. Megjegyzések.

Hogy a vágási terv s általában a gazdasági terv készítésénél minden egyes faállományban lehetőleg a termőhelyének, összetételének, korának stb. megfelelő gazdasági rendszabályok terveztessenek, a szükségesnek mutató műveleteket s a jövőre vonatkozó figyelmeztetéseket már az erdőrészleteknek a természetben történő elkülönítésénél feljegyezzük.

Ezek a megjegyzések a gazdasági terv készítésénél felmerülő pótlásokkal vagy az összességre való tekintettel szükségesnek mutató módosításokkal a részletes erdőleírás „Megjegyzések” rovatába is felveendő, ahol a termőhely és faállomány részletesebb leírására szolgáló észrevételek is helyet találnak.

Itt kell tehát felsorolni mindazokat az intézkedéseket, a melyek az erdőrészletben a talaj ápolása és javítása, a faállomány használata, felújítása, nevelése, védelme tekintetében szükségesnek mutatkoznak, mint vízlecsapolás, a természetes felújulás (magavetődés) előkészítése céljából a nyershumusz eltávolítása, legeltetés és alomszedés betiltása, alátelepítés, vágásmód, felújítási mód, tenyészendő fanemek telepítési eljárás, fiatalosok felszabadítása, ápolása, gyomfák és tultartott törzsek kivágása, előhasználatok, ágnyesések keresztülvitele stb., stb.

C. A korosztály táblázat és a fanemek és termőhelyi minőségek átnézete.

A részletes erdőleírásban foglalt legfontosabb adatok átnézetes egybefoglalása végett gazdasági osztályonként az 5. sz. mintának megfelelő korosztálytáblázat készül, a melyet czélszerű a részletes erdőleírással vagy az általános vágástervvel is egyesíteni.

Amennyiben a terület valamely termőhelyi minőségre átszámított, a korosztálytáblázatot és a táblázatok között lévő grafikus ábrázolásokat is az átszámított terület alapján kell elkészíteni.

A korosztálytáblázatot gazdasági osztályonként kell lezárni és az eredményt a szabályos fordulószaki területtel egybevetni.

Kisebb erdőkben a korosztálytáblázat is grafikonnal pótolható (4/a minta.)

A fanemeknek és termőhelyeknek, végül az állomány minőségnek (sűrűségnek) az egyes korosztályokban való megoszlását szintén grafikus uton kell ábrázolni (4/a—4/c minták), amely módon sokkal jobb áttekintés nyerhető, mint terjedelmes kimutatásokkal, amelyek tehát csak legegyszerűbb kivitelben pro domo készítendőek el a grafikonok összeállítására végett.

A termőhelyek kimutatásánál rendszerint elegendő 3 minőséget megkülönböztetni (jó, közepes gyenge), ha tehát több termőhely van, azok megfelelően összefoglalandók.

A grafikonok, kapcsolatban a részletes erdőleírásból kivonható egyéb adatokkal (sérült, beteg állományok területe, a termőhelynek meg nem felelő fanemekkel borított területek kiterjedése, pl. nyiresek) teljes áttekintést nyújtanak, nem csupán az erdő jelen állapotáról és az eddigi gazdálkodásról, hanem a jövőben várható hozamok és értékük ingadozásáról is gyorsan tájékoztatnak.

D. Általános erdőleírás.

A berendezendő birtok természeti, jogi, politikai (közigazgatási), erdőgazdasági, fakelendőségi és személyzeti viszonyait az *általános erdőleírásban* foglaljuk össze, amelyben folytatólag helyet találnak a gazdasági beosztásra, a jövő gazdaság alapelveire, az üzem és hozamszabályozásra s azok indoklására, az üzemnyilvántartásra s végül a gazdasági terv időszaki átvizsgálására és megújítására vonatkozó fejtegetések, melyekről a további fejezetek szólnak.

Ennek megfelelően az általános erdőleírás beosztása a következő:

I. Általános birtokviszonyok.

- 1. Földrajzi fekvés, közigazgatási hovatartozandóság, határok, szomszédos birtokok, kiterjedés miveltési ágak és községi határok szerint.
2. Jelenlegi tulajdonjogi viszonyok és azok történelmi fejlődése.
3. A határok biztosítása.
4. A felmérés ideje és módja.
5. Régebbi térképek jegyzéke, azok pontossága.

II. Termőhelyi viszonyok.

1. Hegy és vízrajzi leírás.
2. Az éghajlat:
 - a) általánosságban,
 - b) kihatása a fatenyészetre,
 - c) a helyi klimából származó veszélyek.
3. Talajtani viszonyok:
 - a) kőzet,
 - b) talaj, annak vegyi és fizikai tulajdonságai,
 - c) talajtakaró.
4. Termőhelyi osztályok eloszlása.

III. Fatenyészeti viszonyok.

1. A főbb fanemek (fafajok) eloszlása terület és % szerint.
2. Az egyes fanemek növekedési és felújulási viszonyai.

IV. Erdőkárosítások.

Az állat- és növényvilág, a klimai tényezők (árvizek, lavinák stb.) és az ember és ipar okozta károk leírása.

V. Eddigi gazdálkodás.

1. Üzem mód és vágásforduló.
2. Gazdasági beosztás.
3. Eddigi üzemrendezések rövid jellegzése, kihatásuk az erdő állapotára (korfokozatra).
4. A fahasználat és a kiszállítás eddigi módjai.
5. A faértékesítés módja.

6. Mellékhaszonvételek.
7. Felújítási módok, erdőápolás.

VI. Az eddigi gazdálkodás eredményei.

1. Az erdő állapota, a korosztályok jelen eloszlása.
2. Fatömeghozam, elkülönítve fő- és előhasználat, továbbá szer- és tűzifa szerint (rőzsefa csak sarjerdőknél). Lehetőleg messze visszanyúlóan a múltba, évenkénti vagy 5—5, esetleg 10—10 évi átlag adatok.
3. Az erdei szállító eszközök és azok állapota.
4. Fakelendőségi viszonyok.
 - a) Helyi faszükséglet, fafogyasztó iparágak.
 - b) Fakereskedelem, értékesítési viszonyok.
5. A fontosabb választékok piaci árai, termelési és szállítási költségei.
6. Pénzügyi eredmények: nyers jövedelem, kiadások, tiszta jövedelem, lehetőleg messze visszamenően a múltba.

VII. A gazdaságra befolyással bíró egyéb tényezők.

1. A birtokkal egybekötött jogok (vadászat, halászat, vízjog, uthasználati jogok stb).
2. Terhek (utfentartás, szolgálomak, szerződéses kötelezettségek, fajárandóságok, adók, kegyuri terhek stb).
3. Erdőrendészeti korlátozások (véderők stb.)
4. Munkás viszonyok.
5. Személyzet.

VIII. A jövő gazdasága.

1. Gazdasági beosztás, uthálózat.
2. Tenyészendő fajok (fafajok.)
3. Üzem mód és vágásforduló.
4. Felújítási és erdőnevelési szabályok:
 - a) szabályos vágás sorrend,
 - b) felújítás,
 - c) utánpótlás,
 - d) fiatalosok ápolása,
 - e) talajápolás, vízmosások megkötése, lecsapolás stb.
 - f) állományápolás (tisztítás, gyérités stb.)
5. Általános vágásterv.
6. A legközelebbi 10 év terület- és fatömeghozama (a fatömeg felvétel módja).
 - a) főhasználat,
 - b) előhasználat.
7. Mellékhaszonvételek: vadászat, halászat, mezőgazdasági teendők.
8. Részletes felújítási terv.
9. Utépitési terv.
10. Különleges erdővédelmi intézkedések (ösvények építése).

IX. Üzemnyilvántartás és az üzemterv időszaki átvizsgálása és megújítása.

III. Állandó gazdasági beosztás.

1. Tagok.

Tag az erdő oly része, amely

- a) a termékek kiszállítása tekintetében környezetétől független,
- b) célszerű alakjánál és elhatárolásánál fogva a vágásvezetésnél keretül szolgál,
- c) az erdőben való tájékozást elősegíti és
- d) az utólagos felmérési munkák végzését megkönnyíti.

Teljesen független a tag fogalma a fordulósági vágásterülettől.

A tagon belül lévő erdőrészeknek *korra* nézve való *egységesítése*, vagyis a nagyobb korkülömb-ségek eltüntetése vagy enyhítése 10—20 évre, ha nem jár jelentékeny áldozattal, *kívánatos*; amennyiben azonban csak nagyobb állományoknak időelőtti vagy túlkéső kihasználása útján lehetne elérni, csak oly mértékben veendő tervbe, hogy az eltérő korú részeket célszerű, a helyes vágásalakítást és a termékek zavartalan kiszállítását nem gátló alakkal birjanak. Ezenfelül szükséges, hogy a kor szerinti elhelyezkedés olyan legyen, amely a helyes vágássorrenddel nincs ellentétben (lucfenyvesekben). Ezek szerint vannak tagok, amelyekben belül *állandóan* eltérő korú, sőt kivételesen más fordulókban kezelt faállományok is előfordulnak.

Az előforduló, vagy a jövőben tenyésztendő fajokra nézve a tagon belül egységességre törekedni nem kell. Erre nézve a gazdaság célján kívül egyedül az egyes erdőrészek termőhelyi viszonyai mérvadók, amelyek a tagon belül is többé-kevésbé eltérőek lehetnek.

A *tagok nagysága* a gazdaság belterjességével függ össze; jó szállítási viszonyokkal bíró oly erdőkben, melyek kezelése, ha eddig nem is volt az, már a közeli jövőben belterjes lehet, 25—50 k. hold, kezdetlegesebb viszonyok között lévő nagy birtokokon mintegy 100 k. holdig is terjedhet. Általában fenyvesekben (különösen lucfenyvesekben) kisebb, lombfaerdőkben nagyobb tagokat lehet alakítani. Kisebb erdőbirtokon, továbbá nagyobb erdőbirtokok elszigetelt kisebb részein a tagok nagysága a fenn jelzett határok alá is szállhat.

A tagok *alakja* sík és dombvidéken a derékszögű négyszög vagy ahhoz lehetőleg közel álló alak. Hegyvidéki erdőknek a terephez simuló beosztásánál más alaku tagok nem kerülhetők el, de törekedni kell ebben az esetben is arra, hogy a taghatárok ne éles szög alatt messék egymást.

A tagbeosztás átnézetességét nagyban emeli, ha a taghatárok az erdőterületen vagy legalább annak főbb szakaszain folytatódólagosan haladnak végig. Ahol azonban a terepviszonyok ezt nem engedik meg vagy ez a cél csak a tagok helyes célszerű alakjának és nagyságának rovására lenne elérhető, ott azt erőltetni nem kell. Így pl. ha egy hegyhát egyik oldala meredek, de rövid lejtvel szakad a völgybe s ezért a tagok alakja itt hosszabb oldalukon fekvő négyszög, a másik oldal pedig sokkal enyhébb esésű és szélesebb, az ott alakított tagok tehát keskenyebb oldalukkal támaszkodnak a völgynek, akkor nem kerülhető el, hogy ez utóbbi oldal egyik-másik taghatára a hegyháton vonuló vágáscsoporthatáron fenakad és nem folytatódik a tulsó meredek oldalon.

A *tagok határai* egyébként mesterséges nyiladékok, utak és terep nyújtotta természetes vonalak, mint hegygerincek, völgyek, szakadékok, lavinaomlások stb. Széltől védett völgyek, továbbá az erdő oly megszakításai (kőomlások, sziklák, rétek, mocsaras völgyeleték), amelyek szélén a szélviharnak jól ellentálló, földig ágas törzsek fejlődtek, célszerűen felhasználhatók taghatárként, mert új vágáscsoportok (vágássorok) kiinduló vonalául kínálkoznak.

A tagbeosztás tervezésénél a faállományok tényleges eloszlására figyelemmel lenni nem mindig lehet. Amidőn a jövő gazdaság célszerűnek ismert állandó kereteinek megszabásáról van szó, nem lehet a jelen faállomány eloszlás esetlegességeit a taghatárok kijelölésénél irányadóul elismerni. Mindazonáltal jó, ha a tagbeosztás tervezésénél a jelenlegi faállományviszonyokat kitüntető térkép áll rendelkezésre, mert viszont az összefüggő egységes faállományt ok nélkül több tagban szétdarabolni szintén nem célszerű, mert növeli a helyes vágássorrend érdekében hozandó áldozatokat, szaporítja az erdőrészeket számát s ezzel a nyilvántartási és könyvelési munkát.

Sikságon és enyhe lejtviszonyokkal bíró dombvidéken az erdőt átszelő közlekedési vagy főbb erdei utakon, vasutakon vagy jelentősebb vízfolyásokon kívül főként az erdőt szabályos alaku tagokra osztó nyiladékrendszer van helyén, melyek legtöbb vonala a fatermékek kiszállítására is alkalmas.

A nyiladékok rendszerint derékszög alatt metszik egymást és az erdőt négyzetekre vagy oly téglányokra osztják, a melyek oldalai úgy aránylanak, mint 2:3 vagy 1:2.

Ahol az erdő külső határaihoz vagy bizonyos adott belső vonalakhoz (vasut, országut, folyó) alkalmazkodni kell, ott sem a nyiladékok törés nélküli folytonosságát, sem a tagok szabályszerű alakját és egyenlő nagyságát erőltetni nem kell.

A vágáscsoport határokkal össze eső főnyiladékok iránya DNY—ÉK. és ÉNY—DK. között változhatnak, főként lucfenyvesekben, ahol a vágásoknak a veszélyes nyugati (északnyugati, délnyugati) szél ellenében való vezetése fontos.

A főnyiladékok szélessége lomberdőkben 6—8 m. fenyvesekben 8—12 m, a melléknnyiladékoké 3—4 m.

A meredekebb képződésű dombvidéken és az előhegységben a gazdasági beosztás az utvonalakhoz alkalmazkodik, az ezen felül szükséges nyiladékok a főbb terepvonalakhoz simulnak, anélkül, hogy enyhe lejtviszonyok között azokat szolgáljal követnék, ha a célszerű vágásvezetés érdekeivel ez ellentétben áll.

A vízfolyások, völgyek közül a jelentősebbek felhasználhatók a tagbeosztásra, célszerűtlen irányban haladó kisebb völgyek és dombhátak azonban, a melyeken a vágások akadály nélkül áthaladhatnak, figyelmen kívül maradnak.

A *közép és magas hegységben* elsősorban a terepalakulat döntő a vágások vezetésénél s ebből folyólag a tagbeosztás tervezésénél is a terep élvonalai, hegygerincek és völgyek mérvadóak; másodsorban a völgymenti és hegyoldalbeli utak és csak harmadsorban, ahol mindezek nem kínálkoznak elegendő számban, használandók fel nyiladékok a tagok határolására. A nyiladékok ebben az esetben vagy a kevésbé élesen kifejtett hegygerinceken vonulnak végig, vagy a legnagyobb esés vonalában fekszenek. Éles hegygerinceken nyiladék vágására nincs szükség.

A felső tenyészhatár mentén lévő *véderdő* alsó határát, ha más kényszerítő körülmények, mint pl. a véderdőjellegű területnek eltérő határvonalá, egyebet nem követelnek, rendszerint valamely rétegvonal (isohypsa) irányában, tehát nagyjában szintesen kell kitűzni, gondosan ügyelve arra, hogy kiugró szegletek stb. alakjában a szél támadó pontokat ne találjon. A havasmenti véderdő alsó határán lovagló, vagy legalább is szélesebb gyalogösvényt kell készíteni a legközelebbi 10 éven belül.

Az *erdei utak* a gazdasági beosztás céljaira csakis csekély *lejtésű* és aránylag enyhe kanyarulattal bíró szakaszaikon használhatók fel (vágáscsoportok, határok.) Nagyobb eséssel vagy szerpentinekben a völgybe futó utszakaszok, a melyek többnyire hegyesszög alatt torkollanak a völgymenti főutba, nem alkalmasak taghatárnak.

A nem erdőszült terület lehető csökkentése végett nyiladékok helyett, ahol erre alkalom nyílik, a meglévő vagy a gazdaság érdekében a jövőben létesítendő utvonalakot kell a gazdasági beosztás céljaira felhasználni. Ennek ellenére azonban új utvonalt tervezésénél elsősorban a fa célszerű kiszállítása s csak

másodsorban a gazdasági beosztásra való alkalmasság a mérvadó, mert a két érdek nem mindig egyeztethető össze.

Hegyoldali utaknak tag- illetve vágáscsoport határként való felhasználása s ezzel két vagy több, egymás felett fekvő vágáscsoport (vágássor) létesítése ott jöhet szóba, ahol:

1. az erdő széles és kevésbé tagolt hegyoldalakon terül el, melyeken a vágássorhatárnak megfelelő, csekély lejtű utak építése lehetséges, gazdaságilag indokolt,
2. ahol az azonnal történő széttagolás által a széldöntés veszélyét nem idézzük fel.

Ezeknek a feltételeknek közelebbi megvilágítására szolgáljanak a következők:

A vágásokat több egymás fölött fekvő sorban elhelyezni akkor célszerű, amidőn a mélyebb völgy által meg nem szakított, tehát egészben véve lapos hegyoldal szélessége (a fővölgytől a főgerincig ill. felső erdőhatárig vagy véderdőhatárig) a 800—1000 m. szintes távolságot meghaladja; a vágáscsoportokat elhatároló ut építésének lehetősége különösen akkor forog fenn, ha a hegyoldal nem túlságosan meredek vagy legalább vannak kevésbé meredek részei.

Igy pl. elég gyakori eset, hogy az ily széles hegyoldal alsó része lankás, felső része pedig meredek vagy megfordítva; ekkor a vágáscsoport határt képező utat nagyjában abba a vonalba kell fektetni, a melynél a lejt lényegesen változik. Ide sorolható az az eset is, a midőn fensikot meredek oldalak határolnak. Ezeket a fensiktől annak szélén vezetett utvonallal kell elkülöníteni, mely tag — illetve vágáscsoport határként célszerűen felhasználható.

Ellenben, ha mély völgyek tagolják a fővonulatot, akkor ezen mellékvölgyek minden oldala külön vágáscsoportot vagy vágáscsoportokat képez.

Abban az esetben pedig, ha a fővonulat alján ily jól kifejtett völgyek vannak, fenn pedig elapósodik a hegyoldal, ismét meg van a lehetősége annak, hogy ez a két alakulat egy utvonallal két részre osztassék s mindegyik a maga terepviszonyainak megfelelő beosztást nyerjen.

Ahol a széles és lapos hegyoldalon azon végig vonuló szintes ut építése nem mutatkozik célszerűnek, hanem pl. inkább több erősebb esésű ut vagy csuszató hivatott arra, hogy a fa kihozatalát közvetítse, ott a szintes ut helyett nyiladék is alkalmazható.

Összefüggő nagy egykorú fállományokat több egymásfölött fekvő vágáscsoportra szétbontani a fenti értelemben csak akkor ajánlatos már a jelenben, ha a gazdasági viszonyok erre általában már megérették és a széldöntésnek nem nyitunk utat.

Rendszerint aggály nélkül lehetséges lesz tehát lomberdőkben és lombfákkal nagyobb mértékben egyes fenyvesekben, továbbá erdei fenyvesekben is, míg ellenben különösen gondos megfontolást igényel tiszta lucfenyvesekben. Ilyenekben, nehéz terepen, szélviharnak erősen kitétt fekvésekben a jelenre nézve még gyakran le kell mondani a megosztott vágásokról, ami azonban nem zárja ki azt, hogy a jövőre célszerűnek talált állapot elő ne készítessék már most, vagyis a jövőben érvényesülő vágáscsoporthatár keskeny nyiladék vagy egyszerű földut alakjában ki ne jelöltessék, hogy azt a legközelebbi főhasználattal kapcsolatosan vagy azt nemsokára követően lejesen kiépítsük, kellően megszelésítsük.

Mindenütt, ahol a gazdasági beosztásnak az uthálózzattal való kapcsolata kívánatos, a beosztás tervezésénél egyidejűleg az uthálózat terve is elkészítendő az erdőgazgatóság illetékes tényezőinek és az erdőgondnoknak bevonásával. Az utépítési terv jóváhagyása után a természetbe is átviendő legalább is nyomjelző ösvény alakjában. Az egyelőre kevésbé sürgős utvonalak mint a gyéritési anyag kiszállítására szolgáló egyszerű földutak épülhetnek és szilárd kivételük későbbre maradhat.

A tervezett utak és nyiladékok lomberdőkben azok korára való tekintet nélkül teljes szélességükben kivághatók, míg fenyvesekben, különösen tiszta lucfenyvesekben ez csak a 30—35 évnél fiatalabb állományokban engedhető meg, idősebb állományokban ellenben a kivágott utnyom vagy nyiladék 4 m.-nél szélesebb nem lehet és csak a kihasználással kapcsolatosan tágítható a szükséges mértékben.

Ha az állandó gazdasági beosztás tervezete a térképen elkészült, az célszerűségére nézve a természetben is gondosan felülbírálandó.

Az állandó gazdasági beosztás biztosítása faragott kőjelekkel, vagy ha ilyenek azonnal nem szerezhetők be, tölgy, erdei vagy vörösfenyő oszlopokkal történik, amelyek azonban nem a nyiladékok közepére, hanem sikon az észak és kelet felé fekvő, lejtjen pedig mindig a felül és keletre eső tag sarkába vagy szabálytalan alaku tagoknál más szembetűnő és kocsikerék vagy víz által nem veszélyeztetett helyre állítandó fel, kellő mélységre lebocsátva a földbe.

Ha ut metszi a taghatárt, a metszőpontra szintén határjelet kell állítani, kivéve, ha ez ugyis valamely más határjel közvetlen szomszédságába esnék.

A gazdasági beosztás jeleit, amelyek pontos bemérés alapján a gazdasági térképeken apró körrel jelölendők, az erdőgondnokság egész területén folyatónlagos vörös számozással kell ellátni. (Erdőbirtok külső határjelei fekete számokkal bírnak).

4. m.-nél nem szélesebb nyiladékok területét külön kimutatni nem kell. Ennél szélesebb nyiladékok területe azonban a térablázatban az illető tagnál mint nyiladék kiténtetendő, még pedig nem megosztva a két szomszédos tag között, hanem a lejtjen alól illetve nyugatra vagy délre fekvő taghoz számítandó, illetve annál mutatandó ki, míg a 4. m.-t meg nem haladó nyiladékok területe külön kiténtetés nélkül ugyanily értelemben számítandó be a szomszédos tag erdőterületébe.

Ha a gazdasági beosztás lényegileg nyiladékrendszeren alapul, a hosszú főnyiladékok területe a térablázatban külön összegben is kimutatható (nyiladékonként, de az egyes tagokra való szétosztás nélkül). Ekkor azonban a nyiladékok római számokkal a térképen is megjelölendők.

A tagok számozása a terep *alakulatához*, illetőleg a nyiladékrendszerhez alkalmazkodva lehetőleg átnézetesen történik, még pedig gazdasági osztályokra való tekintet nélkül az egész birtokon (erdőgondnokságon) folytatólagosan végig. Csak igen nagy erdőgondnokságokban, ha a tagok száma igen magasra emelkednék ajánlatos a számozást fővölgyek, esetleg gazdasági osztályok szerint elkülönítve, két vagy több számsort képezni.

A tagok számait a gazdasági beosztás metszőpontjain a fákra szegezett pléhtáblákkal kell kitüntetni.

A taghatárvonalaknak külön számjelzésére rendszerint csak akkor van szükség, ha a beosztás egészen vagy túlnyomóan nyiladékrendszeren alapszik, amidőn a főnyiladékok (vágáscsoporthatárok) római, a melléknnyiladékok pedig folytatólagos arabs számokkal jelölhetők. Egyébként az illető határvonal vagy nyiladék a két szomszédos-tag számaival jelölhető, pl. 5/12, amidőn nemcsak az illető nyiladék, hanem annak szűkebb szakasza, az 5. és 12. tagok közé eső rész van megjelölve.

A térképeken a tag és vágáscsoport határokat az illető vonalra egyenlő távolságokban rakott pontokkal jelöljük.

2. Dülök.

Nagy kiterjedésű erdőbirtokokon (erdőgondnokságokban) a tájékozás elősegítése végett főbb terepszakaszok, völgyek, hegyvonulatok, altiszti kerületek vagy egyéb célszerűnek mutatkozó osztásvonalak felhasználásával *dülök alkothatók*, amelyek közhasználatu népies elnevezésükkel és római számokkal jelölendők meg. Főként akkor képezendők, ha a tagok száma jelentékeny s így a hely meghatározást megkönnyíti, ha a tagszámhoz a dülő nevét és számát is hozzáfűzzük. (Meggjegyezzük, hogy a dülök szintén csak tájékoztató szereppel bírnak és nem azonosak az eddigi üzemrendezési utasításban tárgyalt vágás-sorozatokkal, melyek alakítását a jövőben teljesen mellőzni kell).

3. Gazdasági osztályok.

(Üzemosztályok).

Az erdőbirtok (erdőgondnokság) azon részei, a melyeken belül a gazdasági elvek (üzemmód, vágásforduló) és a gazdasági célok azonosak, külön gazdasági osztályt alkotnak. A gazdasági osztály rendszerint külön önálló korfokozattal és hozammal bír, tehát azt a keretet képezi, melyben a használatok tartamosságára törekszünk.

Gazdasági osztályok alakítására okot szolgáltat:

- a) eltérő üzemmód,
- b) eltérő vágásforduló,
- c) igen eltérő kiszállítási irány, külön-külön fafogyasztási helyek és piacok felé való hajlás,
- d) egyes birtokrészek különleges rendeltetése, ha nem is jár eltérő üzemmóddal vagy vágásfordulóval,
- e) esetleg egyes birtokrészek eltérő jogi természete (szabad rendelkezésű és kötött birtok, szolgálomak).

Véderdők mindig külön gazdasági osztálynak tekintendők, akkor is, ha bennök tartamos használatra nem törekszünk.

Eltérő vágásmód (tarvágás, fokozatos felújító vágás stb.) rendszerint nem ad okot külön gazdasági osztály kihasználására, csupán a számlálva kezelt tagok vagy erdőrészek foglalandók külön gazdasági osztályba, ha *kiterjedésük számottevő*.

Egyébiránt a gazdasági osztályok számát nyomós ok nélkül szaporítani nem célszerű.

Eltérő üzemmódban vagy vágásfordulóban kezelendő csekély kiterjedésű erdőterületek (egytagok vagy erdőrészek) mint pl. néhány holdnyi égeres, általában pedig az egyébként az illető erdőben elő nem forduló, de külön kezelést megérdemlő fanemek, mint kiválóan szép tölgyes, külföldi fanemekből álló faállomány, természeti vagy történeti emlék jellegével bíró részek stb. *u. n. csatolt tagok vagy erdőrészekként* (Anschlussbestände) nyernek besorozást a környező gazdasági osztályba s ilyeneként úgy az általános, mint a részletes erdőleírásban kiemelendők. Így pl. a magasabb *korig* fentartani kívánt tölgyes a környező vágások kihasználásánál érintetlen marad, amíg vágási érettségét el nem éri, az égeres pedig, ha fordulója pl. $\frac{1}{3}$ -ada a környező állományok fordulójának ez alatt 3-szor kerül kihasználásra stb.

Az ily *csatolt* tagoknál vagy erdőrészeknél arra kell törekedni, hogy célszerű elhatárolással birjanak és különleges kezelésük a környezet gazdaságát ne zavarja.

Silány mezőgazdasági területek és kopárok beerdősítéséből, továbbá hozzávászarlásokból származó erdőszaporulatok, ha jelentékeny kiterjedésűek, legalább is a beerdősítés teljes sikerü befektetéséig, illetőleg a vásárlási akció beszüntetéséig mint *különálló területek* (üzemen kívüli területek) tekintendők, mignem azok célszerűen bele nem kapcsolhatók egyik szomszédos gazdasági osztályba vagy önállósíthatók. Semmi esetre sem indokolt azonban még egészen fiatal erdőültetvények bekapcsolásával egy fennálló jó korfokozatot megzavarni és annak révén esetleg nagyobb vágásterületeket előírni, ha a vágható állományok egyidejűleg nem szaporodtak.

Az egy gazdasági osztályba tartozó erdőknek nem kell összefüggő egésznek képezni, rendszerint azonban a gazdasági osztályok csak egész tagokból, illetőleg vágáscsoportokból foglaltatnak össze. *Kivételesen* előfordulhat, hogy valamely tag egyik célszerűen elhatárolt faállománya más gazdasági osztályba tartozik, mint a tag többi része. Leginkább még a szélálló tölgnél fog ez az eset előfordulhatni, mert miként a fenn tárgyalt *csatolt tagoknál vagy erdőrészeknél*, úgy ebben az esetben is szükséges, hogy a tagkötelékből mintegy kiválasztott részletnek fekvése és összetétele olyan legyen, hogy kihasználására nézve a tag többi részleteitől függetlenül lehessen rendelkezni.

Rendkívül szabálytalan korosztályviszonyok között megfontolás tárgyát képezheti, nem célszerű-e a tartamosságot a gazdasági osztály kereteit túllépve csupán az egész erdőgondnokság üzemosztályainak összességén belül biztosítani, avagy ugyanazon birtokos más lehetően szomszédos erdőbirtokaival kapcsolatosan több erdőgondnokságra nézve közös hozamot megállapítani és a tartamos használatot ily tágabb körzetben érvényesíteni.

Hasonló mérlegelések szükségessége merülhet fel, ha oly fanem, amely a föbbtől lényegesen eltérő fordulót igényel, jelentékeny területen, de szintén igen rendellenes korelosztásban, pl. csupa középkorú állományban fordul elő. Ez az eset elég gyakori a közephegységi bükkösökben és jegenyefenyvesekben, melyek között a meleg fekvésű hegyoldalakat a magasabb fordulót igénylő kocsánytalan tölgy foglalja el.

A tölgyet ebben az esetben ugyan külön gazdasági osztálynak kell kihasítani, de amennyiben a korosztályok jelen eloszlása nagyon szabálytalan s a tartamos üzem ezért nagy áldozatokkal járna, a tartamos használatról le kell mondani. Az ily csonka gazdasági osztály azonban szintén kiegészítést nyerhet más szomszédos erdőgondnokság hasonló körülményekkel bíró részeivel vagy a benne folytatandó használatok a környező gazdasági osztályok használataival hozhatók olyképen kapcsolatba, hogy nagymérvű ingadozás a jövedelemben ne álljon elő.

IV. Felmérés, térképelés és terület számítás.

Az eddig nálunk erre nézve követett eljárás annyiban szorul kibővítésre, hogy nagyobb erdőbirtokokon a busszólamérés megbízhatóvá tétele, illetőleg nagyobb számu feltétlenül biztos csatlakozási pont nyérése végett célszerű az országos háromszögelési hálózatot kiegészíteni, továbbá a külső határokat és a birtokon végig vonuló néhány fővonalat: hegygerincet, völgyet, utat theodolittal mérni. Ha ezek a mérések a kataszternek valamely számottevő hibáját nem derítik ki, a kataszteri vagy más megbízhatóságukra nézve felülvizsgált térképek és területadatok veendőek irányadóul. Ha azonban lényeges eltérés mutatkoznék a kataszteri adatokkal szemben, akkor önálló felmérést kell eszközölni.

A felmérésre, térképelésre és terület-számításra nézve külön utasítás intézkedik.

V. A jövőbeli gazdaság alapelvei.

Ide tartozik:

- A. a tenyésztendő fanemek (fafajok),
- B. az alkalmazandó üzemmódok,
- C. a vágásforduló, végül
- D. a felújítási és erdőnevelési szabályok megállapítása.

A. Tenyésztendő fanemek (fafajok).

A termőhelynek megfelelő *öshonos fanemek* rendszerint gazdaságilag is leginkább beválnak, őket más fanemekkel nagy területen teljesen vagy jelentékeny mértékben felcserélni csak ritka esetben indokolt, amidőn ezt pl. a termőhely megváltozása teszi szükségessé vagy kétségtelen, hogy a termőhelyi viszonyok a megtelepítendő új fanemeknek is teljesen megfelelnek, ezek a talaj termőerejét megóvják, a gazdaságot nem veszélyeztetik, az eddiginél nagyobb károsításokkal (pl. széldöntéssel stb.) és emellett a jövedelem emelkedését is előmozdítják. Ellenben gyakrabban lehet célszerű a mostani *tiszta* állományokban a talajápolás, az erdőnek szél és rovarkárok elleni jobb védelme, a változatosabb fahozam és nagyobb jövedelmezőség érdekében részleges fanemcserét vagy kisebbmértvű közbevegyítést tervezni, vagyis a jövőre természetszerű elegyes erdőket létesíteni. Nagyobb területet tekintve az az erdő is elegyes, amelyben a termőhelynek megfelelő két vagy több fanem (faj) kisebb *tiszta* állományokban váltakozik egymással.

A fanemek (fajok) megválasztásánál a tömeg- és értéktermelésen kívül különös figyelemmel kell lenni azok erdőmiveltési és talajápoló tulajdonságaira is. Ezek mérlegelése alapján kell a különféle termőhelyeken magassági fekvés, kitétség, talajminőség stb. szerint alkalmazandó fafajokat és állományalakokat megállapítani. Ha az erdőben vagy annak egy részén szépészeti szempontok is érvényesítendőek vagy természeti emlékek megóvandók, ezeket a kérdéseket is részletesen tárgyalni kell.

B. Üzemmódok.

A gazdasági élet igényeinek a *szálerdő*-üzemmód felel meg leginkább. Ez nyújtja a legváltozatosabb fatermést, ez tartja fenn a talaj termőerejét legjobban. Leggyakrabban tehát ez az üzemmód bír jogosultsággal.

Szálató alakja leginkább oly erdőkre fog szorítkozni, amelyek már ma is nagy mértékben vegyeskoruak, továbbá egyes véderdőkre és városok, fürdőhelyek, történelmi vagy természeti emlékek közelében elterülő erdőkre.

A *sarj- és közép-erdő*-üzemmód leginkább enyhe éghajlatu jobb termőhelyeken, az alföldi homokon vagy árterületeken, végül hegyvidéki égeresekben bír jogosultsággal. Minden más esetben vizsgálat tárgyává teendő, hogy megromlott talajállapot és esőkkent tömeg és értékprodukciónak nem teszi-e a szálerdőre való áttérést szükségessé.

C. Vágásforduló.

Vágásforduló az az időtartam, mely alatt a gazdasági osztály összes állományai egy ízben teljesen kihasználtnak.

Mint hogy a termőhelyre, állomány összetételre és minőségre nézve előforduló különbségek a gazdasági osztályok képzésénél csak nagy vonásokban vehetők figyelembe, az egy és ugyanazon gazdasági osztályba foglalt állományok is különféle korban érik el vágási érettségüket. Ennek következtében az egyes állományok tényleges kora sok esetben eltérő a vágásfordulótól, még pedig nem csupán átmenetileg az első forduló alatt, amidőn ezt pl. a jelenlegi koreloszlásról a szabályos korfokozat felé való átmenet is szükségessé teszi, hanem állandóan.

Ebből nyilvánvaló, hogy a tényleges vágási korok a vágásfordulótól többé-kevésbé eltérőek lehetnek. Azokra az esetekre vonatkozólag, midőn egyes állományok *lényegesen* eltérő fordulót kívánnak, l. a gazdasági osztályok alakításáról mondottakat (9. és 10. old.)

A vágásforduló, illetőleg a segélyével meghatározott szabályos évi vágásterület az a szabályozó tényező, mellyel a használatok tartamosságát biztosítjuk és amely az évi használat nagyságának megítélésénél tájékozásul szolgál.

A vágásforduló megállapításánál nem szabad egyoldalú szempontokból kiindulni, hanem valamennyi figyelembe jövő körülmény mérlegelésére van szükség.

A vágásforduló nagyságára elsősorban a *gazdaság célja* van befolyással.

Ez a cél a szálerdőben a legtöbb esetben az ország faszükségletének leginkább megfelelő választékoknak *gazdaságos* termesztése s ezzel a lehetően magas *okszerű* erdőjövedelem elérése. Vagyis a gazdaság a benne rejlő tőkék kielégítő kamatoztatása mellett nyújtson megfelelő magas tiszta jövedelmet. Ebben a célban az erdőhöz fűződő köz- és magángazdasági érdekek egyaránt kielégítést találnak és a vágásforduló többnyire a legnagyobb erdőjáradék és a legnagyobb talajjáradék fordulói közé esik.

A vágásforduló megállapításához szükséges számszerű támpontokat legcélszerűbben *értéktáblázatok* összeállításával nyerjük. Evégből tényleges vágási eredmények, valamint a középkoron felüli, különféle termőhelyen álló elegenden faállományok fatömegének az *Urich-* vagy *Draudt-*féle eljárás szerint történő, a próbatörzsek feldolgozásával kapcsolatos, felvételével megállapítjuk a fatermési táblákban 10—10 évi korkülönbséggel feltüntetett fatömegek választékarányát (főbb szerfa választékok, tűzifa). Ezt ismerve kiszámítjuk a különböző termőhelyen álló különböző koru faállományok egy holdra eső értékét a megfelelő egységáruk segélyével, nemkülönben az átlagos érték növekedését és végül a *mutató-százalékot* Fekete Lajos alábbi képlete segélyével

$$1.0\omega^x = \frac{Vk + x - G(1.0p^x - 1)}{Vk.}$$

a hol „ ω ” a *mutatószázalék* „ k ” a faállomány jelen kora „ x ” annak a korszaknak a tartama (hossza), amelyre a mutatószázalékot kiakarjuk számítani (rendesen 10 év), „ Vk ” az állomány eladási értéke k éves korban, „ $Vk + x$ ” pedig x évvel magasabb korban, „ G ” a talaj érték és az állandó évi kiadások (u) tőke értéke, vagyis $G = Tg + \frac{u-e}{o. op.}$ a hol „ Tg .” a talaj gazdasági értéke „ e .” az állandó évi bevételeket jelenti,

p . az erdőgazdasági százalék, a mely rendszerint szálerdőben 2—3%, sarjerdőben 3—4%-ban veendő fel.

$1.0\omega^x$ értékét kiszámítva, magát ω mutató százalékot a Fekete Lajos Erd. Nyereségszámítás-tanának függelékében található s jelen utasításhoz is fűzött táblázatból (45. old.) közvetlenül kiolvashatjuk.

A mutatószázalék helyett az összes értéknövedék százalékának összehasonlításával is beérhetjük, mely nagyjában azonos menetű a mutató százalékkal, ha az értéknövedék %-ot z -vel jelöljük, akkor

$$1.0z^x = \frac{Vk + x}{Vk.}$$

A jobboldali tört értékét az értéktáblázatok adatai szerint határozzuk meg, magának „ z .”-nek értékét pedig ismét a már említett táblázatból olvassuk ki.

Az a kor, amelyben az átlagos érték növedék delez, felel meg a legnagyobb erdőjáradék vágásfordulójának, amelyet rendes körülmények között a választandó vágásforduló felső határának kell tekinteni. Végig tekintve már most a mutató százalékok vagy az összes értéknövedék százalékainak sorozatán is, azokból megállapítható a faállományban rejlő tőkék kamatozása különböző vágásfordulók mellett.

Rendszerint a magasabb erdőjövedelemnek kell előnyt adni, amely az államra és a magánbirtokosokra bizonyos határok között egyaránt előnyösebb, mint a jobb kamatozás. Csak ha az erdőjáradék csupán a kamatozás nagymérvű esökkenésével lenne növelhető és gazdasági rendszabályokkal (gyerítésekkel) sem lehetne az értéktermelést megfelelően emelni, kell alacsonyabb vágásfordulóval beérni.

Mindamellet *nem arról van szó, hogy a mutatószázalékot valamely önkényesen előre megállapított gazdasági százalékkal vesszük egybe*, hanem csupán arról, hogy különböző korokban jelentkező nagyságát az átlagos értékgyarapodás mértékével összehasonlítsuk.

Erősebb választékok nagyobbmérvű termesztése csak a jobb termőhelyeken lehetséges. Gyenge termőhelyeken ez oly magas fordulokat tenne szükségessé, amelyek nem gazdaságosak és a talajapolási és felújítási szempontokkal sem egyeztethetők össze. Ily termőhelyeken a gazdaságnak be kell érnie a vékonyabb választékokkal.

A számítási eredményeken kívül a vágásforduló megállapításánál a számokban ki nem fejezhető tényezők is teljes figyelemben részesítendőek. Ilyenek *elsősorban a vágásforduló hatása a talajra, és a természetes felújítás lehetőségére*. A nagyon rövid vágásforduló ebben a tekintetben ép oly kevésbé előnyös, mint az igen magas korra kitolt vágási idő. A vágásforduló megállapítására továbbá befolyással vannak: az előhasználatok gyakorlásának lehetősége, szolgálmatk, üzemtechnikai (szállítási), igazgatási és kereskedelmi szempontok.

Szúlerdőben a vágásforduló mindig tizzel maradék nélkül osztható szám legyen. Ha a számítások és mérlegelések bizonyos határok között választást engednek meg, a vágásforduló a *felső* határra teendő.

Ha eltérő vágásfordulókat igénylő több fanem fordul elő, melyek azonban külön-külön gazdasági osztályban nem foglalhatók össze, akkor a közös vágásfordulót az egyes fanemek által elfoglalt területek figyelembe való vételével meghatározott középértékében kell megállapítani s az üzem feladata, hogy az egyes állományok vágatási korát a bennük uralkodó fanem igényeihez mérje.

Az eddig alkalmazásban volt fordulót, ha a neki megfelelő korfokozata már kialakult, csak nyomós okokból célszerű lényegesen módosítani. Hogy a jelenlegi korfokozatnak mily vágásforduló felelne meg, azt a korosztály-táblázatból, vagy ha a koreloszlás nem nagyon rendellenes, a gazdasági osztály átlagkorából ítélhetjük meg, amelynek kétszerese az a vágásforduló, amelynek a jelenlegi koreloszlás leginkább megfelel.

Hazánkban leginkább a tölgyesek vágásfordulóinak emelésére van szükség, mert ezek kevés helyen felelnek meg a tölgy növekedési menetének és értékgyarapodásának.

A vágásforduló megváltoztatása esetén a jövedelemingadozás enyhítése végett célszerű azt revizióról-revizióra fokozatosan érvényesíteni.

Üzemmódváltással kapcsolatos fordulómódosításokról I. az Üzemmódváltatás cz. fejezet.

Sarjerdőkben a vágásforduló megállapításánál a gazdasági célra, növekedési és értékesítési viszonyokra vonatkozó mérlegeléseken kívül főként a sarjadzási képesség játszik szerepet.

Középerdőben a főfák vágási kora az alfa fordulójának többszöröse; egyébiránt azonban a főfák használatánál inkább azok egyéni érettsége után kell indulni, mely az átmérőben nyer kifejezést és igen eltérő korban állhat be.

Szálaló erdőben, amennyiben már szálaló alakkal bír, vagyis nem arról van szó, hogy egy ma még többé-kevésbé egykoru erdő vezetendő át szálaló alakra, a szabályos vágási kor megállapítása gyakorlati céllal nem bír, mert a felette változó növekedési viszonyok között a törzsek a kívánt méreteket igen különböző korban érik el.

Vágatási kor helyett tehát azt a mellmagassági átmérőt kell megállapítani, mely mellett a fatermés viszonylagosan a legjobban értékesíthető választékokat nyújtja.

Évégből az idősebb korosztályoknak megfelelő vastagsági osztályok tipikus törzseit a választékarányra és értékprodukcióna nézve vizsgálat alá kell venni (törzselemzés).

A legmegfelelőbbnek talált átmérőt elérő törzsek az évi hozam és a felújítási érdekek által vont korlátokon belül — korra való tekintet nélkül vághatók.

A szálaló erdőben fontos annak az időnek megállapítása is, mely alatt a szálalás ugyanarra a helyre visszatér. Erdőművelési (felújítási) szempontok kívánják, hogy ez a *visszatérési idő* ne legyen hosszú (5—10 év). Minél gyakrabban tér ugyanis vissza a szálalás ugyanarra a helyre, annál kisebb fatömeget kell ott egyszerre kihasználni s a megtelepülő fiatalos idejekorán részesíthető a szükséges mérvű felszabadításban a további használat során.

D. Felújítási és erdőnevelési szabályok.

A klímának, fekvésnek (kitettségnak) és talajnak az előforduló fafajok felújítására gyakorolt hatását, továbbá az eddigi felújítási eljárások eredményét részletesen ismertetni kell s ezen az alapon gondos részletességgel kell levezetni azokat a módokat (felújítási típusokat), amelyek az előforduló termőhelyeken, talajnemeken és állományalakokban a jövőben alkalmazandók lesznek.

Hasonlóan az állománynevelés módjait is a fennforgó helyi viszonyok gondos mérlegelése alapján kell megállapítani.

Ha az erdőfelújítási és nevelési szabályok egyöntetű viszonyokkal bíró nagyobb erdőterületre egységesen állapíthatók meg, ezek egy példányát az üzemtervhez kell mellékelni s esetleg csak azon eltéréseket kiemelni, amelyeket a helyi viszonyok szükségességé tesznek.

VI. Üzem- és hozamszabályozás.

A. Szabályos vágásrend, vágáscsoportok (vágás-sorok), elkülönítő vágások és a szabályos vágásrendhez vezető gazdaságos átmenet egyéb eszközei.

A szabályos vágásrendet (vágásirányt) olyképen kell megállapítani, hogy az erdő

- a) a szél döntő, szárító és alomelhordó hatása ellen,
- b) rovar- és tüzkárosítások ellen,
- c) a vágások és erdő széle pedig a nap heve ellen meg legyen védve,
- d) a felújítás sikere előmozdítottassék és
- e) a fa kiszállítása meg legyen könnyítve.

Ezek a szempontok gyakran ellentétes követelményeket támasztanak, melyeknek helyes gazdasági érzékkel való összeegyeztetése az erdőrendező legfontosabb feladatai közé tartozik. Az erdő viszonyai szerint egyébiránt egyik vagy másik követelmény áll előtérben.

Ad a) A széldöntés veszélye főként a tiszta lucfenyveseket, másodsorban a jegenyefenyőt, ennél is kisebb mértékben az erdei- és yörösfenyőt veszélyezteti. Fenyvesekben tehát a vágásokkal egészben véve a veszélyes szél ellen kell haladni. Középeurópában általában a nyugati (északnyugati, délnyugati), a talajt felzúrtató csapadékkal járó szél a veszélyes, melynek iránya azonban a hegyalakulatok által helyileg lényeg-

gesen módosulhat. Hegységben a felülről lefelé törő szél szokott a veszélyesebb lenni. Sok évi tapasztalat alapján a helyi személyzet nyújthat a veszélyes szélirányra nézve legjobb tájékoztatást. Egyes széldöntvények fekvési iránya nem mindig megbízható támpont, ugyszintén figyelmen kívül kell hagyni forgószélek teljesen szabálynélküli hatását.

Ezek szerint a széldöntés veszélyének kitett fanemekben általában K—NY irányban (DK—ÉNY, ÉK—DNY) sorakoztatjuk a vágásokat, amennyire azt a terepviszonyok megengedik.

Lomfaerdőkben kevésbé vagyunk ehhez a vágásirányhoz kötve.

A vágáscsoportok *oldalvédelme* érdekében az oldalszelek felé eső vágásokban lehetőleg lassabban haladunk a vágásokkal. Erre azonban csak akkor van szükség, ha kellő szélességű választóvonal (főnyíladék, út) vagy hegygerinc és völgy nem függetleníti egymástól a vágáscsoportokat.

Ad *b*). A rovar és tüzkárosítások elkerülése, illetőleg szűkebb korlátok közé való szorítása végett kerülni kell nagy összefüggő, közel egykoru erdők létesítését, tehát a vágások s ezekkel együtt a korosztályok kellő megoszlására kell törekedni.

Ad *c*). A nap heve elleni védekezés az elő- és középhegység száraz termőhelyein és bükkösökben (kéregaszály) az É—D. vagy ÉK—DNY.-i irányban való vágás sorakoztatást teszi kívánatosá, mely a felújítási érdekeknek is nagyon megfelel.

Ad *d*). A felújítások sikeressége érdekében a vágásos szálerdőben nem szabad szakadatlan folytonosságban vágást vágás mellé sorozni. Különösen tarvágásos üzem mellett az erdőrendezőnek annyi vágáshelyről kell gondoskodnia, hogy a kezelő ugyanarra a helyre csak 4—5 év múlva térjen vissza a vágással.

Ad *e*). A kiszállítási viszonyok leginkább a még feltáratlan hegyvidéki erdőkben befolyásolják a vágássorrendet. Fel kell tételezni, hogy a feltárási munkálatok során legalább a kiszállítási fővonalak (fővölgyi utak v. vasutak) épülnek ki rövid idő alatt, hogy a vágások célszerű elosztásának lehetősége kezdetől fogva nagy vonásokban adva legyen s csak a részletekben legyen kénytelen az erdőrendező a fokozatosan kiépülő mellékvonalakhoz alkalmazkodni.

A mellékvölgyekben a használat rendszerint alulról felfelé halad s csakis nyugat felé teljesen nyitott és védtelen völgyekben szükséges a vágásokat felülről a völgytorka felé vezetni, ha fenyesekről van szó.

A felsorolt követelmények gyakorlati érvényesítésére az állományokat a vágásos szálerdőben és nagy kiterjedésű sarjerdőkben is kellő számú vágáscsoportba kell összefoglalni, hogy a gazdaság mozgékony legyen, vagyis a vágásra értett állományokat a maga idején lehessen használat alá venni és a vágások minél kisebb áldozattal legyenek a fenti szempontoknak megfelelő irányban és *eloszlásban* vezethetők.

Szállaló erdőkben vágáscsoportok képzésére szükség nincsen.

Egy-egy vágáscsoportba oly tagokat vagy állományokat foglalunk össze, melyben a koreloszlás szerint a vágások a kívánt irányban haladhatnak, az állományok kora tehát a veszélyes széllal szembenően általában (folytonosan vagy lepcsőzetesen) hanyatló.

A használat tekintetében az egyes vágáscsoportok — a fenn már említett oldalvédelemtől eltekintve — függetlenek egymástól, míg a vágáscsoporton belül az állományok kihasználási ideje korlátozva van a sorrend által, mert a veszélyes szél felé elől fekvő faállományt nem lehet idő előtt kihasználni, anélkül, hogy a hátrább fekvők ne veszélyeztetnének.

Rendszerint két-három tagból áll egy vágáscsoport, de nincs kizárva, különösen szélálló faneknél, hogy egyik-másik tag külön vágáscsoportot ne képezzen. Kivételesen előfordulhat, hogy a tag célszerűen határolt állományai időlegesen, sőt állandóan is két vágáscsoport kötelékébe tartoznak.

A vágáscsoportok alkotásánál a jelenlegi koreloszláshoz lehetőleg alkalmazkodni kell, hogy ezzel is elősegítsük a szabályos állapothoz minél kisebb áldozatok árán való átmenetet. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a mostani koreloszláshoz szolgál módon ragaszkodjunk, vagy a jövő célszerűbb állományrendjét emiatt feláldozzuk s nem is állhatja útját annak, hogy összefüggő *vagy egykoru* állományok a vágások célszerű nagyságának s a velük való váltakozásnak biztosítása végett több vágáscsoportra ne tagoltassanak.

Új vágáscsoportok nyitása nemcsak fiatal állományokban lehetséges, hanem idős állományokban is, ha kezdő vonaluknak az erdő természetes megszakításait használjuk fel, mint mély völgyeket, éles hegygerinceket, különösen ha szélálló fanemek borítják azokat, famentes völgyeket, réteket, ritkásokat, lavinameneteket, köves és sziklás helyeket stb.

A vágáscsoportoknak nem az a céljuk, hogy mindegyikükben a fordulónak megfelelő teljes korfokozat létesüljön, hanem korfokozatuk a szálerdőben többnyire csonka. Eszerint tehát csak több egymással területileg össze sem függő vágáscsoport egészíti ki egymást teljes korfokozattá s nagyobb gazdasági osztályokban ismét több ily teljes korfokozat biztosítja a használatok kellő elosztását és tartamosságát.

Sarj- és középerdőkben ellenben rendszerint teljes vágáscsoportok alakíthatnak.

A vágások szabályos állapotban rendszerint a vágáscsoportok egész szélességén érnek át, míg a jelenben ez a faállományok kedvezőtlen fekvése miatt nem mindig lehetséges. Kivételesen, ha valamely tagban a fakihozatalt nem gátló elhatárolással korban jelentékenyen eltérő, két állomány kerül el egymás mellett haránt irányban, a jövőre is állandósulhat az a helyzet, hogy a vágás nem ér át a vágáscsoport egész szélességében, ekkor azonban tulajdonképpen ezen állományok mindegyike apró, *másodrendű vágáscsoportot* képez.

Ily másodrendű, apró vágáscsoportok keletkeznek akkor is, ha a tagon belül igen élesen bemetszett völgyek vannak, melyeknek minden oldala szintén külön vágáscsoport, amelyben a használat iránya rendszerint többé-kevésbé merőleges az elsőrendű vágáscsoportban érvényesülő általános vágásirányra.

Végül ily másodrendű, de az általános vágásiránnyal többnyire egyező sorrendű időleges vágáscsoportokat képezhet a kezelő erdőtiszt is a vágható állományok továbbmenő széttagolása végett pl. szegélyező vágások vezethetése vagy a természetes felújítás gyorsítása céljából.

A vágáscsoportok (vágássorok) nem tényezői az állandó gazdasági beosztásnak és külön számjelzésük mellőzhető; az átnézeti térképeken a taghatárokon átfutó és a vágásirányt is kifejező nyilakkal jelölhetők.

A vágáscsoportokat *oldalt* a kellő szélességű főnyiladékok, az utak, hegygerincek és völgyek eléggé függetlenítik egymástól. A vágássorrend irányában (hosszant) is nagyobb szélességű nyiladékkal önállósítani a vágáscsoportokat nem szükséges és az erdőterület fölös apasztásához vezetne. Ehelyett azonban gondoskodni kell, hogy akkor, ha a vágáscsoport *utolsó* állományát a sorrendben előtte (a veszélyes szél felé) fekvő vágáscsoport *első* állományának korábban bekövetkező kihasználása veszélyeztetné, az önállósítás elkülönítő vágással (Loshieb) idejekorán megtörténjen.

Igy az ábrán a 65 éves állománynak pl. 45 év múltán történő kihasználásánál a szomszédos vágáscsoportnak most 15 éves szélső (utolsó) állománya még csak 60 éves lesz és a szél általi károsításnak nagy mértékben és még több évtizeden át lenne kitéve. Ennek elkerülése végett azonnal vagy legkésőbb 10 év múltán a 65 éves állománynak 10—15 m. széles pásztáján tarvágást eszközölünk és a területet gyorsnövésű és erőteljes csemetékkel rögtön beültetjük. További 10 év után újabb ily 10 m-es pásztán az eljárást megismételhetjük. A tarvágás helyett, — ha mint esetünkben is — elegendő idő áll rendelkezésre, fokozatos felújító vágás is alkalmazható s a szélálló fanemek törzsei, ha nincsenek igen nagy számban, az elkülönítő vágáson állva is hagyhatók, ami a kikezdett (65 éves) állománynak rendellenes (keleti) szelek ellen némi védelmet biztosít.

Igy eljárva nem csupán a most 15 éves állomány szélső törzsei erősödnek meg és tarthatják meg mélyen leérő koronájukat, hanem mire a szomszéd tag kihasználásra kerül, előttük lépcsőzetesen emelkedő fiatalos is áll.

Ha ellenben pl. a 15 éves állomány előtt 90 éves már 10 éven belül kihasználandó állomány lenne, elkülönítő vágásra nincs szükség, mert a 20—25 éves állományt a szél még nem veszélyezteti s annak kellő megerősödése és szélső ernyőzet képződése minden további nélkül várható.

Ha az az állomány, melyből az elkülönítő sáv ki lenne vágandó, oldalernyőzetet (földig ágas erdőszéll) alkotott volna, melynek a helyi viszonyok szerint a rendellenes (keleti) szelek elleni védelem szempontjából jelentőséget tulajdoníthatni, akkor az elkülönítést a megvédendő fiatalabb állomány szélső 25—30 m-es pásztájának gyakran ismételt erős gyéritése által is el lehet érni.

Elkülönítő vágásra azonban nemcsak némely vágáscsoport határán, hanem egyes állományoknak a szélén is szükség van, amidőn szomszédos állományok eltérő korban használandók ki. Ilyen esetek előfordulnak a tervbe vett vágásrenddel ellentétes korelosztásnál és általában ott, ahol közvetlen környezetüktől eltérő kora állományok fordulnak elő. Az elkülönítő vágással ilyenkor lényegesen csökkenteni lehet azokat az áldozatokat, amelyeket máskülönben a jobb vágáscsoport kedvéért hozni kellene.

Elkülönítő vágást egyébiránt csak akkor alkalmazunk, ha eléggé számottevő területekről van szó, továbbá, ha a megvédendő állomány 35—40 évnél nem idősebb, tehát oldalernyőzet képzése még remélhető s arra elegendő idő is áll rendelkezésre. Az elkülönítő vágásoknak tehát mindig idejekorán kell történniök és tervezésüknél a kellő előrelátással kell eljárni.

Kijelölésük ne csupán a térképen történjen, hanem célszerűségüket a helyszínen is vizsgálat tárgyává kell tenni.

A vágáscsoport helyreállítása végett szükséges lehet, hogy fiatalabb állományok között visszamaradt vágható részletek mielőbb kihasználtsanak, hogy területük gyors növésű fanemekkel (lucfenyő, erdei- és simafenyő, vörösfenyő, kőris stb.) betelepítve a környezettel egyidejűleg *újra* kihasználásra kerüljön. Viszont idős állományok között fekvő fiatalosok az első forduló alatt egyáltalán nem kerülnek kihasználásra.

Amidőn arról van szó, hogy a helyes vágásrend érdekében egyes állományok idő előtt, mások később kerüljenek fejsze alá, oly gazdasági rendszabályokról is gondoskodni kell, melyek a felmerülő hátrányokat csökkentik. Így ha a vágáscsoport közbeesően középkorú részletekbe ütközik, ezeket erőteljes gyéritésekkel lehet mintegy megérlelni. Még csak 2—3 évtized múlva sorra kerülő állományokban található tulkoros vagy egyébként visszafejlődő törzseket vagy csoportokat előzetesen ki kell szálalni és helyüket, ha a keletkező hézag elég nagy, árnytüdő fanemekkel betelepíteni.

Ha jelentékenyebb kiterjedésű koros állományok aránylag lassu kihasználásáról van szó, vagy ilyenekben a korelosztás a tervbe vett vágásiránnyal ellentétes, akkor lehetőleg természetes felújítást kell alkalmazni, mellyel leginkább érhetjük el mindig a vágásra leginkább érett részleteket, csoportokat vagy törzseket. Az ily ritkított állományban a növedékveszteség is mindig kisebb, mint a záródottban.

Amidőn kétes, hogy valamely állományt kellelően valamivel korábban vagy később írjunk-e elő használatra, jó termőhelyen és egészséges állományban rendszerint az utóbbi eshetőség az ajánlatos, mert az átlagos értéknövekedés a fiatalabb korban még gyors emelkedésben van, később pedig, különösen megfelelő kezelés mellett, csak lassan hanyatlik.

B. Általános üzemterv.

Oly gazdasági osztályokban, amelyekben a korosztályok eloszlása közel áll a szabályoshoz, elegendő azt a területet megállapítani, amely a legközelebbi 20 évben kihasználásra kerül.

Ahol ellenben a korosztályok eloszlása a szabályostól lényegesen eltér, az általános üzemterv a további fordulószakokra is elkészítendő, nem azért, hogy ezzel a jövő gazdálkodást bármiképpen megkötő előírást készítsünk, hanem, hogy a tartamos használat lehetősége, a valószínű átlagos vágáskor, a használatok későbbi menete és mérve s ezzel a szabályos korfokozathoz való közeledés áttekinthető és megítélhető legyen.

A *fősulyt mindig az első fordulószerület megállapítására kell fektetni*. Ez szabályos állapotban szálerdőnél $\frac{T}{F} 20$. Ha a korosztályok eloszlása szabálytalan, a szabályos fordulószerület terület csupán tájékoztató mérték s a tényleges hozamterület első sorban attól függ, hogy jelenleg mennyi a vágásra érett erdő és a legközelebbi 20 évben mekkora területen éri el az erdő érettségét.

Hogy ennek következtében mennyire kell a szabályos hozamterülettől eltérni, az az egyes korosztályok által elfoglalt területhányad és a faállományok minőségének gondos mérlegelése alapján döntendő el, szem előtt tartva, hogy tulkoros faállományok halmozása époly kevéssé áll a gazdaság érdekében, mint éretlen állományok kihasználása, emellett azonban a fordulószerületi hozamok nagymértvű ingadozását úgy a jövedelem folytonossága, a fapiacz állandó ellátása és a munkásság foglalkoztatása, mint a szabályos állapothoz való közeledés érdekében a gazdasági szükségesség mértékére kell szorítani.

Ha ennek eleget teszünk s ezenfelül gondoskodunk a kihasznált területek azonnali sikeres felújításáról, valamint a talaj és a faállományok kellő ápolásáról, akkor a tartamosság követelményeinek megfeleltünk.

Az első fordulószerületbe sorozandó állományok kiválasztásánál az alábbi sorrendet kell követni:

a) visszafejlődő és túlérett faállományok, továbbá azok a faállományok, melyek már felújítás alatt állanak;

b) jelentéktelen vágásmaradványok már felújított állományokban (részl. erdőleírás mellékállománya), egyes tulkoros törzsek kivonása csak később kihasználható állományokból (terület nélkül);

c) a termelőhelynek meg nem felelő fafajokból álló, továbbá hézagos vagy kiritkult (pl. hótörött, szeldöntés által megtépett) állományok vagy állományrészek;

d) oly fiatalabb állományok, melyek kedvezőtlen alakjuknál vagy fekvésüknel fogva a vágás-sorrend áldozatául esnek;

e) az elkülönítő vágások minden körülmények között;

f) vágásra még nem egészen érett állományokban tervezett oly használatok, melyek bizonyos gazdasági célok elérése végett az előhasználat mértékét meghaladóan végzendők, pl. növedékserkentő használatok, jelentékenyebb mennyiségű túlérett vagy beteg törzs kivonása, csoportos előtelepítések vagy felújítások elegyítés céljából;

g) a vágásra érett faállományok, tehát egészben véve azok, melyek a vágásforduló korát elérték vagy meghaladták;

h) azok az állományok, melyek a legközelebbi 10 vagy 20 év alatt vágásra érettségüket elérik s végül

i) szükség esetén azok a faállományok, melyek csak a második fordulószerületben érnek meg.

C. Részletes főhasználati terv.

Az évi fahozam megállapítása.

Főhasználatnak kell tekinteni:

a) mindazon használatokat, melyek a mindenkori részletes főhasználati tervben az alábbiak értelmében előírt vágásterületen eszközöltetnek;

b) a többi állományokban elémi csapások vagy betegségek okozta oly fahasználatokat, melyek nyomán az így keletkezett vágásterületnek (természetes vagy mesterséges) felújítása szükségessé válik;

c) az utvonalak, nyiladékok, csemetekertek és megnyitandó kőbányák stb. helyén nyert fatömegek. Minden egyéb fahasználat az *előhasználat* jellegével bír.

Szállaló és középerdőben minden fahasználat főhasználatnak tekintendő.

1. A vágásos szálerdőben.

A részletes főhasználati terv elvből csak tíz évre készül, mert egyfelől a tíz év elteltével a revízió annak újból való felállításáról gondoskodik, másfelől pedig ennek esetleges elhalasztása esetén sem lehet kétség arra nézve, hogy hol folytatható a használat, mert a részletes főhasználati terv — tarvágások esetére is — nem csupán a 10 évi vágásterületet bocsátja az évi *fatömeghozam* kitermelhetése végett a gazdálkodó rendelkezésére, hanem annál többet.

Annak érdekében ugyanis, hogy a gazdálkodó a vágásokkal váltakozhassék s azokat csak több (4—5) évi időközben sorakoztassa egymás mellé, hogy továbbá a természetes felújítást sikert biztosító szakszerűséggel vezethesse, nem elegendő csupán a 10 évi vágásterületet rendelkezésére bocsátani.

Rendszerint elegendő megközelítően a 20 évi vágásterületet, tehát egészben véve az általános üzemtervben az első fordulószerületre előírt területet a gazdálkodónak vágásterület átadni, amelyről az alább leírandó módon meghatározott évi fatömeghozamot kitermelheti.

Igen hosszú felújítási időtartam mellett azonban vagy, ha korra és fanemre elegyes erdők létesítése érdekében a tulajdonképeni felújítást jóval megelőzően csoportos közbeegyítések eszközölködnek, végül, ha a később használatra kerülő állományokban sok a tulkoros törzs, amelyeket célszerű szálalás útján mielőbb használat alá venni, ennél is nagyobb, 25, sőt 30 évi vágásterületet is lehet már az első tíz évben főhasználat alá bocsátani; mindezekben az esetekben a vágásirányban messze előlfekvő, tehát teljes kihasználásra csak későn kerülő faállományokat nem szükséges egész területtel beállítani a részletes főhasználati tervbe, hanem csakis aránylagos részükkel.

Ezek szerint tehát az első évtizedre szóló részletes főhasználati tervben nem szükséges okvetlenül az általános üzemtervben az I. fordulósakba sorozott valamennyi faállományt felvenni, hanem ezek egy része helyett a II. fordulósak egyes állományai is már részleges kihasználás alá vonhatók, a revízióknak és a gazdaságnak tartatván fenn annak megállapítása, hogy ezen előrenyuló használatok következtében az első fordulósak, mely állományai vagy állományrészei maradnak fenn a második fordulósakra.

A faállományok vagy állományrészek egyébként ugyanolyan sorrendben jelölendők ki főhasználatra, mely az általános üzemterv tárgyalásánál ismertette volt.

Ha az így sorakoztatott faállományok területe nagyobb, mint amennyit a fentiek értelmében a gazdálkodó rendelkezésére kell bocsátani, akkor azok az erdőrészek tartandók vissza, amelyek értékgyarapodása nagyobb, állomány- és talajállapota jobb a többiekénél. A legsürgősebb használatokat a részletes főhasználati tervben vörös tintával történő aláhúzással kell megjelölni.

A *fatömeghozam megállapítása* a vágásos szálerdőben úgy történik, hogy a részletes főhasználati tervben foglalt részletek hozamát (jelen fatömeg + 10 évi növedék) elosztjuk azok területével, amivel az egy holdra eső átlagos főhasználati hozamot nyerjük. A terület nélkül szereplő csekély vágásmaradványok és kiszálalások fatömege szintén hozzászámítandó a többi főhasználati hozamhoz.

Ez a holdankinti átlaghozam, szorozva az általános üzemterv I. fordulósaki területéből levezetett évi vágásterülettel, adja az évi *főhasználati fatömeghozamot*, amely ahol szükséges, főbb fanemek szerint is részletezhető.

Ha a gazdálkodás belterjessége és a fakészlet magas értéke, vagy az erdőnek a fokozatos felújítás folytán előállott rendkívül szövevényes viszonyai megkívánják, illetőleg, ha a nagyobb arányú becslési munkákhoz szükséges munkaerő akadály nélkül rendelkezésre áll: a legközelebbi 20 év alatt használat alá kerülő összes fatömeg felvétele minden 10 évben (tehát a közbeeső revíziók alkalmával is) végrehajtható. Ebben az esetben a következő félfordulósaki hozadékok kiszámításánál a jelenlegi fatömeghez csak 5 évi növedéket adunk hozzá.

2. Szálaló erdőben.

Az évi hozadék kitermelésére rendszerint az egész terület rendelkezésre áll, kivéve, ha vágásra nem érett, többé-kevésbé egykoru faállományok is előfordulnak, vagy a visszatérési idő 10 évnél nagyobb.

Használat tárgyát képezik a legközelebbi évtizedben azok a törzsek, melyek a megállapított vastagsági határon felül esnek (l. a vágásfordulóról szóló fejezet ide vonatkozó részét), továbbá azok is, melyek ezen idő alatt ezt a vastagsági mértéket elérik. végül az erdőápolási szempontból a vékonyabb törzsoosztályokból eltávolítandó fatömeg, mely ennél az erdőalaknál, mint előhasználat nem különíthető el célszerűen.

A faállományt fanemenként elkülönítve, törzsenként fel kell venni. A vastagsági osztályok felett így nyert áttekintés pótolja a korosztálytáblázatot.

Az évi fatömeghozam felső határa a fenti értelemben kihasználhatónak jelzett fatömeg tized-része, alsó határa pedig az a mennyiség, melyet a szabályos állapot felé való haladás érdekében foganatosítandó gazdasági rendszabályok feltételeznek.

Ezen határok között a folyó növedék nyújt támpontot a fatömeghozam megállapítására. A növedéket az egyes vastagsági osztályokra nézve meghatározott növedéki százalékok segítségével nyert növedék-adatok összegezése adja.

Ezen felül az eddigi használatok átlaga s annak befolyása az erdő állapotára nyújt jó támpontot a szálaló erdő megengedhető hozamának megítélésére.

A nagyobb kiterjedésű szálaló erdők berendezése olyan alakban is történhetik, amint az Fekete Lajos erdőrendezéstanában, illetőleg „*A szálaló erdő berendezése*” című művében van leírva.

Ha a szálaló üzemmódban kezelendő gazdasági osztályban jelenleg még nagyobb egykoru vagy közel egykoru állományok fordulnak elő, amelyek egyelőre csak hosszúra nyújtott fokozatos kihasználással vegyeskoru erdőkke alakítandók át, a teljes szálaló alakot azonban csak a későbbi fordulóknál lehet elvégezni, ezek hozamterülete és fatömeghozama a vágásos szálerdő módjára állapítandó meg.

3. Sarj- és középerdőben.

Elegendő az évi vágásokat kijelölni. Főfákban dús középerdőben azok fatömeghozama a szálaló erdőéhez hasonló módon állapítható meg.

D. Részletes előhasználati terv

A részletes előhasználati tervben a gyéritést (áterdölést) szükséglő állományokat számszerinti egymásutánban kell felsorolni.

Az előhasználati fatömegeket erdőrészenként megbecsülni többnyire szükségtelen s az így nyerhető famennyiséget vagy eddigi tapasztalati adatok alapján, vagy korosztályonként végzett sommás

becslések alapján lehet az előhasználati tervbe felvenni. (Pl. 200 hold 41—60 éves állomány a $15 \text{ m}^3 = 3000 \text{ m}^3$ fa stb.) A 40 éven alóli állományokban végzendő előhasználatok fatömeggel csak akkor irandók elő, ha már 7 cm.-nél erősebb fát nyújtanak.

A gazdálkodóra az előhasználati tervben előírt terület $\frac{1}{10}$ részének évenkénti kihasználása a kötelező, míg a tényleges előhasználati fatömeghozam nem képezi szigorú összehasonlítás tárgyát az előirással szemben. Ebben a tekintetben csupán a szaksterü végrehajtás a követelmény, amely már magában kizárja az előhasználatok elhanyagolását épügy, mint azok szélsőségesen erős kivételét.

Amennyiben valamely állomány vagy annak egy része pl. az ákácok a félfordulószak alatt két ízben is gyéritendők, területük (egymás felett) kétszer irandó elő.

Mint tisztító vágásokat elő kell írni a legfiatalabb állományokban végzendő, gyomfavágásokat és egyéb állomány ápoló rendszabályokat (tulsűrű fiatalosok átritkítása stb.), ha a faanyag értékesíthető, más-különbén ezek a műveletek az évi felújítási előirányzatba valók. A részletes erdőleírásban mellékállományként kitüntetett régi vágásmaradványok nem ide, hanem a főhasználati tervbe valók.

Az előhasználati fatömeghozamhoz számít még és gazdasági osztályonként egy, tapasztalati adatok alapján felvett összegben tüntetendő ki az u. n. *esetleges* használat, mint amilyenek az előírt apró, felújítandó területet maguk után nem hagyó szélöntvények, hőtörött és elszáradt törzsek stb.

Az előhasználati terv csak 10 évre készülhet. A második félfordulószak előhasználati részére kellő számú üres ívet kell az üzemtervhez kötni.

E. Mellékhasználati terv.

Rendszerint csak akkor szükséges, ha az erdei legeltetés vagy alomszedés rendszeresen üzött mellékhasználat. Az általános erdőleírásba foglalt rendszabályokon kívül a mellékhasználati tervben a legeltethető részletek területükkel egyszerűen felsoroltnak s az esetleg különleges intézkedések (bekerítés stb.) a megjegyzés rovatában felemlítetnek. A legeltetésnél ügyelni kell arra, hogy egyébként talajuknál és koruknál fogva legeltethető állományok ha csak tilalmazandó részletek sérelmével közelíthetők meg, szintén tilalom alá helyeztessenek.

F. Felújítási terv.

A felújítási tervbe elsősorban az üzemterv elkészítése alkalmával *mesterséges* felújításra vagy beerdősítésre szoruló területeket kell felvenni, erdőrészletenként felsorolva. A legközelebbi 10 év használati területei s az azokon mesterségesen végzendő felújítások előre pontosan megállapíthatók nem lévén, egész területtel vétetnek fel a felújítási tervbe, melyből a 10 év leteltével végzett mérlegelésnél a még kihasználatlan területrészt levonásba kerül.

G. Utépítési terv.

Ebben a szállítási eszközök s nevezetesen az uthálózat kiépítése terén a legközelebbi évtizedben végzendő feladatok soroltnak fel. Első ízben általános uthálózatit tervet is kell készíteni, amelyben a használatra kijelölt erdőrészletek is megjelölendők.

A műszaki részletekre és költségelőirányzatra is kiterjedő utépítési tervek az erdőrendezés körén kívül esnek.

Az üzemtervhez csatolandó utépítési terv célja csupán az erdőfeltárás tervszerűségét és az erdőrendezéssel való összhangját biztosítani.

H. Üzem mód változtatás.

1. *Áttérés sarjerdőüzemről szálerdőüzemre.* Elő- és középhegységeinkben igen sok az elsilányosodott sarjerdő, melynek szálerdővé való átalakítása indokolt. Ha az átmenetet a jövedelem minél kisebb csökkenésével kell eszközölni, akkor célszerű több vágáscsoportot alakítani, amelyek már a jövőbeni szálerdő igényeinek felelnek meg s csupán a vágáscsoportok egy részében szoritjuk meg a vágásterületeket a szálerdőnek megfelelő s átmenetileg nem nagyon hosszúra szabott vágásfordulónak megfelelően, míg a többi vágáscsoportban még a sarjerdőüzem folyik tovább. Sulyt kell fektetni arra, hogy mindenekelőtt a növekedésben legszegényebb részletek kerüljenek kihasználásra és átalakításra, míg jónövésű sarjasok, ha fanemcsereére nincs szükség, egyszerűen magtermő korig fenttarthatók s azután természetes uton felújítva vezetnek át a szálerdőüzembe.

Ha kisebb területekről van szó, melyek a jövedelmezőség szempontjából jelentéktelenek, akkor nincs szükség arra, hogy az átalakítással párhuzamosan egyes vágáscsoportok még sarjerdőüzemben maradjanak, hanem valamennyi vágáscsoportban megindítható az átalakítás.

A hozam megállapítás, ha tarvágások alkalmaztatnak, terület alapján, máskülönbén a szálerdő módjára, fatömeg alapján történik. A főhasználati hozamban különösen kezdetben beálló csökkenés az előhasználatok fokozásával bizonyos mértékig szintén kiegyenlíthető.

2. *Szálerdő átalakítása sarj- vagy középerdőre,* ritkán indokolt. A sarjadzásra még alkalmas korban lévő állományokban a sarjerdőüzem azonnal megkezdhető, míg az idősebbek előbb még természetes vagy mesterséges uton a kívánt lombfanemmel felújítandók.

3. *Vágásos szálerdő átalakítása száraló erdőre.* Szintén ritkán fordul elő, kisebb területeken, véd-erdőkben, városok, fürdőhelyek közelében stb. Megfontolandó, hogy a többé-kevésbé egykoru szálerdőben nem lehet veszély nélkül azonnal száraló használatot folytatni, különösen fenyesekben, de ez az eljárás

az idősebb állományokban igen nagy növedékvesztéssel is jár, mert a törzsek egy részét a vágásforduló kétszeres koráig kellene fenntartani. Ezért legtöbb esetben átmenetileg hosszú időre kinyújtott csoportos felújító vágást kell alkalmazni, amellyel 30—40 éves korkülömbégeket létesítünk az állományokban, melyek azután a második fordulón jelentős veszély és veszteség nélkül érhetik el a száraló alakot.

4. *Szálaló erdők átalakítása vágásos szálerdővé.* A legerősebb vastagsági osztályok kihasználásával a korkülömbégek csökkentésére kell törekedni. Átmenetileg ebben az esetben is a csoportos felújító vágás ajánlatos, mely a fennálló nagy korkülömbégeket már a kívánt mértékig vagy legalább is jelentékenyen apasztja.

A többi átalakítási esetek ritkán fordulnak elő s inkább erdőművelési mint erdőrendezési feladatok.

VII. Üzemnyilvántartás.

Az üzemnyilvántartást csak erdőrendezési szempontból szükséges feljegyzésekre kell szorítani. Az üzem eredményeinek részletesebb feljegyzése a statisztika feladata, melyet az üzemtervtől célszerű elkülöníteni.

Ennek megfelelően az üzemnyilvántartás áll:

1. A *nyilvántartási jegyzőkönyvből*, amelybe a jogi és birtokviszonyokban, a természeti és gazdasági állapotban bekövetkező jelentősebb változások és események, továbbá a legközelebbi revízió alkalmával figyelembe veendő körülmények jegyzendők be.

2. A *területnyilvántartásból*, amely a terület kimutatással egyesíthető.

3. A *fő-, első és mellékhasználatok*, továbbá a *felújítások és utépitések nyilvántartásából*, melyek az illető részletes tervekkel kapcsolatosak.

A fő- és előhasználatokról a *XI. és XII. mintának* megfelelő módon évenként mérleg készítendő, melynek eredményéből kitűnik, hogy a tényleges kihasználás a hozamot meghaladja-e vagy mögötte marad? A mérlegelés (szálerdőben) általában a fatömeg, sarj- és középerdőben terület alapján történik. Ahol a fatömeg számonvétele lényeges akadályokba ütközik, ott kivételesen szálerdőben is a vágásterületek képezhetik az egybevetés tárgyát, amely azonban csak tarvágás mellett nyújt megbízható képet.

A szálerdőben ennek megfelelően a nyilvántartás egyes évi rovataiban a „terület“ kitöltetlen marad és csupán a revízió alkalmával tölthető ki az alábbi fejezetben leírt alapon.

Fatömeg alatt a szálerdőnél a kéreggel mérve 7 cm-nél vastagabb részek, továbbá a 0,05 m³-nél nagyobb köbtartalmu rudak értendők, míg az ennél kisebb tartalmu rudak, ha vannak is vastag fába tartozó részeik, a törzsfába számítanak, melyet azonban csakis sarj- és középerdőkre vonatkozóan kell kimutatni.

A nyilvántartásokban a kihasznált fatömeget mindig egész köbméterre kikerítve kell kimutatni. A tüzfaválasztékok és a rözse átszámítási tényezőinél ügyelni kell, hogy azok a helyi rakásolási szokásoknak (tulmértetnek) megfelelően legyenek megválasztva.

A részletes tervekben a fahozam apadék nélkül s a luc- és jegenyefenyőszertánál kéreg nélkül is ki lévén tüntetve, közvetlenül összehasonlítható a termelés eredményével.

A félfordulószak alatt szükségessé váló rendkívüli használatok (széldöntések stb.) vörös tintával folytatólag előíratnak. Hozamuk a rendes előírásból származó hozam terhére esik s abba beszámítandó.

Igen nagy kiterjedésű rendkívüli használatok időközben is szükségessé tehetik új hozam megállapítását.

Amennyiben nem elemi csapások következtében elkerülhetlen használatokról van szó, a felsőbb hatóság engedélyező rendeletére hivatkozni kell.

A *felújítások nyilvántartása a mesterségesen* végzett erdősisítésre és felújításra szorítkozik, míg a természetes felújítás mértéke számszerűen csak a revízió alkalmával a helyszíni adatok alapján készülő leletben jut kifejezésre.

A második félfordulószak részletes terveire és nyilvántartásaira az üzemtervben kellő számú üres nyomtatványlapot kell fenntartani olyképen, hogy minden gazdasági osztály első és második félfordulószaki tervei és nyilvántartásai folytatólagosan következzenek egymás után.

Egyebekben az eljárás a csatolt mintákból részleteiben is könnyen megérthető.

VIII. Az erdőrendezési mű megújítása.

Az erdőrendezési mű (üzemterv) érvénye 20 évre terjed.

10 év múlva azonban a terv betartásának ellenőrzése és esetleg módosítása végett átvizsgálás (revízió) alá kerül.

20 év elteltével az erdő akkori állapotának részletes számonvételével új üzemterv készül, amely amennyire lehet, hivatkozik az eredeti üzemterv érvényben maradó adataira.

Kivételesen az üzemterv megújítására nagymérvű elemi csapások, vagy területváltozások következtében korábban is szükség lehet, de ekkor is többnyire elegendő a 10 éves korszak végéig terjedő ideiglenes rendszabályokhoz nyulni.

A 10 évenként végzendő *üzemátvizsgálás* a következő munkálatokra terjed ki:

a) Az üzemnyilvántartások lezárása, a végzett használatoknak egybevetése az előírással és a felújítások sikerének megállapítása.

b) A fatömegbecslés felülbíráása és szükség esetén helyesbitése.

c) A kihasznált terület megállapítása, az előírt területhányaddal való egybevetése és a jövő tíz évi területhasználat meghatározása.

d) A részletes tervek kiegészítése.

e) b. és d. eredményeihez képest az új fatömeghozam megállapítása,

f) Az átvizsgálási mű leíró részének elkészítése.

Ad a). A nyilvántartások lezárásával a lefolyt évtized üzemének eredményei ki vannak mutatva. Kiegészítést csak annyiban igényelnek, hogy a gazdaság pénzügyi eredményei, továbbá a faárak és munkabérek, szállítási költségek, adók stb. az üzemátvizsgálási mű leíró része számára a *gazdasági könyvekből* összeállítandók.

A teljesen kitakarított, vágható törzseket számottevő mértékben már nem tartalmazó vágásokat amennyiben határuk nem esik össze valamely már felmért vonallal fel kell mérni és területüket meghatározni.

A részletes erdőleírásban szükséges pótlásokat vörös tintával az eredeti üzemtervben kell keresztülvinni, újabb erdőrésztetek kihasítását azonban mellőzni kell s az elmúlt tíz év vágásterületei sem kapnak új megjelölést.

Ad b). A fatömegbecslés felülbírási olyképen történik, hogy az elmúlt tíz év hozamterületébe eső számottevő kiterjedésű faállományokra nézve a becsült és a tényleg kitermelt, valamint a még lábon álló fatömeg a XIII. sz. segédkimutatásban szembeállítatik. Legalkalmasabbak erre a célra az oly faállományok, melyek fatömege teljesen vagy legnagyobb részt ki lett termelve. Az összehasonlítás céljából a kitermelt famennyiség is a fordulószerkezet közepére számítandó át, a kitermelés átlagos évétől esedékes növedék hozzászámítása által. A kitermelés átlagos éve az évszámokból és termelt számottevő fatömegekből kiszámított mértani középértékre esik.

Az összehasonlításnál figyelembe kell venni azt a körülményt is, hogy az eltérés mennyiben vezethető vissza arra a körülményre, hogy a már kihasznált állományrész jobb vagy rosszabb minőségű, mint a még lábon álló.

Amennyiben a becslés és valóság között az összes fatömegnél nincs nagyobb eltérés 10%-nál, az helyesnek fogadható el. Ellenkező esetben a főhasználati tervben szereplő valamennyi faállomány fatömegét újra fel kell venni.

Ha a legközelebbi 20 év alatt kihasználandó összes erdőrésztetek fatömegét a közbeeső revízió alkalmával is közvetlen becsléssel határozzuk meg, a XIII. sz. kimutatás összeállítása elmaradhat s e helyett a becsült és a tényleg kihasznált fatömegek összehasonlítása a nyilvántartás végén sommásan történhetik.

Ad c). A kihasznált terület áll a felmért vágásterületekből és a még fokozatos kihasználás alatt álló vagy esetleges használatokból származó, fel nem mérhető vágásrésztetekből.

A kihasznált hozamterületet a XIV. sz. segédkimutatás segítségével ki kell számítani. Ha az így meghatározott összes vágásterületből levonjuk a felmért vágásterületet, nyerjük a felméréssel meg nem állapítható területrésztetet.

Az egyes erdőrésztetere vonatkozóan a kihasznált területet úgy nyerjük, ha a kihasználás átlagos évére átszámított holdankinti fatömeggel az összes kihasznált fatömeget elosztjuk. Helyes eredményt ez a számítás azonban csak akkor ad, ha a kihasznált fatömeg az illető állomány átlagos fatömegének megfelel, míg ha a használat a lényegesen gyengébb részekben történt, akkor a számítás kellenél kisebb, ellenkező esetben nagyobb eredményt ad. Ha tehát az az eset forog fenn, hogy egy és ugyanazon állománynak fatömege a területen nem oszlik el egyenletesen, hanem vannak gyengébb és fatömegben dusabb részei, akkor az is vizsgálat tárgyává teendő, hogy a vágás eddig mely részekben mozgott s hogy ezért a kiszámított vágásterület mily módosítást kíván, amit a megjegyzés rovatában mindig fel kell jegyezni.

A kiszámított vágásterületet a tíz évre esedékes hozamterülettel kell egybevetni.

Ez utóbbi azonban nem azonos az évi vágásterület tizszerezésével, illetőleg az általános üzemtervben az első fordulószerkezetre előírt terület felével, hanem annál valamivel nagyobb, mert az első félfordulószerkezet vágásterületein átlag csak 5 évi növedék halmozódhatván fel, az évi hozamnak teljesítésére nagyobb terület szükséges, mint a második félfordulószerkezetben, amikor átlag 15 évi növedék gyarapította a fatömeget.

Az esedékes hozamterület tehát nem a fordulószerkezeti vágásterület fele $\frac{t}{2}$, hanem $\frac{t \cdot h}{2 \cdot h - 5n}$, ahol h az évi főhasználati fatömeghozam, n pedig az évi tömegnövedék.

Az így kiszámított esedékes hozamterület és a tényleges vágásterület közötti eltérést az üzemátvizsgálás leíró részében méltatni és indokolni kell, figyelembe véve a becsléseknek megbízhatóságát, (lásd b) pont), az állományokon belül mutatkozó egyenlőtlenségeket és a vágásoknak tér- és időbeli eloszlását.

Ezen mérlegelés eredményeként a második félfordulószerkezetre rendelkezésre maradt vágásterület megállapítandó.

A b) pont utolsó kikezdésében említett esetben a kihasznált hozamterület meghatározása úgy történik, hogy az újonnan becsült fatömegnek megfelelő hozamterületet az illető erdőrésztet egész területéből levonjuk.

Ad d) A részletes főhasználati tervbe folytatólag annyi új állományt kell felvenni, hogy a második félfordulószerkezet egész vágásterületétől ismét megközelítvén a 20-szoros (esetleg ennél is többszörös) vágásterület álljon a gazdálkodó erdőtiszt rendelkezésére. Emellett természetesen oly állományok is igénybe vehetők, melyeket az általános vágásterv a második fordulószerkezetbe sorozott.

Ezen állományok kiválogatásánál ugyanazon szempontok szerint kell eljárni, amelyek az általános vágási tervre vonatkozóan már ismertetve voltak. (15. oldal.)

Ezen pótlólag felvett erdőrésztetek az eredeti részletes főhasználati tervben soroltatnak fel, 5 évi növedék felszámítása mellett.

Az első félfordulószerkezetre már előírt részletek fatömegét az újabb felvételeknek megfelelően

helyesbiteni kell (XIII. minta 7. rovat). A további öt évi növedék felszámításának ezeknél az állományoknál nincsen helye.

Ad e) A második félfordulósakra vonatkozó fatömeghozam a *c* szerint megállapított új évi vágásterület szorzata a *d* szerint kiegészített főhasználati tervben szereplő állományok átlagos holdankinti fatömegével.

Az előhasználati, mellékhasználati és felújítási terv a, már leirt módon az új állapotnak megfelelően újból felállítandó.

Szálató-erdőben az eredetileg megállapított fatömeghozam az átvizsgálás alkalmával csak mellőzhetlen szükség esetén (nyilvánvalóan helytelen megállapítás stb.) módosítandó. Egyes apró, külön gazdasági osztályba nem foglalt, hanem a vágásos szálerdőben elszórtan fekvő oly állományok, amelyek szálatva kezelendők, az illető gazdasági osztállyal kapcsolatosan tárgyaltnak terület kiténtetése nélkül. Esedékes fahozamuk a gazd. osztály fatömeghozamát gyarapítja.

Sarjerdőkben a területhasználat mérlegelése alapján vágásosztásnak megfelelő újabb 10 évi területet kell kijelölni.

A 20 éves kornak leteltével (a második félfordulószak végével) az üzem eredményei az egész fordulósakra állapíttatnak meg, s az új állapot, illetőleg a netalán módosuló gazdasági elvek alapján a fenn leirt módon egészen új erdőrendezési mű készül, mely azonban szövegi részében a változatlan körülményekre vonatkozóan egyszerűen hivatkozik az előző üzemtervre.

(Megjegyzendő, hogy a XIII. és XIV. minták csak a közbeeső 10 évi revízió igényeinek megfelelően vannak szerkesztve; a XIII. mintára a fordulósok végén nincsen szükség, a XIV. pedig a fordulósok végén csak némi módosítással használható fel, ha az önálló új állománybecslésen felül különösen a fokozatos kihasználás alatt álló részletek területhányadainak (vágható, fiatalos, tisztás) megállapítására igénybe kívánjuk venni.

Nevezetesen a második félfordulószakban az átlagos vágatási év mindig a fordulósok közepén tul lévén, azoknál az állományoknál, melyek fatömege a fordulósok közepére van kimutatva, a 7. rovatban a növedéket a 2. rovat adatából nem kell levonni, hanem ellenkezőleg ahhoz hozzá kell adni. A második félfordulószakra pótlólag előirt állományokra vonatkozólag pedig, melyek fatömege a második félfordulószak közepére van vonatkoztatva, a növedéket a 2. rovat adatából hol le kell vonni, hol ahhoz hozzáadni, aszerint, amint az átlagos vágatási év a félfordulószak közepén alul vagy felül esik.)

IX. Alaki kivitel.

Az üzemterv tehát a fentiek értelmében áll:

1. az általános erdőleirásból;
 2. a terület kimutatásból s egyuttal terület nyilvántartásból (I. minta);
 3. a fatermési táblákból (II. minta);
 4. a részletes erdőleirásból (III. minta);
 5. a fanemek, termőhelyek és a sűrűségnek a korosztályokban való eloszlását kiténtető grafikonokból (IV. minta);
 6. a termőhelyek átnézetéből, a korosztálytáblázatból és általános vágatási tervből (V. minta);
 7. a részletes főhasználati tervből és nyilvántartásból (VI. minta);
 8. a részletes előhasználati tervből és nyilvántartásból (VII. minta);
 9. a mellékhasználati tervből és nyilvántartásból (VIII. minta);
 10. a részletes felújítási tervből és nyilvántartásból (IX. minta);
 11. az utépitési tervből és nyilvántartásból (X. minta);
 12. a nyilvántartási jegyzőkönyvből.
- Ezekhez járul az üzemtevhez csatolt külön lapon:
13. a tényleges kihasználás egybevetése az előirással és pedig:
 - a) főhasználat (XI. minta);
 - b) előhasználat (XII. minta), továbbá a közbeeső üzemátvizsgálás alkalmából:
 14. az üzemátvizsgálási mű leiró része,
 15. a becsült fatömeg összehasonlítása a tényleges eredménnyel (XIII. minta) és
 16. a kihasznált terület megállapítása (XIV. minta).

Térképek: a) gazdasági térkép,

b) átnézeti és a legegyszerűbb módon készült állománytérkép, esetleg

c) a termőhelyek eloszlását feltüntető vagy rétegvonalas (hegyrajzi) térkép, (az utépitési terv szemléltetésére). Kisebb erdőknél elegendő csak egy térkép: a gazdasági térkép.

Az 1—12. sorszámok alatti tartozékok szilárd kötetbe foglalandók; a 13—16. alattiak a revízió alkalmával kell hozzáfűzni, míg a térképek külön mellékleteket képeznek. Kisebb erdők üzemtervéhez a térkép hozzáfűzhető.

Az üzemterv alapvető munkáinál szerkesztett összes segédtáblázatok és rajzok (felmérési és becslési könyvek, grafikus ábrázolások, stb.) az üzemterv házi példányával gondosan megőrzendők.

Az üzemterveket és átvizsgálási munkálatokat kettő eredeti példányban kell kiállítani; egyet a gazdálkodó erdőtiszt, egyet pedig a megyei erdőfelügyelőség vagy állami erdőknél e helyett a központi hatóság (erdőigazgatóság) részére.

A földmivelésügyi ministerium részére az állami erdőkről kivonat készül, mely az egyes táblázatok gazd. osztályonkinti végeredményeit és egy átnézeti térképet tartalmaz. A többi üzem tervszerűen kezelendő erdőkről pedig a főbb adatok a törzskönyvi lapon kijegyzendőek s e lap terjesztendő be az üzemtervvel együtt.

Kisebb kiterjedésű vagy bár nagy, de egyszerű viszonyokkal bíró erdők üzemtervei részére egyszerűbb, illetőleg másként csoportosított minták használhatók. Nevezetesen a területkimutatás az I/a. jelzésű kivitelben, a részletes erdőleírás pedig a III/a. táblázat alakjában készülhet, amely részl. erdőleírást, korosztálytáblázatot és általános vágástervet egyesít. Változatlanok maradnak ebben az esetben is a fatermési tábla, a részletes tervek és nyilvántartások, továbbá a fenn 13—16. alatt felsorolt iratok.

Tisztán tarvágással kezelt erdőben a XIV. minta összeállítása természetesen elmarad, sarjerdőben a XIII. minta is tárgytalan.

100 holdig terjedő erdőkre nézve az üzemterv részletes rendelkezései és az üzemnyilvántartás is az általános erdőleírás keretébe vonhatók be.

Szálló erdők üzemterveiben a részletes erdőleírás a vastagsági osztályok áttekintése és a részletes főhasználati terv egyesíthető célszerűen egy mintában, amelyben az évi fatömeghozam is feltüntethető a már leírt módon.

Budapest, 1920. május hó 5-én.

A minister helyett:

Kaán s. k.

h. államtitkár.

I/b. Területkimutatás.

(Együttal területnyilvántartás.)

Tag	Részlet	Termékeny terület										Terméketlen terület	Összes terület	A területben beállott változások megnevezése*) és egyéb megjegyzések	
		erdőterület			az erdőbirtokhoz tartozó egyéb terület										
		erdősült	tisztás	összesen	nyiladék	ház és kert	szántó-föld	rét	legelő	havasi legelő	összesen				
kataszteri hold															
A. Gazdasági osztály.															
1	a	15·2	.	15·2	.	.	.	.	.	.	.	.	15·2	*) Az „erdősült” és „tisztás” rovataiban az üzem következtében beálló változások csak az üzemátvizsgálás és az üzemterv megújítása alkalmával vezetendők keresztül.	
	b	3·4	.	3·4	.	.	.	.	.	.	.	.	3·4		
	c	.	0·9	0·9	.	.	.	.	.	.	.	.	0·9		
5	a	11·3	.	11·3	.	.	.	.	.	.	.	.	11·3		
	b	15·4	.	15·4	.	.	.	.	.	.	.	.	15·4		
6	a	3·7	.	3·7	.	.	.	.	.	.	.	.	3·7		
	b	.	2·1	2·1	.	.	.	.	.	.	.	.	2·1		
	c	19·2	.	19·2	.	.	.	.	.	.	.	.	19·2		
	r ¹	.	.	.	.	.	1·9	.	.	1·9	.	.	1·9		
7	a	.	.	.	.	stb.	.	.	.	stb.	.	.	.		
Összesen		3290·2	47·4	3337·6	.	2·5	15·7	23·1	40·3	.	81·6	4·8	3424·0	(Vörös tintával.) Szaporulat: N. község 1546. sz. kat. parcellájának megvásárlása következtében (1920. évi 549. ügyszám.)	
Összesen		3290·2	47·4	3337·6	.	2·5	16·8	23·1	40·3	.	82·7	4·8	3425·1		
		-15·3	.	-15·3	.	.	.	.	.	.	.	.	-15·3	(Kék tintával.) Apadás: N. község 1117. sz. helyrajzi szám alatti elszigetelt erdőrésztelnek (22. b) N. községnek történt eladása következtében.	
Marad		3274·9	47·4	3322·3	.	2·5	16·8	23·1	40·3	.	82·7	4·8	3409·8		
					.	stb.				.	stb.				
Ismétlés az üzemátvizsgáláskor.															
Eredeti állomány:														(Nagyobb számú változás esetén.)	
Összes szaporulat:			**)											***) Az „erdősült” és „tisztás” rovatokban beállott változás a revisióval kapcsolatosan helyesbített részletes erdőleírás alapján ezen a helyen keresztül vezetendő.	
Együtt:															
Összes apadás:			**)												
Maradvány:															
B. Gazdasági osztály.															

E-3. rakt. szám.

II. Fatermési táblák.

Kor	Az átlagtörzs				A főállomány				Növedéki %	Előhasználati fatömeg	Megjegyzés
	magassága	mellmag. átmérője	alak-száma	köb-tartalma	törzsszáma	körlap-összege	fatömege	korszaki ¹ átlag tömegnövedéke			
	m.	cm.	1/1000	m ³		m ²	m ³	m ³			

E-4. rakt. szám.

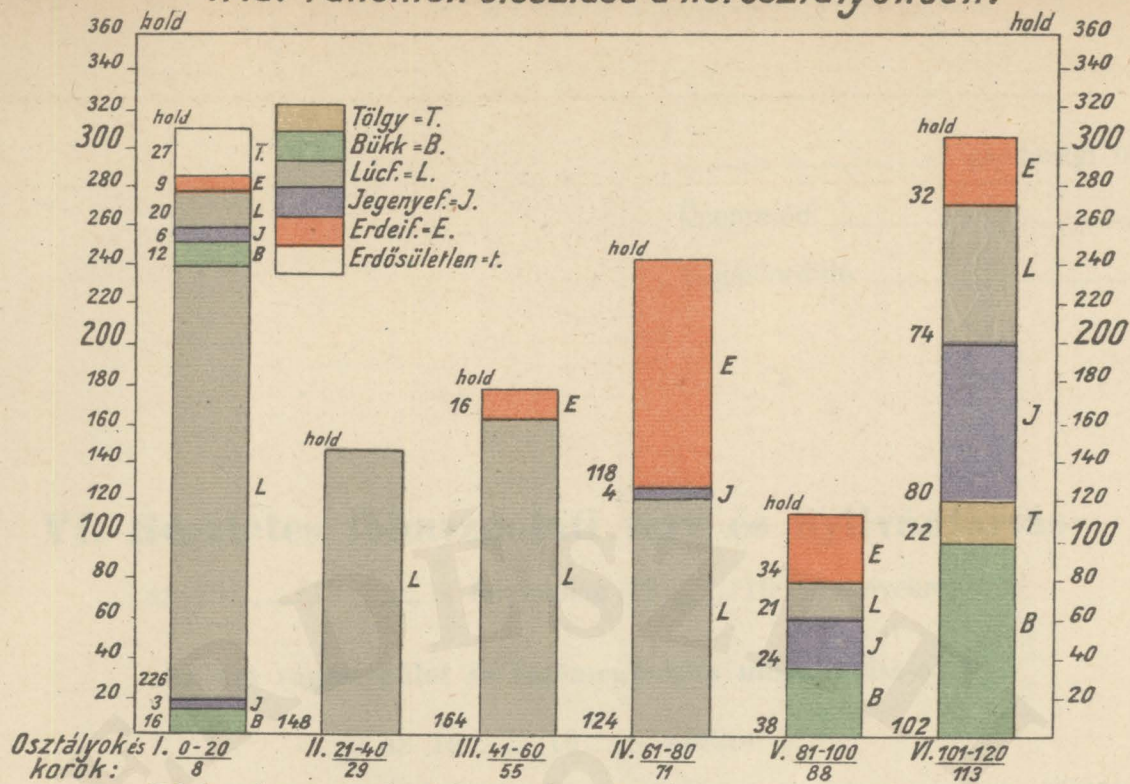
III/b. Részletes erdőleírás.

Tag	Részlet	Terület k. hold	Termőhelyi viszonyok		A faállomány leírása			A főállomány jelenlegi fatömege			Tömegnövekedés a legközelebbi 10 évben %	mutató %	Mellékállomány *)			Tervezett kihasználás		Megjegyzés	
			talaj, fekvés, kitettség, lejtőszög stb.	mag. fekvése a tenger felett	termőhelyi osztály	fanem, elegyarány, elegyelési és kelet- kezési mód, egész- ségi állapot. stb.	átl. kor (ill. kor- határ)	sűrűség	átl. fa- magasság	k. hold- dankint			egészben fanemek szerint		összesen	faneme	kora		fatömege
						év	¹ / ₁₀	m.	m ³			m ³			év	m ³			

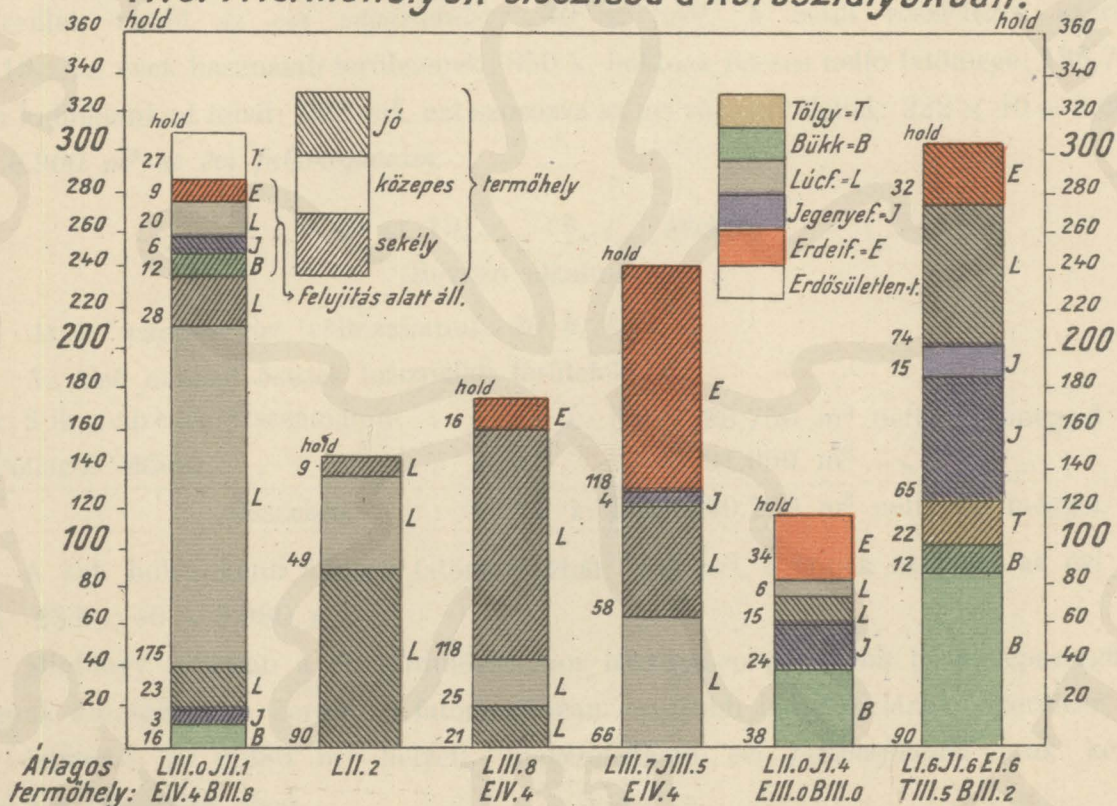
*) Csak a fiatalokban visszamaradt koros állománymaradékok tüntetendők ki fatömeggel. A tenyésztés tárgyát nem képező fanemek az elegy kiténtése nélkül a „Fanem, elegyarány stb.” rovatban felemlítendők.

E-5. rakt. szám.

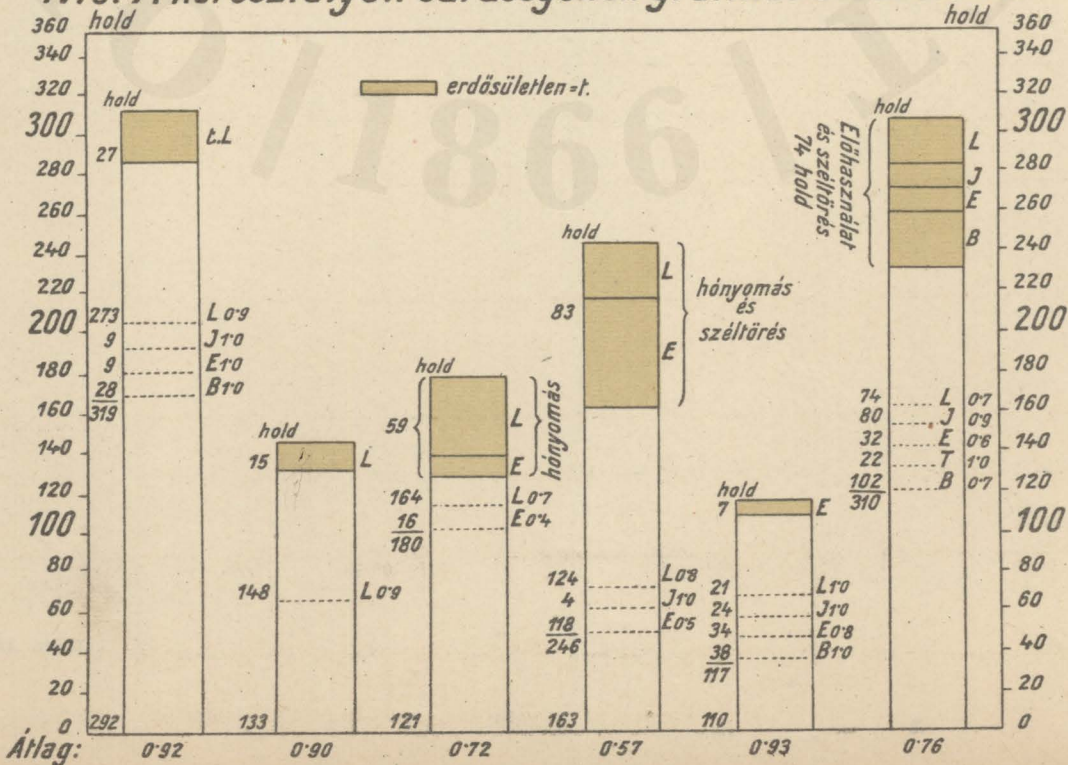
IV.a. Fanemek eloszlása a korosztályokban.

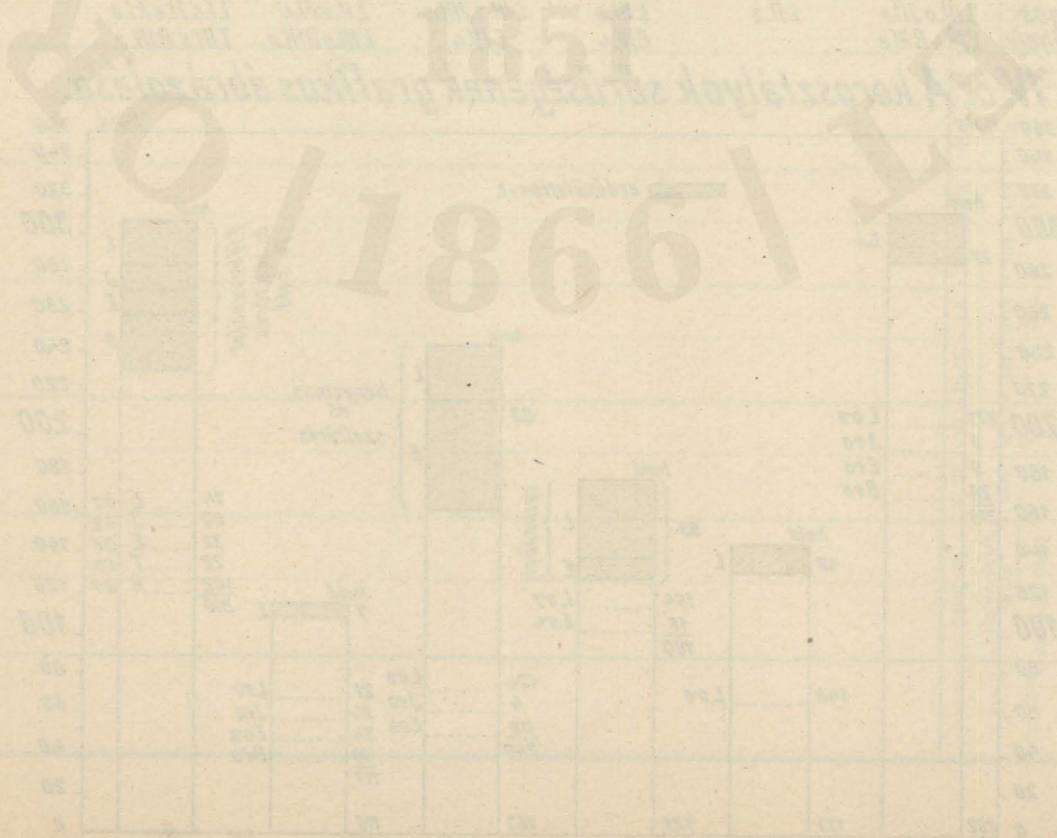
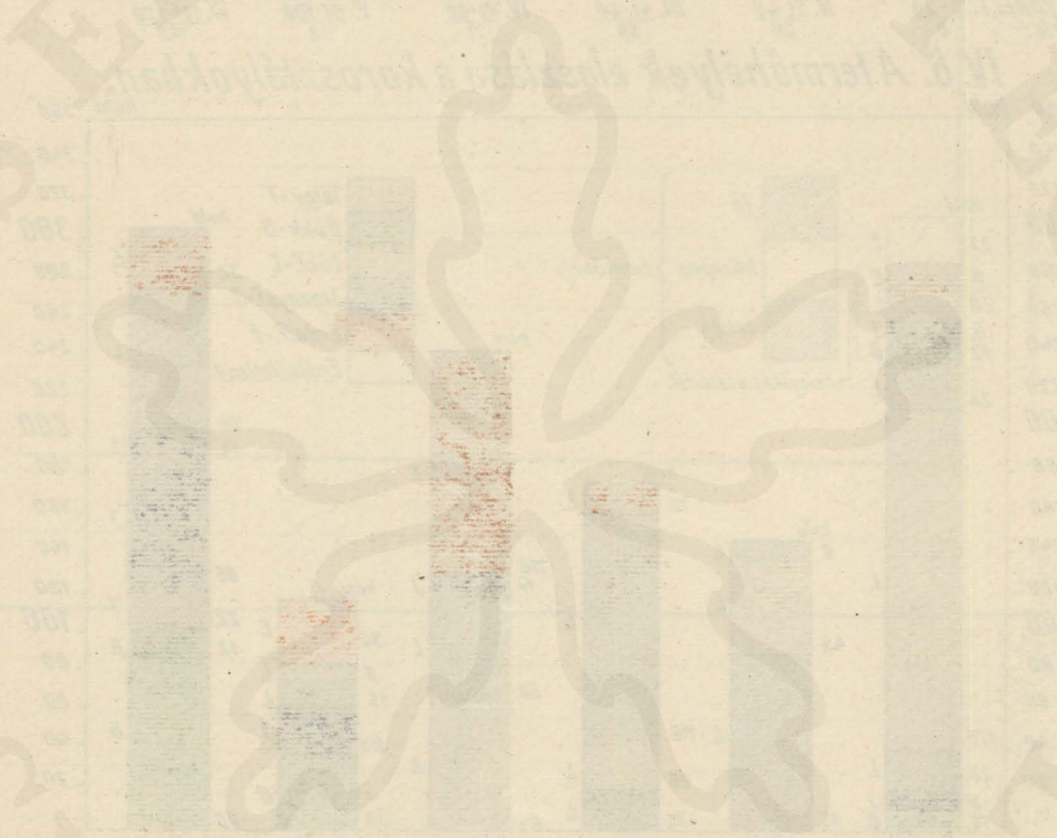
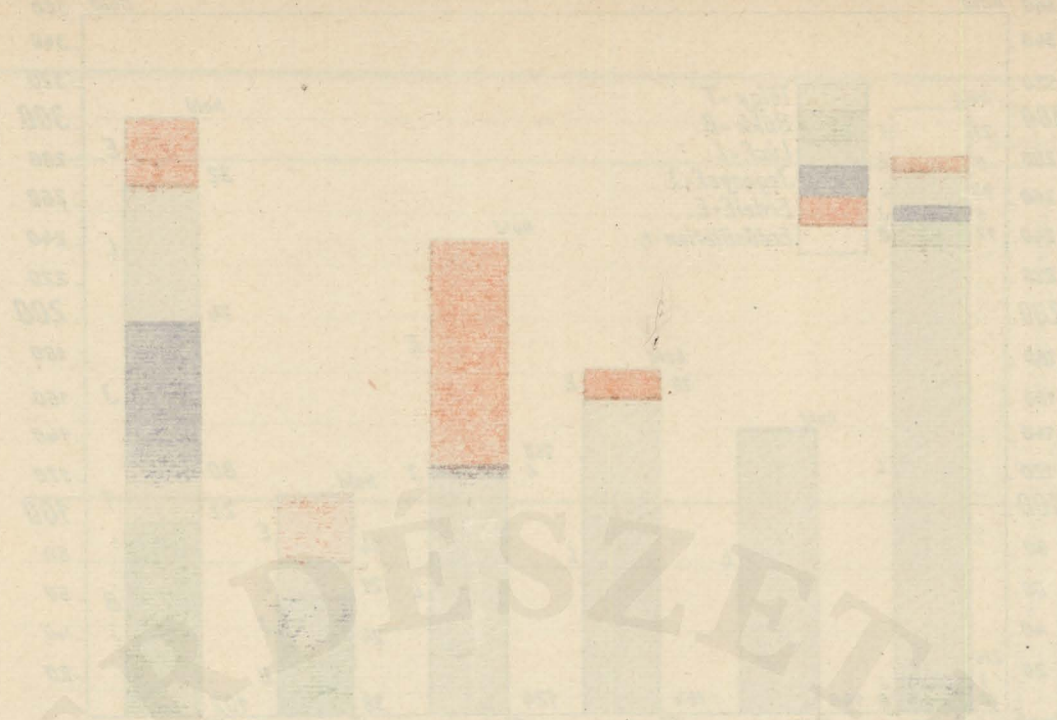

IV.b. A termőhelyek eloszlása a korosztályokban.

IV.c. A korosztályok sűrűségének grafikus ábrázolása.

..... gazdasági osztály.

Üzem mód

Vágásforduló év

VI. Részletes főhasználati terv és nyilvántartás

az 19...../19....., s folytatólag 19...../19..... évekre.

Az évi vágásterület és fatömeghozam megállapítása:

a) az 19...../19..... évekre.

Az első fordulósakban kihasználendő az általános vágásterv szerint: 800 k. hold valódi terület, ebből az *évi vágásterület: 40 k. hold*. A benti részletezés szerint az 19...../19..... évek használati területének: 850 k. holdnak összes nettó fatömege: 188,705 m³, átlagosan k. holdanként tehát: 222 m³, ezt szorozva az évi vágásterülettel: $222 \times 40 = 8,800 \text{ m}^3$, kerekén 8,900 m³ az *évi fatömeghozam*.

b) az 19...../19..... évekre.

(Revízió alkalmával.)

Az évi vágásterület változatlanul: 40 k. hold.

Az első évtized összes használati területéből

a 2-ik évtizedre visszamaradt	428·4 k. hold	98,750 m ³ netto fatömeggel
Pótlagos előírás	394·3 „	91,950 m ³ „ „
Összesen	832·7 k. hold	190,700 m ³ netto fatömeggel.

A kat. holdankénti átlagos fatömeg tehát: 232 m³, s ennek szorzata az évi vágásterülettel: $232 \times 40 = 9,280 \text{ m}^3$.

Minthogy azonban a II. fordulósakban lényegesen gyengébb termőképességű részletek fognak kihasználásra kerülni, a fatömeghozam nagyobb ingadozásának elkerülése végett, erre az évtizedre is 9,280 m³ helyett, megengedhető *évi fatömeghozam* csak kerekén: 9.000 m³-ben állapítatik meg.

Dülő és tag	Erdő-részlet ¹⁾	Terület k. hold	Jelenlegi brutto fatömeg + 10 évi növedék		Kéreg	Termelési és közeli apadék	Netto fatömeg a fordulósak közepén		A kivitelre vonatkozó és egyéb megjegyzések
			fanem	egyenkint			összesen	egyenkint	
			m ³		%	m ³			
Példa :									
I. 3.	a.	6-0	tölgy	305			300		¹⁾ Az elsősorban kihasználás alá veendő részleteket alá kell húzni vörös tintával. ²⁾ A „terület” rovat az egyes évekre vonatkozóan csak sarj- és közérerdőkben töltenő ki. ³⁾ Szálerdőkben csak a tömörfa, megkülönböztetve mint szer- és tűzifa, sarj- és középerdőben a rözsefa is kimutatandó. A tölgygyel már aláteltpült részekből kiinduló fokozatos felújító vágás.
			cser	258			253		
			gyerty.	57	620	2	55	608	
I. 5.	b.	1-1	lucf.		160	10		141	Elkülönítő vágás.
					stb.			stb.	
Összesen :		850-0	tölgy	12390			12140		
			cser	48563			47590		
			bükk	109372			107222		
			gyerty.	6714			6580		
			fenyő	17252	194281		15173	188705	
Időközben szükségessé vált rendkívüli használatok.									
I. 1.	b.	2-6							Széliöntés.
					stb.			stb.	
		863-2							1. évtized. Összesen.
A 2-ik évtizedre pótlólag előírt vágásterületek. (Revisió alkalmával.)									
I. 1.	c.								
II, 2.	b.								
stb.									
Összesen :									

Tényleges használat																
19.....				19.....				19.....				19.....				
Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			
	fanem és választék	egyen- kint	össze- sen		fanem és választék	egyen- kint	össze- sen		fanem és választék	egyen- kint	össze- sen		fanem és választék	egyen- kint	össze- sen	
k. hold	m ³			k. hold	m ³			k. hold	m ³			k. hold	m ³			
t sz	22															
t t	37															
cs t	83															
gy t	17	159														
				lucf		128										
				stb.				stb.								
				2-6 lucf.		615										
				stb.				stb.								
t sz	155															
t t	203															
cs t	1847															
b sz	496															
b gyt	4811															
t sz	793															
t t	207	8.512		stb.		9670		stb.		8883		stb.		9369		

Tényleges használat																								
19.....				19.....				19.....				19.....												
Terület ²⁾	Ea ³⁾			Terület ²⁾	Fa ³⁾			Terület ²⁾	Fa ³⁾			Terület ²⁾	Fa ³⁾											
	fanem és választék	egyen-kint	össze-sen		fanem és választék	egyen-kint	össze-sen		fanem és választék	egyen-kint	össze-sen		fanem és választék	egyen-kint	össze-sen									
k. hold	m ³			k. hold	m ³			k. hold	m ³			k. hold	m ³											
					t sz		35																	
					t t		30																	
					cs t		73																	
					gy t		25	163																
					stb.									stb.										
					stb.									stb.										
					stb.									stb.										
					stb.									stb.										

Tényleges használat											
19.....				19.....				Összesen 19...../19..... években			
Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			Terület	Fatömeg ³⁾		
	fanem és választék	egyen-kint	összesen		fanem és választék	egyen-kint	összesen		fanem és választék	egyen-kint	összesen
k. hold	m ³			k. hold	m ³			k. hold	m ³		
					t sz	21			t sz	78	
					t t	13			t t	80	
					cs t	32		(XIV. m.)	cs t	188	
					gy	10	76	4.0	gy	52	398
								1.1	lucf.		128
				stb.					stb.		
								2.60	lucf.		615
				stb.					stb.		
									t sz	-----	
									t t	-----	
									cs t	-----	
									b. gy sz	-----	
									b. gy t	-----	
									stb.	-----	
									stb.	-----	
	stb.				stb.			438.8	-----	-----	86982

Új előírás az 19...../19..... évekre								
Terület	Brutto fatömeg ⁴⁾			Kéreg	Terme- lési és közvetítési apadék	Netto fatömeg		A kivételre vonatkozó és egyéb megjegyzések
	fanem	egyen- kint	összesen			egyenkint	összesen	
k.hold	m ³			%	m ³			
	tölgy	134				132		⁴⁾ Új becslés, illetőleg a régi becslés felülvizsgált adatai alapján. Azon faállományokra, ill. faállományrészekre nézve, amelyek a revízió alkalmával pótlólag vétettek fel, 5 évi növedék számítandó föl. A teljes főlészabítás után a fiatalos hézagai erdei fenylvél pótlandók ki.
	cser	77				75		
20	gy	4	215		2	3	210	
			stb.					
4284	stb.	stb.	103592			stb.	98750	
226	b.		2943		3		2.853	
134	t.		1419		3		1.376	
		stb.				stb.		
3943		stb.	95200			stb.	91950	

Tényleges használat																					
19.....				19.....				19.....				19.....									
Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾			Terület ²⁾	Fatömeg ³⁾								
	fanem és választék	egyen-kint	össze-sen		fanem és választék	egyen-kint	össze-sen		fanem és választék	egyen-kint	össze-sen		fanem és választék	egyen-kint	össze-sen						
k. hold	m ³			k. hold	m ³			k. hold	m ³			k. hold	m ³								

VII. Részletes előhasználati terv és nyilvántartás.

a) I. évtized (19.....—19.....).

Benti részletezés szerint összes gyéritendő terület	3019·4 k. h.
évi rendes gyérités tehát	302·0 k. h.
várható gyéritési fatömeg	26750 m. ³
évenként tehát	2675 m. ³

Dülő és tag	Erdőrészlet	Termőhelyi osztály	Fanem, elegyarány, kor és sűrűség	Tisztító vágás az I. korosztály területén		Rendes gyérités a				Esetleges előhasználat (elszört szeldöntv. stb.) m ³	A kivitelre vonatkozó és egyéb megjegyzések
				terület	a fogantatás éve	II.	III.	IV.	V.		
						korosztály területén					
				k. hold		kat. hold					
I. évtized (19.....—19.....).											
I. 1.	a	II.	lúcf. 50, 0·9				5·20				
I. 2.	a	III.	b. 0·5, t. 0·5, 15. 1·0 sok mogyoró és tölgyesárj	19·0							
I. 3.	d	III.	cser, 75, 0·8 stb.		1921 ism. 1927			7·8			
Valamennyi részletben										2,000	
összesen . . .				348·2		503·8	784·2	729·0	1.002·4		
Összes rendes gyérités						3.019·4 k. hold					
Átl. termőhelyi osztály						II/III.	III/II.	II.	II/I.		
Átl. holdankinti gyéritési fatömeg						3.	5	10	12 m ³		
Várható gyéritési fatömeg						1510	3921	7290	12029 m ³		
						24750 m ³					
Hozzá esetleges használat						2000 m ³					
Együtt						26750 m ³					
Előíráson kívül eszközölt előhasználatok (vörös tintával).											
III. 5.	c.	II.	erdei f. 30, 0·7			15·00					hónyomás következtében
II. évtized (19.....—19.....).											

Tényleg végzett rendes gyérités

19.....		19.....		19.....		19.....		19.....		19.....		19.....		19.....		19.....		Összesen	
Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg	Terület	Fatömeg
hold	m ³	hold	m ³	hold	m ³	hold	m ³	hold	m ³	hold	m ³	hold	m ³	hold	m ³	hold	m ³	hold	m ³

(Birtok v. erdőgondnokság neve)

gazdasági osztály.

VIII. Mellékhasználati terv és nyilvántartás.

Dülő és tag	Erdőrészlet	Tervezett mellékhasználat	Tényleg gyakorolt mellékhasználat														
			Legelőtetés		kat. hold		19---		19---		19---						
			kat. hold	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---					
			k. hold	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---

E—10. rakt. szám.

XV.

XVI.

(Birtok v. erdőgondnokság neve)

gazdasági osztály.

IX. Részletes fölújítási terv és nyilvántartás.

Dülő és tag	Erdőrészlet	Kiegészítendő fiatalos	utánpótlandó területe	Tisztás	Félfordulósza ki egész vágásterület	A későbbi fordulósza ki területekből alátelepitendő	Összes felújítás alatt álló terület	Mégjegyzések (Alánlott felújítási mód, fafajok, grom-irtás, lesapodás, víz-mosások kötése stb.)	Tényleg fogantatosított mesterséges felújítás												Kihasználatalanul maradt vágásterület	Sikeres felújítás (termőszéles uton)	més-társéges uton	utánpótlás tisztás	vágás alátelepités	összesen	Az erdőrszlet állapota nak rövid leírása és az új felújítási tervre vonatkozó megjegyzések			
									k a t a s z t e r i h o l d																					
									19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---	19---								19---	19---	19---
									I. évtized 19---—19---																					

E—11. rakt. szám.

XV.

XVI.

¹⁾ Ideszámítandó az oly előrt utánpótlás is, mely a fiatalos záródása következtében felszegessé vált.

(Birtok v. erdőgondnokság neve.)

----- gazdasági osztály.

X. Útépítési terv.

Folyó szám	Az útvonal megjelölése *	Az út		Föltárni kívánt tagok	Kiviteli mód	A fogantatás leírása
		hossza	szélessége			

Tagozás következő lehet:

1. Szilárdan alapozott utak.
2. Föld és vontató utak.
3. Lovagló utak, ösvények
4. Csuszató utak, (drótkötél eresztők).
5. Áthelyezhető sínek, erdei vasutak.
6. Farakodók stb.

E—12. rakt. szám.

(Birtok v. erdőgondnokság neve.)

----- gazdasági osztály.

XI. A tényleges főhasználat egybevetése az előírással.

Év	Évi	Összes eddigi	Előírt évi fatömeghozam és annak többszöröse	A tényleges használat az előírással szemben		Évi tényleges vágás terület	Összes eddigi	Előírt évi vágásterület és annak többszöröse	A tényleges használat az előírással szemben		Megjegyzés
	tényleges fatömeghasználat			+	-				+	-	
	köbméter fa			.kat. hold							
1921	8512	—	8900	—	388	.	.	.	.	.	A terület szerinti egybevetés csak sarj- és középerdőknél töltendő ki.
1922	9670	18182	17800	382	—	.	.	.	.	.	
1923	8833	27015	26700	315	—	.	.	.	.	.	

E—13. rakt. szám.

(Birtok v. erdőgondnokság neve.)

----- gazdasági osztály.

XII. A tényleges előhasználat egybevetése az előírással.

Év	Évi	Összes eddigi	Előírt évi gyéritési terület és annak többszöröse	A tényleges előhasználat az előírással szemben		Évi gyéritési fatömeg	Összes eddigi	Előírt évi gyéritési fatömeg és annak többszöröse	A tényleges előhasználat az előírással szemben		Megjegyzés
	gyéritett terület			+	-				+	-	
	kat. hold			köbméter fa							

E—14. rakt. szám.

(Birtok v. erdőgondnokság neve)

XIII. A becsült fatömeg összehasonlítása (egybevetése) a tényleges eredménnyel.

A felfordulások tart: 1921—1930-ig.

Tag részlet	Az eredeti netto fatömegből		Átlagos vágási év	Évek száma a fordulóközepéig	Növedéki százalék	Elmaradt növedék	Fatömeg a fordulósza- középen		Mennyiségi különbözet	Százalékos	Módosított növedéki százalék	Megjegyzés	
	még áll	kihaználtatott					előző számitás alapján	az eredeti becsülés szerint					
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	
—	*	nyilvántartás szerint			III. minta	$b \frac{d \times e}{100}$	a+b+f	VI. minta	g-h	h-g	$\frac{l \times 100}{q}$	$\frac{k \times 100}{q}$	—
I. 3. a.	210	398	1926	4	1.0	16	624	608	+ 16	.	+ 2.6	.	—
I. 7. c.	2462	768	1922	8	1.5	92	3322	3100	+ 222	.	+ 6.7	.	1.8
				stb.					stb.				

E—15. rakt. szám.

* Uj felvétel esetén: ennek eredménye, máskülönben: a régi becsülés adata, levonva belöle a kihaznált fatömeget.

(Birtok v. erdőgondnokság neve)

XIV. A kihaznált terület megállapítása.

gazdasági osztály.

Tag részlet	A részle- letes fő- használati terrebe fölvett terület	Az eredeti netto fatömegből		Átlagos vágási év	Évek száma a fordulóközepéig	Növedéki százalék	A jelenlegi fa- készlet, átszá- mltva az átlagos vágási évre	Az állomány fakészlete az átlagos vágási évben		Kihaznált terület				Megjegyzés
		k. hold	m ³					egészben	egy k. holdon	egészben	felmerített	ebből	nem mérhető fel	
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m		
I. 1. b.	—	*)	nyilvántartás szerint	—	—	III. minta	$b - \frac{e \cdot f}{100}$	c+g	$\frac{h}{a}$	$\frac{c}{i}$	—	2.6	k-1	
I. 3. a.	6.0	210	398	1926	4	1.0	202	600	200	4.0	—	4.0		
I. 4. a.	43.0	5875	3319	1927	3	1.33	5640	8959	416	15.9	10.8	5.1		
		stb.					stb.				stb.			
Összesen:	863.2	103592	86982	—	—	—	98233	185215	—	434.8	310.3	124.5		

*) Uj felvétel esetén: ennek eredménye, máskülönben: a régi becsülés adata, levonva belöle a kihaznált fatömeget.
Széldöntés: elő nem irt területen.

E—16. rakt. szám.

Tábla a kamatolási százalék meghatározására. *)

Év = n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
p	1·0p ⁿ									
0·1	1.001	1.002	1.003	1.004	1.005	1.006	1.007	1.008	1.009	1.010
0·2	1.002	1.004	1.006	1.008	1.010	1.012	1.014	1.016	1.018	1.020
0·3	1.003	1.006	1.009	1.012	1.015	1.018	1.021	1.024	1.027	1.030
0·4	1.004	1.008	1.012	1.016	1.020	1.024	1.028	1.032	1.037	1.041
0·5	1.005	1.010	1.015	1.020	1.025	1.030	1.036	1.041	1.046	1.051
0·6	1.006	1.012	1.018	1.024	1.030	1.037	1.043	1.049	1.055	1.062
0·7	1.007	1.014	1.021	1.028	1.035	1.043	1.050	1.057	1.065	1.072
0·8	1.008	1.016	1.024	1.032	1.041	1.049	1.057	1.066	1.074	1.083
0·9	1.009	1.018	1.027	1.036	1.046	1.055	1.065	1.074	1.084	1.094
1·0	1.010	1.020	1.030	1.041	1.051	1.062	1.072	1.083	1.094	1.105
1·1	1.011	1.022	1.033	1.045	1.056	1.068	1.080	1.091	1.103	1.116
1·2	1.012	1.024	1.036	1.049	1.061	1.074	1.087	1.100	1.113	1.127
1·3	1.013	1.026	1.040	1.053	1.067	1.081	1.095	1.109	1.123	1.138
1·4	1.014	1.028	1.043	1.057	1.072	1.087	1.102	1.118	1.133	1.149
1·5	1.015	1.030	1.046	1.061	1.077	1.093	1.110	1.126	1.143	1.161
1·6	1.016	1.032	1.049	1.066	1.083	1.100	1.118	1.135	1.154	1.172
1·7	1.017	1.034	1.052	1.070	1.088	1.107	1.125	1.144	1.164	1.184
1·8	1.018	1.036	1.055	1.074	1.093	1.113	1.133	1.153	1.174	1.195
1·9	1.019	1.038	1.058	1.078	1.099	1.120	1.141	1.163	1.185	1.207
2·0	1.020	1.040	1.061	1.082	1.104	1.126	1.149	1.172	1.195	1.219
2·1	1.021	1.042	1.064	1.087	1.110	1.133	1.157	1.181	1.206	1.231
2·2	1.022	1.044	1.067	1.091	1.115	1.139	1.165	1.190	1.216	1.243
2·3	1.023	1.047	1.071	1.095	1.120	1.146	1.173	1.200	1.227	1.255
2·4	1.024	1.049	1.074	1.100	1.126	1.153	1.181	1.209	1.238	1.268
2·5	1.025	1.051	1.077	1.104	1.131	1.160	1.189	1.218	1.249	1.280
2·6	1.026	1.053	1.080	1.108	1.137	1.167	1.197	1.228	1.260	1.293
2·7	1.027	1.055	1.183	1.112	1.142	1.173	1.205	1.238	1.271	1.305
2·8	1.028	1.057	1.086	1.117	1.148	1.180	1.213	1.247	1.282	1.318
2·9	1.029	1.059	1.090	1.121	1.154	1.187	1.222	1.257	1.293	1.331
3·0	1.030	1.061	1.093	1.126	1.159	1.194	1.230	1.267	1.305	1.344
3·1	1.031	1.063	1.096	1.130	1.165	1.201	1.238	1.277	1.316	1.357
3·2	1.032	1.065	1.099	1.134	1.171	1.208	1.247	1.287	1.328	1.370
3·3	1.033	1.067	1.102	1.139	1.176	1.215	1.255	1.297	1.339	1.384
3·4	1.034	1.069	1.106	1.143	1.182	1.222	1.264	1.307	1.351	1.397
3·5	1.035	1.071	1.109	1.148	1.188	1.229	1.272	1.317	1.363	1.411
3·6	1.036	1.073	1.112	1.152	1.193	1.236	1.281	1.327	1.375	1.424
3·7	1.037	1.075	1.115	1.156	1.199	1.244	1.290	1.337	1.387	1.438
3·8	1.038	1.077	1.118	1.161	1.205	1.251	1.298	1.348	1.399	1.452
3·9	1.039	1.080	1.122	1.165	1.211	1.258	1.307	1.358	1.411	1.466
4·0	1.040	1.082	1.125	1.170	1.217	1.265	1.316	1.369	1.423	1.480
4·1	1.041	1.084	1.128	1.174	1.223	1.273	1.325	1.379	1.436	1.495
4·2	1.042	1.086	1.131	1.179	1.228	1.280	1.334	1.390	1.448	1.509
4·3	1.043	1.088	1.135	1.183	1.234	1.287	1.343	1.400	1.461	1.524
4·4	1.044	1.090	1.138	1.188	1.240	1.295	1.352	1.411	1.473	1.538
4·5	1.045	1.092	1.141	1.193	1.246	1.302	1.361	1.422	1.486	1.553
4·6	1.046	1.094	1.144	1.197	1.252	1.310	1.370	1.433	1.499	1.568
4·7	1.047	1.096	1.148	1.202	1.258	1.317	1.379	1.444	1.512	1.583
4·8	1.048	1.098	1.151	1.206	1.264	1.325	1.388	1.455	1.525	1.598
4·9	1.049	1.100	1.154	1.211	1.270	1.332	1.398	1.466	1.538	1.613
5·0	1.050	1.103	1.158	1.216	1.276	1.340	1.407	1.477	1.551	1.629

*) E tábla alkalmazására lásd bővebben „Fekete Lajos Erdészeti Nyereség-számítástan” 80 oldal.

E-16. rakt. szám.

gazd. o. ----- tag ; -----

sz. erdőrésztlet; t = ----- kh;

----- th ; ----- tngsz. m.

----- fkv;

fanem és elegyarány :

lf, ----- ; jf, ----- ;

ef, ----- ; ff, ----- ;

vf, ----- ; tlgy, ----- ;

est, ----- ; bgy, ----- ;

j. k. sz., ----- ; ny, ----- ;

k = ----- év;

s = ----- ;

khidő ----- frdsz ;

meál : -----

10 évi félfordulószaak alatt tervezett :

fh : -----

eh : -----

mh : -----

erds : -----

Utasítás

az erdőbirtok határainak biztosítására (elhatárolás) és az erdőbirtok felmérésére nézve.

I. Elhatárolás.

Minden birtokos, akit a törvény arra utal, hogy erdőbirtokán kormányhatóságilag jóváhagyott üzemterv alapján gazdálkodjék, köteles erdőbirtokának határait a természetben állandó módon biztosítani s a felállított határjeleket állandóan épségben tartani.

1. A határok megvizsgálása.

A birtokállomány épsége, mint az okszerű gazdaság egyik alapfeltétele, csak a határjelzés állandósága mellett tartható fenn.

Ennek szolgálatában az erdőbirtok külső és idegen birtokkal közös határait úgy a rendszeres gazdasági terv készítése, mint a közbeeső revíziók alkalmával, szükség esetén máskor is, a rendelkezésre álló határleírások és térképek alapján a természetben gondosan meg kell vizsgálni s a megrongált vagy eltűnt határjeleket a szomszédok előzetes értesítése mellett haladéktalanul helyre kell állítani.

2. Határjelek felállítása és új elhatárolás.

Az első elhatárolást vagy a nem megfelelő elhatárolás kiegészítését a rendelkezésre álló térképek, határleírási jegyzőkönyvek, birtokleírások, földkönyvek — szükség esetén tanúk meghallgatása alapján eszközöljük.

A határjelzés foganatosítása, illetőleg a nem teljesen megfelelő kiegészítése csakis a szomszédok bevonásával eszközölhető.

Ha a meglévő térképeknek s más okmányoknak megfelelő békés birtoklás — a szomszédok részéről sem kifogásolt határállandósítás — (határjelek felállítása) mellett biztosítható, akkor a határjeleket az 1894. évi XII. t.-c. s ennek alapján vármegyénként alkotott szabályrendeletben foglaltakhoz képest azonnal fel kell állítani.

Határvillongás, foglalások eseteiben igyekeznünk kell mindenekelőtt a szomszédokkal békés megegyezésre jutni, s őket az okmányszerűen bizonyítható birtokállománynak és határoknak elfogadására bírni; lényegtelen kérdéseket pedig békés egyezség útján kell rendeznünk.

Lényegesebb *foglalások* eseteiben, ha a békés rendezés a szomszédokkal nem sikerül, csak rendes birói eljárással érhetünk célt; és pedig, ha a foglalás és az eljárás birói megindítása között 1 év és 1 nap még nem múlt el, sommás visszahelyezési per, különben pedig rendes birtokper útján.

Hibás, a birtokállománynak meg nem felelő elhatárolás megváltoztatása még az esetben is, ha a megváltoztatás törvényes úton biztos sikerrel remélhető volna, előzőleg a szomszédokkal békés úton megkísérlendő, mert a békés megegyezés a határjelzés tisztéletben tartására nagyobb biztosítékot nyújt. Még folyamatban levő peres eljárás alatt is, ha a felek kölcsönös előzékenysége mellett kilátás nyílnék a határkérdés sérelem nélkül való rendezésére, ezt minden esetben meg is kell kísérelni.

Ha egyes vitás határszakaszok a folyamatba tett erdőgazdasági üzemrendezés előtt vagy alatt nem volnának végleg rendezhetők, azért az üzemrendezést késleltetni nem szabad, hanem a vitás szakaszon az igényelt határvonalakat mind fel kell ideiglenesen mérni, s egyelőre az erdőbirtokosra nézve a kedvezőtlenebb esetet véve, a vitás területet, mint üzemen kívül állót kell kezelni.

3. Határvonalak állandósítása a természetben.

Az erdőbirtok határait csak akkor tekinthetjük szabatosan biztosítottaknak, ha a meg nem változtatható természetes határokon kívül a mesterséges elhatárolás minden törési pontjára határjeleket állí-

tottunk. Ott, ahol a határvonal egyik határjeltől a másikig egyenes, szükséges, hogy egyik határjel a másiktól látható legyen. Igen hosszú egyenes határvonalakon — 100-ölnél (200 m.) nagyobb távolságnál — közbeeső határjeleket kell felállítani; ezek számozása folytatólagos.

Természetes határvonalak mellett — amilyenek: tópartok, folyók, patakok, éleshegygerincek, sziklák, vagy vasutak, állandó műutak, folyamszabályozási töltések stb. — elégséges csak egyes főbb törési pontokon, ha mindjárt nagyobb távolságra is, határjeleket állítani. Ahol ilyen természetes határvonalak mesterséges határvonalakba mennek át, oda mindég határjel állítandó. Vasutak, műutak, folyamszabályozási töltések és a velük kisajátított területek határai töréspontjaikon rendszeren állandósítva vannak, azért is ezek az állandósított határpontok az erdőbirtok határpontjaiul is szolgálnak s ezért ezeket az erdőterképen is szabatosan térképezni kell.

Ha a folyók, patakok a két szomszédos fél közös tulajdonát képezik, vagyis, ha a tulajdonképeni határ a vízfolyás közepe, akkor az azonos számú határjelek mindkét parton felállítandók.

Ha a határjelzést a törési pontokon felállított határjelek között árkolással is kiegészítjük, akkor a határjeleket így is egészen szabatosan a törési pontban kell felállítani; tehát olyan árkoknál, ahol azok teljes szélességükben az erdőbirtokos tulajdonát képezik,*) az ároknak az idegen birtok felé eső oldalán. Ilyen esetben az árokból kikerülő földet az erdőbirtok felé eső oldalra kell hányni.

4. Határjelek.

Határjelek megválasztásánál a legnagyobb takarékoszággal kell eljárni; tartsuk azonban szem előtt azt is, hogy tartós, biztos határjelzés sok munkától, költségtől és károsodástól kímél meg.

Az erdőbirtok határainak biztosítására sík vagy csak alig lejtős terepviszonyok mellett ott, ahol vizmosások, elmosások keletkezésétől tartani nem kell, a határpontok állandósítása mellett első sorban a határárkok alkalmasak. Lejtősebb terepviszonyok között és mezőgazdaságilag művelt szomszéd birtok mellett, apróbb foglalások és állandó terjeszkedés meggátlása szempontjából igen célszerű a határpontok között a határvonalat u. n. ugró (szakadozott) árkokkal is megjelölni.

Erdő és erdő között a határjeleket kellő szélességben**) kivágott és állandóan tisztán tartott nyiladék középvonalán akkép kell felállítani, hogy ily módon a mesterséges határ nyiladékterülete mindkét fél erdejéből, egyenlő arányban vétessék igénybe.

A határpontok állandósítására ott, ahol megfelelő kőanyag mellett elég jutányosan történhetik, igen célszerű faragott kő határjeleket alkalmazni. Sziklás területen, ha valamely egykönnyen el nem mozdítható szikla épen a megjelölendő határpont helyén van, ezt is fel lehet használni olyképen, hogy a szabatos pont helyét a sziklára bevéssett keresztrel, számát pedig bevéséssel vagy olajfestékkel jelöljük.

Ha ócska vasuti sinek olcsón beszerezhetők, ezek 1.0—1.2 m. hosszú darabokra vágva, s kiemelés ellen alul a földben keresztvassal biztosítva, határpontok állandósítására jól felhasználhatók.

Faoszlopok s ezek körül kő és födből falazatszerűen épített és gyephanttal fedett határdombok készítése esetén, a faoszlopokat lehetőleg tartósabb faemből kell elkészíttetni, a földbe 0.5—0.6 méternyire beásni és kiemelés ellen az aljában szerelt keresztfával kell biztosítani.

Ha nagyobb költség nélkül kivihető, célszerű a határjelek alá valamely a helyszínén fel nem található anyagot (üveg, porcellántöredék, kőszén stb.) elhelyezni, beásni.

A határköveket, határszlopokat a földbe akkép kell beásni, hogy a föld felett csak 0.4—0.6 méternyire álljanak ki, hogy mérő műszerekkel akadály nélkül pontosan a határpont fölé lehessen állni.

Ha az erdőbirtok összes határainak első állandósításáról és a felállítandó határjelek első meg számozásáról van szó, akkor azok az erdőbirtok legészakibb pontján valamely községi határ találkozási pontjánál, vagy valamely állandó természetes határpontnál kezdődőleg, 1-től kezdve kelet felé indulva, az óramutató irányában folytatólagosan számozandók. Már felállított és korábban megszámozott, vagy hiteles határterképek, határegyezségi okmányok alapján felállítandó határjelek számozásán változtatni egyoldaluan nemcsak nem lehet, de nem is célszerű. Ily esetben alkalmazkodni kell, a meglévő okmányok szerűen biztosított vagy a felek által kölcsönösen elismert és habár hallgatólag is elfogadott állapothoz. Az erdőbirtok között levő idegen belzetek mindenikét egymagában külön kell elhatárolni s a felállított határjeleket mindég 1-től kezdve számozni.

Új határ állandósításnál élőfáknak határjelekként való megjelölése meg nem engedhető.

Minden határjelet a folyószámozás mellett célszerű az erdőbirtokos nevének kezdő betűjével (betűivel) is ellátni. Kőhatárjelekre legcélszerűbb a számozást bevésni, faoszlopokra pedig beégetni, vagy legalább fehér alapon fekete olajfestékkel jelölni.

Ha vétel vagy esere következtében valamely kisebb határszakaszon a határvonalnak kiigazítása, újbóli állandósítása válnék szükségessé, azért nem kell az egész birtoktest határjeleinek számozását felforgatni, hanem az új határpontokat a régiéknak megfelelően kell közbeiktatni. Ha pl. a 24. és 26. régi határ-

*) Mezőgazdaságilag művelt területek tulajdonosai nem mindég egyeznek bele, hogy az árokra a maguk területéből adjanak, s így az erdőbirtokos kénytelen azt a magáén kiásatni.

**) Az ilyen határnyiladék szélessége függ a faemtől, a tereptől; mindenesetre szükséges, hogy olyan méretű legyen, hogy rendeltetésének megfeleljen. Az ország határán 12 m. széles nyiladékok is alkalmazhatók.

pontok közé 3 új határjelet kellene közbe iktatni, akkor az új határjelek elsőjét $\frac{25}{1}$ -el, a másodikat $\frac{25}{2}$ -el, a harmadikat $\frac{25}{3}$ -vel jelölhetjük. Abban az esetben pedig, ha a közbe iktatandó határpontok száma a feleslegessé vált régi határpontokénál kevesebb, akkor a feleslegeseket egyszerűen kihagyva, a megszakadt számozást következőleg jelezhetjük: pl. a 24. és 30. számú régi határjelek között az új határ állandósítására elég egyetlen közbeiktatandó új határjel, ez esetben ezt: „utánna“ és a régi 30. számot pedig „ $\frac{30}{25}$ ről“ jelezzük.

5. Határok felmérése, leírása, határleirási okmány szerkesztése.

A határvonalakat, határpontokat, ha azok felmérése és térképezése valamely korábbi alkalommal meg nem történt volna, vagy ha a rendelkezésre álló térkép pontossága és megbízhatósága iránt alapos kétség merül fel, nemkülönben akkor is, ha a természetben talált határállandósítás a térképeken foglalttól eltér, a jelen utasítás II. rész 3. pontjában foglaltak szemelött tartásával fel kell mérni. A felmérés alapján pontos térkép készítenő.

Nagyobb erdőbirtoknál, hol több kilométer hosszú elhatárolásról és nagyszámu határpont nyilvántartásáról van szó, a később felmerülhető határkérdések, határvillongások esetére okmányszerű bizonyítékot külön határleirási okmányok készítésével szerezhetünk. Az ilyen határleirási okmányok

- a) a határleirási táblázatból (1. számú minta),
- b) a határleirási jegyzőkönyvből (2. számú minta),
- c) csakis a határvonalat ábrázoló u. n. határtérképből állanak.

A határleirási táblázatban (műszaki határleírás) a határpontok egymáshoz és az elhatárolt erdőbirtokhoz viszonyított fekvését, a határvonalaknak az erdőbirtok felől mért törési szögeit, a határpontoknak egymástól mért vízszintes és közvetlenül a terepen mért ferde távolságait tüntetjük fel. Ezenkívül fel kell tüntetni a szomszédos ingatlanok miveltési ágát, tulajdonosait, továbbá azt, hogy a határvonalat ut, árok, patak, nyiladék stb. alkotja-e, s hogy a határvonalat, utak, vizek stb. szelik-e és hol.

A lehetőleg rövidre fogott határleirási jegyzőkönyvben meg kell állapítani azt az időpontot is, melyben — lehetőleg közös költségen — a határokat újabb megvizsgálás alá kell venni.

A határtérképet úgy kell elkészíteni, hogy ez csakis a határvonalat és határpontokat, az azok közelében fekvő jellegzetes pontokat, a szomszédok neveit, a szomszédos miveltési ágat tartalmazza. Bár a határtérkép is pontos, (lehetőleg nagyobb pl. 1" = 40 öl vagy 1" = 80 öl) mérték arányban, a mért szögek és távolságok helyes felhordásával szerkesztendő, eltűnt határjelek újbóli kitűzésére soha sem szolgálhat. Erre a célra csakis a határleirási táblázat adatait szabad felhasználni. A határtérképet oly alakban kell elkészíteni, hogy ez a határleirási jegyzőkönyv és határleirási táblázattal együvé fűzhető és célszerű felszeletelés mellett a rendes iv nagyságra összehajtogatható legyen.

A határleirási okmányt alkotó iratokat (határleirási táblázat, jegyzőkönyv és térkép) az érdekelt feleknek alá kell írniok. Ha a határrendezés és állandósítás a bíróság közbejötté nélkül történt, az érdekelt felek részéről való névalírásnak két tanu előtt, ezek tanuzási záradékával kell történnie.

Bíróság közreműködése mellett ennek hitelesítő záradéka az okmányt egymagában is jogerőssé teszi.

Békés kölesönös megegyezéssel végrehajtott határrendezés esetén elkészített határleirási okmányokat a feleken kívül célszerű az 1894. évi XII. t.-cikkre utalással a községi előljárással, az elsőfoku közigazgatási hatósággal is aláírni, illetőleg annak „előttémezését“ kérni.

Ilyen határleirási okmányokat az erdőbirtokos szempontjából rendszeren csak egy példányban kell kiállíttatni, amely az ő őrizetében marad, ha azonban másodpéldányok vagy kivonatok kiállíttatását a szomszédos nagyobb birtokosok kívánják, úgy ezek költségére a másodpéldányok kiállíttandók.

6. Zárhatározatok.

Vitás határkérdések elbírálására a közigazgatási hatóságok (1894. évi XII. t.-c. 34. §.) illetékesek ugyan, de csak akkor, ha a vitás kérdések a határjelek felállítással vagy elhelyezésével kapcsolatban merülnek fel; foglalás és általában a háborítatlan birtoklás sérelme esetén a kérdés a rendes bíróság elé tartozik.

Községi határokkal összeeső birtokhatárok megújítását az érdekelt községek előljárásságainak közreműködésével kell végezni, az ország határaival összeeső birtokhatároknál pedig csak az országos m. kir. háromszögelési hivatal illetékes eljárni.

Az országos határon és községi határokon álló határjelek megsértése, megrongálása esetében az 1891. évi XLI. t.-c. értelmében a rendes bíróság illetékes eljárni.

Az erdőbirtokosnak érdeke, de kötelessége is a birtokában levő összes kataszteri háromszögelési jeleket gondozni és épségben fenntartani.

A határok és határjelek állandó karbantartása csak úgy lehetséges, ha az erdőbirtok őrző- és kezelőszemélyzete ezeket állandóan nyilvántartja, megfelelő időközökben, de legalább évenként egy ízben pontról-pontra bejárja és megvizsgálja. Célszerű minden védkerületet ellátó erdőőrnek a szolgálati könyvvel együtt az őrizetére bízott határjelek jegyzékét ellenőrzés és felügyelet céljából átadni.

II. Az erdők felmérése.

(Térképezés, területszámítás).

A. Felmérés.

1. Felmérés tárgya.

Az állandó gazdasági beosztás vonalait, az erdőrésztetek határait, az erdőgazdaság szempontjából fontossággal bíró völgyeket (vizvezetékek, csatornák), élesebb hegygerinceket, utakat, vasutakat stb. az erdőgazdasági terv készítése alkalmával fel kell mérnünk. Amennyiben a vonalak időközben változást szenvedtek vagy újak keletkeztek, kívánatos, hogy e változásokat és új vonalakat időközben is felmérjük és az alap-térképre felhordjuk.

Fel kell mérni továbbá az erdőbirtok határait is, ha azok korábban állandósítva és felmérés útján pontosan még térképezve nem lettek, vagy ha próbamérések a használt és alapul vett térkép hibáiról győznek meg bennünket.

2. Kiindulási alap.

Ott, ahol az országos kat. felmérés elkészült, vagy legalább a háromszöghálózat pontjait meghatározták, erdőgazdasági célokra a kataszter felvételeit, pontjait és térképeit vagy esetleg más, de megbízhatóságra és pontosságra utánmérésekkel megvizsgált térképeket kell alapul venni. Ha pedig megbízható térkép egyáltalán nem volna, akkor az egész erdőbirtokot részletesen fel kell mérni. Az ilyen általános felméréssel is az országos háromszögelési hálózatba kell kapcsolódnunk és eszerint kell azt tájékoztatnunk.

Ebben az esetben a kataszter háromszögelési és sokszöghálózati pontjainak rendszálai és a délszögek* s a meghatározott pontok távolságaira vonatkozó adatok a m. kir. országos háromszögelési hivataltól szerezhetők be. Az ily módon beszerzett adatok alapján a rendes mértékű kataszteri szelvényhálózatba vagy a megfelelően kisebbitett és pontosan szerkesztett hálózatban a részletes felmérés alappontjait szerkesztés útján kell meghatározni. Ezen alappontokhoz való csatlakozással eszközöljük azután a további részletes felmérést. A kataszter által meghatározott háromszögelési vagy más, sokszögelés útján meghatározott pontokat, mint a felmérések mindenkor biztos kiindulási pontjait az erdőbirtokon belül a természetben is gondosan fenn kell tartani.**

Az országos kataszteri felméréstől megszerzett pontokat mindig a megadott összrendezők alapján, szerkesztés útján vigyük át az erdőgazdasági térképekre. Ilyen háromszögelt, vagy sokszögelt pontokat abból a célból, hogy ezek további sokszögelés, vagy számított adatokkal való polygonmérések kiindulási pontjaiként szolgáljanak, a térképekről szögfelrakóval vagy pantograf segítségével átvinni nem szabad.

A számításokra, felmérésekre és térképezésre vonatkozó adatokat gondosan meg kell őrizni.

3. Részletes felmérés.

Az erdőbirtok határait csakis a befejezett állandósítás után mérjük fel. A felmérést, buszolóval akkor végezzük, ha elegendő biztos csatlakozási pontunk van és ha a mérés kiindulási pontja és bekapcsolási pontja között a távolság 1 legfeljebb 1,5 kilométeren belül marad. A mennyiben a határok közelében, bár azokon kívül sem találunk biztos háromszögelési, vagy sokszögelés útján meghatározott és térképünkre átvihető pontokat, a felmérést főleg nagyobb és értékesebb erdőknél theodolittal végezzük.

Ilyen nagyobb és értékesebb erdőknél, a nagyobb s a fenti mérethatárokat meghaladó, hosszabb völgyeket, főbb gerinceket, főközlekedési utakat is, célszerű theodolittal felmérni akkor, ha ezek mentén vagy közelében nem található a bekapcsolásra alkalmas pontok.

Ha ilyen nagyobb erdőbirtokon, akár a polygon-hálózat fejlesztése, akár csak egyes polygon vonalak felmérése céljából theodolittal használtunk, akkor célszerű a gazdasági beosztás egyes főbb pontjait is ez uton közvetett számítással meghatározni (pl. főbb nyiladékok állandósított metszőpontjai).

Sik vagy csak kevésbé hullámos területen, ahol a szabadkilátás megfelelő, egyes esetekben, vagy egyes polygon szakaszokon célszerűen lehet, a mérő asztalt is használni.

A theodolittal való felmérés a nagyobb szabású felméréseknél a legmegbízhatóbb eredményekre vezet. Az eljárás körülményessége, hosszadalmassága és igen költséges volta azonban rendszerint arra utal, hogy a theodolitmérést csak akkor alkalmazzuk, amikor nincs elegendő biztos és a részletes felmérés számára alkalmas bekapcsoló pontunk és ilyeneket nyerni kívánunk.

Az újabb és jobb szerkezetű buszolókkal gondos, szabatos eljárás mellett végzett figyelmes méréssel és elegendő csatlakozó ponthoz való kapcsolással a megengedett hibahatárokon jóval alul maradó eredménnyel végezhetjük a részletes felmérést.

* A délszög csak az összrendezői rendszer kezdőpontján azonos a valószínű csillagászati azimuttal, attól keletre vagy nyugatra a meridian convergentiájával különbözik, azért valamely iránynak a X tengelytől való elhajlását általában délszögnek nevezik.

** A háromszögelés s általában a sokszögelésre vonatkozólag lásd a m. kir. pénzügyminisztérium által 1908. évi 129.588. szám alatt kiadott, a m. kir. állami nyomdánál, háromszögelő hivatalnál, felmérési felügyelőségeknél, térképtáraknál megszerzhető „sokszögelési“ utasítást.

A használat előtt szabatosan kiigazított, jó buszolás műszerrel mért eredményeket ép úgy felhasználhatjuk polygon vonalak, illetve a délszögek és összrendezők kiszámítására, mint a theodolittal való mérés eredményeit.**)

4. Szögmérő műszerek vizsgálata, részletes kellékek.

A szögmérő műszerek használatánál a műszerek általános vizsgálatán és kiigazításán kívül a következő követelményeket tartjuk be:

1. A kiindulás és bekapcsolás mindég meghatározott, vagy előző bemérés útján pontosan meghatározható pontokhoz történjék.
2. A műszert a mérendő pontra gondosan és mindég központosan állítsuk.
3. A műszerállvány teljesen szilárdan álljon és munkaközben legkisebb elmozdulást se szenvedjen, a lábsavarak teljesen szilárdul álljanak.
4. A műszer függélyes tengelyét teljesen függőlegesen állítsuk be.
5. A további, nagyobb számú részletmérések básiául is szolgáló főbb polygon vonalak mérésénél a szögeket mindig két távcsőállás mellett mérjük be; az ilyen polygon oldalakat természetszerűleg mindig a legnagyobb gonddal kell mérnünk.

A közvetlen hosszmerést mindég vízszintesen és pontosságára nézve gyakran ellenőrzött acél mérőszalaggal és mindkét irányban (tehát legalább két ízben) fogatosítsuk. Annak ellenőrzésére, hogy a közvetlen hosszmerésbe durva hiba ne csusszók, a távolságokat a szögleolvasásakor mindkét irányban láttani (optikai) távolságméréssel is ellenőrizni kell. Meredek terepviszonyok, változó lejt, s más akadályok esetén a láttani távolságmérés, még ilyen főbb polygonvonalak felmérésénél is kizárólagos alkalmazást találhat, ha kifogástalan jó műszerrel rendelkezünk s ha a lécleolvasást az előre és hátra irányzás alkalmával más-más beállítás mellett több ízben ismétljük, s a leolvasás számtani középárányosát vesszük.

6. Alárendeltebb és rövidebb polygon vonalak vagy általában olyanok, amelyek más uton már meghatározott biztos pontokhoz csatolhatók, csak buszolás műszerrel és láttani távolságméréssel mérendők fel.

7. Láttani távolságmérésre berendezett távcsöves műszereknél (tahimeter) az összeadó és szorzó állandókat s a lécebeosztást gyakran meg kell vizsgálni. 50—60-ölnél nagyobb távolságokat, ha jó eredményt akarunk elérni, ne mérjünk. Ennél nagyobb távolságra ugyanis — még 25-szörös nagyítású távcső mellett is, a lécleolvasást még igen éles szem sem végzi biztosan.

8. Buszolás-műszernél a delejes déllő napi változásainak ellenőrzése végett célszerű naponkint, a munka kezdése előtt, lakásunkból egy távol fekvő pontot megirányozni és a feljegyzett irányokat összehasonlítani. Ha azt találjuk, hogy valamely napon a napi ingadozás a nálunk rendes 6'—8'-et (első perc) meghaladná, ami elég ritkán szokott előfordulni, úgy az aznapi (vagy napokon végzett) mérést meg kell ismételni. Buszolás-műszerrel való mérés esetén vas- és nikkeltárgyak — tehát fegyverek is — a műszer közelében meg nem tűrhetők.

9. Láttani távolságmérésnél a tahiméteres léce mindég teljesen függélyesen és a leolvasáskor mozdulatlanul, nyugodtan álljon. A függőleges nyugodttartás biztosítására függélyző és két támasztórúd szolgál. Erős napfényben, vibráló meleg levegőben, ködben, a nappal szembe néző távcsővel pontos leolvasásokat nem lehet tenni. Legpontosabb leolvasást borult, de egyébként világos időben lehet tenni.

10. Fontosabb polygonvonalak felmérésénél célszerű, ha a hosszabb polygonoldalakat élesebb törésnél, valamely állandó ponthoz közbeesőleg is kapcsoljuk. A polygonmérésnél az egyes polygonoldalakat tulhosszúra, de tulrövidre se vegyük. Ügyeljünk emellett arra is, hogy azok lehetőleg egyformák is legyenek és különösen két egymást követő oldal hosszúsága ne legyen feltűnően különböző. Ha ezzel az eljárással a felmérni kívánt vonal minden töréspontját a polygonba nem lehetne bemérni, célszerűbb egyes kimaradt pontokat valamely polygonoldalra vetíteni (pl. szögtükörrel) vagy helyszinelő méréssel meghatározni.

11. Minden felmérést számozott vázlatrajzban (skizzében) is tüntessünk fel. Ez a vázlatrajz mindenkor felmérés közben a helyszinelén készül és célszerűen kiterjed a felmért polygonvonal közelében levő jellemző pontok, tárgyak stb. feltüntetésére is.

5. Magasságmérés.

Magasságmérést rendszerint nagyobb erdőbirtokon és főleg hegységi vidéken végezzük, ahol a magassági fekvésbeli termőhelyi különbségek, uthálóztati tervek, rétegvonalas térképek készítése stb. ezt szükségessé tehetik. A katonai földrajzi intézet pontjainak és az országos kataszteri háromszögelés I., II., III. és IV. rendű pontjainak magassága közismeretűen meg van határozva; az erre vonatkozó adatok beszerezhetők s így az ilyen irányu erdőgazdasági felmérés csak közbesítésre vonatkozik és legegyszerűbben s teljesen kielégítő módon az erre a célra szolgáló Aneroid barométerrel eszközölhető. (Az eljárásra nézve lásd: Dr. Faschingnek a pénzügyministerium kiadásában megjelent „Földméréstan“-át, III. kötet 88. oldal).

Igen természetes, hogy amikor nagyobb erdőbirtoknál megbízható térképek és felmérés hiányában háromszögelésen s ezzel kapcsolt sokszögelésen alapuló felmérés válik szükségessé, célszerű nemcsak a háromszögelés pontjainak, hanem a gazdasági beosztás minél több s főleg a legnagyobb esés irányába

***) L. a. m. kir. pénzügyminister által 1909. évi 115.099. szám alatt kiadott az államnyomdából beszerezhető *Koordinata táblázata*at.

fektetett nyiladékok állandósított pontjainak magasságát is egyidejűleg meghatározni. Ha a magasságmérésnek különleges célja van (vizlecsapolás, alágcsővezés, részletes út- és vasutépítési terv), akkor azt a rendes szintező eljárással kell végezni.

B. Térképezés.

Akár közvetlen felmérés után, akár pedig meglévő és pontosra nézve megbízható térképek alapján készítjük el az erdőgazdasági térképeket, a legelső feladat az u. n. *alaptérkép* (felvételi térkép) elkészítése, melynek nyomán azután a gazdasági térképek, az átnézetes- és állománytérképek, esetleg rétegvonalas térképek készülnek.

A térképeket vagy az országos kataszteri felmérés részéről elfogadott és használt, az országos négyzetmértföld és felvételi szelvényhálózathoz alkalmazkodó 1:2880 ($1'' = 40^{\text{ö}}$) mértékarányban vagy ennek többszörösében kell elkészíteni. [Pl. 1:5760 ($1'' = 80^{\text{ö}}$), vagy 1:11520 ($1'' = 160^{\text{ö}}$), vagy 1:23040 ($1'' = 320^{\text{ö}}$) stb.]

Az alap- vagy felvételi térkép készítéséhez, valamint a gazdasági térképekhez is, vászonra huzott rajzpapír, kisebb kiterjedésű, a rendes kataszteri mértékben (1:2880) egy kataszteri lapon ábrázolható erdőknél esetleg velin- vagy Wattman-papír is használható.

A térképszerkesztés céljaira használt és a kereskedésben göngyölt alakban kapható vászonra huzott rajzpapírt, a papír oldalán szivacsos eszközölt gyöngye nedvesítés után sima rajztáblára vagy rajzasztalra kell simára kifeszítve felragasztani. Teljes kiszáradás után pedig levágjuk a rajztábláról s azután ilyen sima helyzetben néhány héten át tartjuk, míg a papírlap egyenletesen beszárad.

Az alaptérkép számára így előkészített papíron legelőször a kataszteri szelvénykeretet vagy a kisebbitésnek megfelelő szelvénykerethálózatot szerkesztjük meg s e hálózatba akár a háromszögelési hivataltól beszerzett háromszögelési vagy más összrendezővel meghatározott pontokat szerkesztés után hordjuk fel.*

Önálló sokszögelés pontjait is hasonló módon hordjuk fel.

A szelvénykeret vagy kerethálózat szerkesztésénél megfelelő felhordó műszerrel legelőször az egyik átlót (1:2880 mértékarányban $1280 \cdot 64^{\text{ö}} = 32 \cdot 016$ hüvelyk) s ennek végpontjaiból a 800 és 1000 öles oldalak metszése után a keret sarokpontjait kell szerkesztés után meghatározni. (Magától értetődik, hogy péld. félszer kisebbitett: $1'' = 80^{\text{ö}}$ mértékben ily módon egyidejűleg 4 szelvényből álló hálózatot, $1'' = 160^{\text{ö}}$ mérték mellett 16-ból állót szerkesztünk).

Ellenőrzés céljából lemérjük a másik átlót is és ha 1:2880 mértékarányban számítva 0.3 ölnél nagyobb hiba mutatkoznék, akkor az eljárást újból gondosan megismételjük.

Ha az alap- vagy felvételi térkép nem a rendes kataszteri, esetleg más, de felülvizsgált és teljesen megbízhatónak talált térkép mértékarányában készül, arra nemcsak a megadott vagy kiszámított összrendezővel meghatározott pontokat, de a birtokhatár összes állandósított pontjait s más felmért pontokat és vonalakat is rendszálakkal és megfelelő reductiós körzövel kell felhordani. E célból az eredeti kataszteri térképszelvényen (vagy más jónak és pontosnak talált térképen) finom ceruzával megszerkesztjük a négyzethüvelykhálózatot s ugyanezt megfelelően megszerkesztjük a készitendő alaptérképen is; a hálózatok felhasználásával a rendszálakat ezek után csak a négyzethüvelyken belől eső kisebb értékekkel kell felhordani. A négyzethüvelykhálózat szerkesztésénél, amely a terület szabatosabb megállapítására is szolgál, tekintetbe lehet és kell is venni a térképlapok esetleges beszáradását, amiről az eredetileg kihuzott szelvénykeret utánmérésével győződhetünk meg.**

Ha az alap illetve felvételi térkép a kataszteri térképlapokkal (esetleg más megbízható térkép) *azonos mértékarányban* készül, úgy az összes pontokat finom és mindig függőlegesen tartott tüvel átszurás (pikírozás) után visszük át. Olyan pontokat azonban, melyeknek összrendezői számszerűen ismeretesek, ez esetben is szerkesztés után kell meghatározni.

Az alap illetve felvételi térképen a beszáradás folytán többé kevésbé bekövetkező eltorzulás csökkentése végett sem a területeket, sem a határokat színezní (festeni) nem szabad. Az alaptérképeken az erdőterület kivételével, amelyet a gazdasági beosztásnak megfelelő számozással jelzünk, a más mivélési ágakhoz tartozó területeket a mivélési ág kezdőbetűjével kell megjelölni (pl. R₁; Sz₅; Kb; tkl₆; stb-stb.)

A kataszteri szelvényhálózatot az alap vagy felvételi térképen finom vonalakkal piros tintával huzzuk ki.

A gazdasági térképeket mindenkor az alap térkép mércéjében, de a rendes kataszteri térképlapoknak megfelelő nagyságban (részekben) átszurás után állítjuk elő **1).

Pántografálás után csakis az átnézetes, esetleg állomány térképeket szabad készíteni **2). Ezek rendszerint az alaptérkép mércéjének felében, negyedében stb. készülnek.

Kisebb erdőbirtokoknál, ha az erdőbirtok nagyobb mércében való ábrázolása kisebb papírlapon is eszközölhető, az átnézetes térképek is az eredeti felvételi térkép, illetve gazdasági térkép mércéjében

* A m. kir. háromszögelési hivataltól községhatáronkint a háromszögelt pontok összrendezői jegyzékét, a délszög és oldalhosszak értékét, háromszögelési alaplapokat és helyszínrajzi leírásokat be lehet szerezni.

** A beszáradás mértékét %-os arányban meg lehet állapítani úgy a terület, mint a hosszegységre nézve.

**1) A gazdasági térképekre a szelvényhálózatot nem kell átvinni, elég, ha az az alaptérképen megvan.

**2) Itt már szükséges a pántografálás előtt a szelvénykeretet a kisebbitett mércében ceruzával szerkeszteni és a pántografálást szelvényenkint végezni.

készülhetnek. Ilyen kisebb erdőbirtokról az alaptérképen kívül elégséges a gazdasági térképet elkészíteni, s szükség szerint megfelelő példányszámban sokszorosítani.

Ha az átnézetes és az állománytérképek kisebbített mércében készülnek azok első példányát legcélszerűbb az elébb jelzett módon pantografálni, a többi példányt pedig tetszés szerinti számban való előállítás céljából átlátszó szalmapapírra egyszer lemásolni és azután autografikus uton sokszorosíttatni.

Minden térképet szín és jelmagyarázattal és a megfelelő átlós mércével kell ellátni és jelezni kell minden térképen az É-D. irányt (de nem a delejes, hanem a csillagászati meridiánt, illetve, ha a térkép a budapesti tengelyrendszerre van szerkesztve, a X. tengelyvel párhuzamos irányt, a kataszteri szelvény rövidebb oldalának irányát), továbbá az alapul vett térképeket és a felmérés módját. Minden térkép a kelet kitüntetése mellett aláírandó.

Az alaptérkép és e térkép szerkesztésére vonatkozó összes felmérési adatok a felmérést végző hivatalnál (erdőrendezőségnél) gondosan megőrzendők. Az alap és gazdasági térképeket összetűzni nem szabad, ezeket mindég sima lapos helyzetben kell kezelni.

A térképeken az állandó vízfolyásokat, folyókat, patakokat, ha a térkép mércéjénél fogva teljes szélességükben nem ábrázolhatók, fekete tus helyett kék tussal (kék tintával) kell kihuzni, ha azonban a megfelelő mértékarányban teljes szélességüket ki lehet mutatni, akkor partjaikat fekete tusvonallal kell kihuzni, s az alaptérkép kivételével — amelyen semmiféle festést alkalmazni nem szabad — világos indigóval lehet színezni.

A térképen az üzemosztály határait a határvonalat jelző finom vékony vonal mellett — felváltva 3 mm. hosszú 1 mm. vastag ugyanilyen közökkel megszakított fekete tusvonallal és a közökbe rakott 1 mm. átmérőjű fekete tuspontokkal (— · — · — · — · — · —) kell jelezni. A taghatárokat pedig az illető vonalra egyenlő távolságokra rakott pontokkal jelöljük (a tagok számozására stb. vonatkozólag lásd az üzemrendezési utasítás III. 1. pontját).

A térképek jelzésére egyébként az általánosan szokásos jelzések alkalmazandók, a birtokhatár határpontjait azonban mindég fekete tuskörökkel és számozással (—○—) a gazdasági beosztás pontjait pedig piros körökkel és piros számozással kell az összes térképeken feltüntetni (a nyiladékok feltüntetésére nézve lásd az üzemrendezési utasítást).

A térképekre az összes helyi tárgyneveket, elnevezéseket nyelvtani és történelmi hűséggel kell feljegyezni.

Az átnézetes, illetve a faállománytérképeket is zsebkönyv nagyságu (13 cm. széles 19 cm. magas) darabokra kell felszeleteltetni és szürke vászonra felhuzni. Ha a térkép nagyobb méretű, úgy hogy ilyen módon igen vastag és rendesen össze nem hajtogatható térkép adódnék, úgy két, esetleg több ilyen térképre kell felosztani. A kerületi gazdasági felügyeleti közegeket, erdőgondnokot, a kerületi erdőőröket egy-egy ilyen térképpel — esetleg egyszerű angol vászonra rajzolt térképpel kell ellátni.

Magától értetődik, hogy egészen kis terjedelmű erdőknél az alaptérképen kívül elégséges csak a gazdasági térképet készíteni.

C. Terület számítás.

Ha az erdőgazdasági térképek alapjául a részletes kataszteri felmérést vagy más, pontosságára nézve előzetesen gondosan megvizsgált térképet használtunk és a megejtett próbamérések sem derítették ki a térképeknek a megengedhető hibahatáron túlmenő hibáit, úgy a területszámítás alapjául is a kataszter, illetve a használt *térkép* terület-adatait kell venni, s az egyes erdőrészeknek egyenkint megállapított területét megfelelő egyenletes elosztás (rectificálás) után erre az összterületre, illetve területekre kell véglegesen kiigazítani.

Az erdőrészek területeinek meghatározása legcélszerűbben valamely jobbszerkezetű sark-térmérővel (planimeter) eszközölhető.

Ha nagyobb szabású önálló felmérés történt és az erdő alaptérképe túlyomóan ezen felmérés eredményei után készült el, úgy a terület megállapítását is először egészben kataszteri szelvényenkint eszközöljük (kisebbitett mértékben a kisebbített szelvényhálózatnak megfelelően). A szelvény telt és üres részeit külön-külön állapítjuk meg és a szelvény egész területére arányosan kiigazítjuk (rectifikáljuk). A pontosság javára esik, ha a szelvénykeretben a négyzet hüvelyk hálózatot finom ceruzavonallal kihuztuk és így csak azokat a kis négyzeteket számítjuk ki és egyenlítőjük ki, amelyeket a térképen ábrázolt terület csak részben fed; a többi egészen fedett, vagy egészen üres kis négyzeteket egyszerűen összeszámolva a használt mértéknek megfelelő területtel vesszük számításba.

A nyiladékok területeinek külön kiszámítására és, illetve arra nézve, hogy azokat a szomszédos tagok területébe mikor és mily módon kell beszámítnunk az üzemrendezési utasításban foglaltak irányadók.

Budapest, 1920. évi május hó 5-én.

A minister helyett:

Kaán s. k.,
h. államtitkár.

A

erdőgondnokságának

műszaki határleírása.

Határleirási táblázat.

baloldal

A határjel száma és egyéb jelzése	A delejtű iránya				A határnak az erdőbirtok felé eső törésszöge		A határjelek egymástól való	
	vizes		terepen				szám	mért ferde
	távolsága		ölemben (méterekben)					
	észak	dél			-----tól -----ig			
°	'	°	'	°	'			
K. 1.								
K. 2.								
K. 3.								
K. 4.								

jobboldal

A határos ingatlanok és azok tulajdonosának megnevezése	Rövid, tömör határleírás	A szomszéd birtokok aláírása

Jegyzőkönyv

a rendelet (jóváhagyott egyezség, békés birtoklás stb.)
 alapján erdőbirtokos erdőgondnokság által
 ellátott erdőbirtokának bizottsági határállandósításáról.

Jelen voltak:

Az erdőbirtokos részéről:

Az érdekelt szomszédok részéről:

.....

1. Az ezennel elhatárolt erdőbirtok az adókataszter adatai szerint a következő részletekből (parcellákból) áll:

Részlet (Parcella)		Adóközség neve	Telekkönyvezve
száma	kiterjedése		
	hold	☐ öl	
			(pl. község számú telekjegyzőkönyvé- ben számú telekkönyvi betétjében).

2. Az ezuttal foganatosított határállandósítás a következőképen történt: ¹⁾

A mesterséges határvonalak kezdő-, vég- és törési pontjait faragott . . -től . . -ig számozott kövekkel (számozott faoszlopok és ezek körül épített határdombokkal), hosszabb egyenes határvonalakat pedig erdő és erdő között: 6 m. széles nyiladékkal, mezőgazdasági művelés alatt álló szomszédság esetén: szakadozott (ugró) árkokkal állandósítottuk, még pedig mindig úgy, hogy az egyik kőtől (határdombtól) a másik látható legyen.

Olyan helyeken, hol a talaj sziklás volta miatt határkövek felállíthatók nem voltak, a megfelelő helyen talált jól szembeötlő, nagyobb lelenkövekre a határpont helyére keresztet (+) és melléje a pont számát faragtattuk be. Az ilyen pontok ehhez a jegyzőkönyvhöz fűzött táblázatos határjelkimutatásban részletesen le vannak írva.

A természetes határok, ugymint: tópartok, folyók, patakok, árkok, éles hegygerincek, sziklák, műutak, vasútak és más efélék kezdő- és végpontjai, azonkívül éles töréspontjai határkövekkel mindig oly módon jelöltettek, hogy a határvonal megszakítást ne szenvedjen.

A határköveket (határdombokat) rendszerint magán a határvonalon a töréspontban állítottuk fel, kivéve ott, ahol elmosásnak volnának kitéve. Vizmosásoknak, csuszamlásoknak kitétt határszakaszokon a határkövek a határvonalon belül helyeztetek el, mint „belső” határjelek és az utóbbiakat a táblázatos határjelkimutatás tüzetesen megemlíti.

Az összes határjelek az erdőbirtok felé eső lapjukon „K” betűvel, s ezenkívül északról keletfelé haladólag, az óramutató irányában 1-től kezdődőleg arabs folyó számmal jeleztettek. Könnyebb felismerhetés végett a határköveken (határdombok oszlopán) a számok és betűk be vannak vésve, s fehér alapon feketével színezve.

¹⁾ A 2. pontnak a határ állandósítására és biztosítására vonatkozó szövegezése természetesen a tényleges állapotoknak kell megfeleljen és azért azt minden egyes esetben a tényleges valósághoz képest megfelelően kell módosítani vagy kiegészíteni.

3. A határvonalaknak (határdombok oszlopainak) a terepen közvetlenül mért ferde és vízszintes (vetületi) távolságát, azok számát s egyéb jelzését, valamint fekvését, a mágnesű irányát, a töréspontoknak az erdőbirtok felé eső szögét fokokban és percekben (360-as vagy 400-as beosztásban), a határos ingatlanokat és azok jelenlegi tulajdonosainak nevét, valamint általában az állandósított határvonalakat az ide fűzött táblázatos kimutatás és az azzal egyidejűleg elkészített s az összes érdekeltek által aláírt és ezen határleírási okmány további tartozékát képező, ugyancsak ide fűzött¹⁾ határképek pontosan tartalmazzák s illetve feltüntetik.

Hangsúlyozzuk, hogy ezeknek a határtérképeknek hivatása csakis az, hogy a táblázatos határjelkimutatásban leírt határookra nézve tájékoztatást nyújtsanak, eltűnt határjelek felkeresésére semmi körülmények között sem használhatók fel. Erre a célra csakis a táblázatos határjelkimutatás adatait szabad felhasználni.²⁾

4. Az így állandósított határvonal helyességét a erdőbirtokos alulírott megbizottai és a szomszédbirtokosok³⁾ — az ehhez a jegyzőkönyvhöz fűzött táblázatos kimutatás és határképek alapján — a helyszínén együttesen megállapították.

5. A határúrbirtokos felek kötelezik magukat arra, hogy a most állandósított határvonalat mindenkor tisztán és épségben tartják.

6. Az ekként állandósított határvonalat egyetértő megállapítás szerint 10—10 évenként közös költségen felül kell vizsgálni.

7. Aláíró felek ezen határokormány tartalmát közös egyetértéssel magukévá teszik s annak helyességét és kötelező voltát ezennel elismerik.

8. Egyetértőleg megállapítatik, hogy az ezen okmányból folyó minden peres ügyben, melyben a törvény külön másképen nem intézkedik, a panaszos fél csakis törvényszéknél (bírósnál) jár el.

9. Ennek hitelül ez a határokormány és a tartozékát képező táblázatos határjelkimutatás és határtérkép egy, az erdőbirtokos őrizetében maradó eredeti példányban kiállított, melyet az összes felek két tanu jelenlétében aláírtak, az erdőbirtokos és az érdekelt felek pecsétjükkel elláttak.

Azok a felek, kik az okmányt pecsétjükkel el nem látták, ezennel kijelentik, hogy az okmány megpecsételését az erdőbirtokos és a többi fél által való pecsételéstől a maguk részéről is megtörténtnek tekintik.

Kelt stb.

¹⁾ Ha a határtérképeket nagyságuk miatt a jegyzőkönyvhöz fűzni nem lehet, az esetben az „idefűzött” szavakat a szövegből önként értetődőleg el kell hagyni. Bármely nagy térképet azonban célszerűen lehet rendes ív nagyságra akkép törni, hajtogatni, hogy ily módon odafűzhető legyen (pl. vasuti helyszínrajzok).

²⁾ Minden határtérkép következőleg záradékolandó:

„Ezt a határtérképet az elhatárolási okmányban foglalt határozmányok terjedelmében annak tartozékául elismerjük.”

A záradékot az összes érdekelt felek sajátkezűleg aláírják.

³⁾ Esetleg közigazgatási vagy bírósági közegek.

